

INTERVJU: DUŠAN MAŠIĆ I NATAŠA VUČKOVIĆ

BIH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01253

9 770353 1 802002

VREME

broj 1280
16. jul 2015.

SREBRENICA, 20 GODINA KASNIJE

LICE I NALIČJE JEDNOG POMIRENJA

KNJIGA SKROJENA OD SNOVIĐENJA I KOŠMARA ISTORIJE.

Iz pera jednog
od najčitanijih
savremenih
srpskih pisaca.

Knjiga-mozaik odvešće
vas na putovanje kroz
zadivljujuće svetove
u kojima se susreću
stvarnost i mašta.

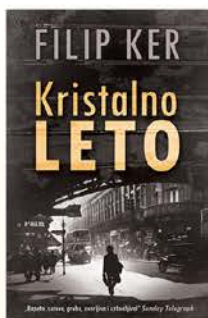
Branislav Janković Vetrovi zla

Roman zasnovan na
pravoslavnom
folkloru i srpskim
predanjima. Knjiga
o Srbiji u XIX veku i
njenim nikad
otkrivenim tajnama.

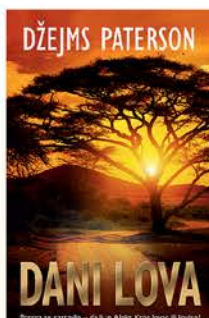
Vanja Bulić Teslina pošiljka

Šokantna priča o
Teslinom zaveštanju!
Kad knjiga izgori,
pepeo progovori. Ko
je tajanstveni čuvar
„zraka smrti“?

Filip Ker Kristalno leto

Impresivan prvi
roman trilogije
Berlinska noć,
o Berniju Gunteru,
detektivu
specijalizovanom
da traži nestale osobe.

Džejms Paterson Dani lova

Novi napeti
triler autora
najprodavanijih
romana o potrazi
za ubicom
zapanjujuće
surovosti.

Laguna PREPORUČUJE

Filip David
**KUĆA SEĆANJA
I ZABORAVA**
Dobitnik Ninove nagrade
za 2014.

Vuk Drašković
ISUSOVI MEMOARI
Na početku beše Nož.
Isus među Srbima –
svedoči i optužuje.

Marko Aleksić
MARKO KRALJEVIĆ
Knjiga o najslavnijem
srpskom vitez.

Luka Mičeta
STEFAN PRVOVENČANI
Biografija prvog
srpskog kralja.

Oto Oltvanji
IVER
Roman o porodičnom
prokletstvu i raskolu.

Dušan Nedeljković
ROĐENI ZLI
Neki ljudi postaju zli, a
neki se takvi rađaju.

Ivana Mihić
HEADHUNTERS
Roman o tranziciji u kojoj
su mnogi izgubili glavu.

Žoze Saramago
KAIN
„Dosad neviđena blasfemija
Starog zaveta.“ *New Yorker*
Dobitnik Nobelove nagrade!

Srećko Horvat i
Slavoj Žižek
ŠTA EVROPA ŽELI?
Šta je trulo u temeljima
našeg kontinenta?

Slaviša Pavlović
ZAVET HEROJA
Priča o herojima koje
istorija nije zabeležila.

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika

Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat

Ana Aleksić

redakcija

Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov,
Slobodan Bubnjević, Sonja Čirić,
Zora Drčelić, Slobodan Georgijev,
Nebojša Grujić (kultura),
Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović,
Jasmina Lazić, Zoran Majdin,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković (foto),
Milan Milošević, Teofil Pančić,
Saša Rakezić, Mirko Rudić,
Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Tatjana Tagirov, Dragan Todorović,
Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrda (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

korektori: Nikola Dragomirović,

Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje

www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je editovano
od strane ABC Srbija

04 **Zoom:** Čekajući Oluju

06 **Tribina nedeljnika "Vreme" i Foruma ZFD:**

Srebrenica, dvadeset godina kasnije

14 **Intervju:** Dušan Mašić

18 **Reagovanja:** Dragan Popović

20 **Intervju:** Nataša Vučković

24 **Radio B92, kraj jedne epohe:**

R. I. P. 92.5 MHz

26 **Slučaj Studija B:**

Državna pljačka deoničara

29 **Nuspojave:** Princip hladne odbojnosti

30 **Iz ličnog ugla:** Nenad Popović

32 **Intervju:** Zoran Antić

35 **Lisica i ždral:** Premio događaj

KULTURA

36 **In memoriam:** Omar Šarif (1932–2015)

38 **Reportaža:** Superheroji na letovanju

40 **Intervju:** Goran Milašinović

43 **Lagune knjige**

SVET

48 **Grčka dužnička nagodba:**

Akropolj u sekvstru

52 **Religija i dug:** Bankari i njihovi gresi

MOZAIK

54 **Sa "Vremenom" na Egzitu:**

Izlazna strategija

56 **35. Čobanski dani u Kosjeriću:**

Čast mi je da svij u vas pozdravim

58 **Lektira:** „Dioklecijan“ Ivana Ivanjija

61 **Navigator:** Šest meseci samoće

62 **Vreme uživanja:** Sudija

Radio-televizija Studio B uskoro bi trebalo da bude privatizovan. Problem je, međutim, što je ta kuća jednom već kupljena: 86 zaposlenih otkupilo je deonice Studija B još 1992. godine, ali nikada nisu uspjeli da "uđu u posed", a ni da dobiju svoju novac

PIŠE: TAMARA SKROZZA

Kako je Cipras kapitulirao da Grčka ne bi bankrotirala i kakva je to kapitulacija koja Nemce i druge poverioce košta novih 86 milijardi evra

PIŠE: MILAN MILOŠEVIĆ

Stevan je drobilica, Nebojša je razarač, Jasmina je pravi frontmen. Ja sam tu da se izvučem, uživam, ne uprljam mit i uvećam CV raritetnim podatkom – "izveštavao s Guče, svirao na Egzitu". Brži smo nego na probama, ali funkcionišemo. Super funkcionišemo

PIŠE: BRANKO ROŠIĆ ROSA

Čekajući Oluju: Kad date Vučiću priliku da ukrade šou, ne očekujte da će tu priliku da propusti. Koji Clinton i Medlin Olbrajt... on je bio zvezda srebreničkog pomena, svetska vest tog dana koji u Srbiji traje već šest dana

Ritualni gestovi želje za suočavanjem s prošlošću, kao stazom ka pomirenju, poput odlaska Aleksandra Vučića na komemoraciju srebreničkim žrtvama, pokazuju i drugu stranu medalje oličenu u onim kamenicama kojima je gađan srpski premijer

OPŠTA SLIKA: TAMNA POZADINA I SVETLI LIK

Aleksandar Vučić je ponovo ispao najpametniji. Nije mu, ruku na srce, bilo teško. Najgluplji su se upregli u stari obrazac radikalne politike. Ili, možda je bolje tako reći, najpokvareniji su sami sebi stavili jaram da vuku kola kroz već jednom pregaženo blato.

Čini mi se da dobrovoljno pristaju da izigravaju strašila, budale, starozavetnike mantre o zaveri protiv svega što je srpsko, pa i staroverce religije kojoj se, svojevremeno treći po svešteničkom činu, više ne klanja. No, sve radi suprotno, kao da je odraštao u podmlatku Građanskog saveza iz njegovih časnih dana.

Meni se čini da je dovoljno da "pucne prstima" da bi ih ućutkao, ali kako bi on bio vidljivi lider miroljubive politike i stabilnosti na Balkanu, kad ne bi bilo zapenušanih bojovnika koji služe samo radi kontrasta na slici dajući tamnu pozadinu njegovom sjajnom liku. To su takozvani korisni idioti, upotrebljivi u jednokratne svrhe u smislu cilja, što ne znači da se ne mogu koristiti više puta, kao maramica u koju istresete nos, pa je posle okrenete na naličje.

Njemu se s olimpijskih visina čini da oni nisu važni, ali, dugoročno, oni grade javno mnjenje Srbije i čini mi se da prisustvujemo združenom medijskom zločinu u prisustvu vlasti. Dok on ruku dignutu u znak pozdrava i pomirenja ne spušta zbog one srebreničke kamenice, drži je ispruženu uprkos tome, medijska scena preplavljena je onima koji su stegli pesnicu – šta jednu, obe! – i gotovo naslepo mlataraju po vidljivim i nevidljivim neprijateljima koji su se urotili protiv Srba, od Srebrenice do Vimblodona.

Kad date Vučiću priliku da ukrade šou, ne očekujte da će tu priliku da propusti. Koji Clinton i Medlin Olbrajt, Davatoglu i druge trice i kučine... on je bio zvezda srebreničkog pomena, svetska vest tog dana koji u Srbiji traje već pet, šest dana.

Gledam, to mi je nekako najbliže, ovodnevne reakcije u Srbiji ovlašćenih tumača u kojima se, ti tumači, jednako upinju da se dodvore Aleksandru Vučiću koliko i da ponište poruku njegove nove političke faze – mirotvoračke. Dok bi Vučić da gasi vatru, oni kao da su već oduljili i izglancali puške.

Njegova moć izvire iz okolnosti da je jedini u stanju da im

Foto: Amel Emric, Fonet/AP

komanduje "ostav!", ali nema jasne naznake da želi to da učini i tako ostavlja tihi, većinsku Srbiju, između raspaljenog, podjarcanog javnog mnjenja, indukovano izmišljotinama Vučićevih pulena (što "vestima", što "analizama") i svoje patetike, bensedinske terapije ne vodeći pritom računa o dozi, već je pojačava iz dana u dan.

RASPAD: BEZ IZLASKA IZ GRANICA SPOZNAJE

Već sam pisao da je manje vremena trebalo Francuzima i Nemcima, na primer, da se izmire nakon Drugog svetskog rata nego što je nama potrebno posle ratova u kojima se raspala Jugoslavija.

Tamo gde su stvorene gotovo čiste etničke države i gde jezičke razlike identifikuju ljude (Slovenija, na primer), procesi idu brzo, ali u ostatku "bivše Juge", uključujući tu i Hrvatsku, mada se ova ubrzano monoetničkovala proterujući Srbe u "Oluji", stare omraze uzrok su novih, a neko bi rekao i većnih sukoba. Otuda je svaki oblik potpaljivanja starih omraza uvod u nove zločine, a takozvano suočavanje s prošlošću nosi rizik nedogledne loše prošlosti. Ratni rentijeri izmili su ispod kamena, na svim stranama "regionalne vukojebine", neki očeukujući pobjedu na izborima, a neki – novi zamrzivač.

Ritualni gestovi želje za suočavanjem s prošlošću, kao stazom ka pomirenju, poput odlaska Aleksandra Vučića na komemoraciju srebreničkim žrtvama, pokazuju i drugu stranu medalje oličenu u onim kamenicama kojima je gađan srpski premijer.

Ima i biće još takvih prilika da se izliju bes, frustracije sva-ke vrste, revanšistička politika, zločinačka retorika, pa i zločinačka dela... Svaki povod je dobar pa i presuda sportskog suda u Lozani kojom je Srbija kažnjena kao jedini krivac u "slučaju dron" na fudbalskom meču s Albanijom u Beogradu.

TROUGAO: PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Artiljerijska priprema oko "Oluje" počela je, cinik bi rekao, pravovremeno i hrvatska ideja da baš vojnom paradom, uz pompezno učešće NATO snaga, obeleži dane kada su Srbi proterani "sa vekovnih ognjišta", kako se to obično kaže, nije doprinos bilo kakvom pomirenju nego će biti razlog iskopavanju i oštrenju ratnih sekira.

A onda sledi dvadeseta godišnjica Dejtonskog sporazuma, kojim jeste obezbeđen privid mira u Bosni i Hercegovini, ali, čini se svakom trezvenijem duhu, da su se narodni korpusi još više udaljili i da će taj jubilej biti prilika da svako svakom nabije na nos prošlost i neizvesnu budućnost.

U prošlom broju "Vremena" Zoran Čirjaković je u tekstu u kome se bavi univerzalnim problemom političke nekrofilije napisao i ovo: "Na Balkanu zajednice žrtava i ubica žive ili zajedno ili jedni uz druge. Na takvim mestima insistiranje na suočavanju ne služi samo pravdi i istini već i svima onima koji veruju da je potreban još jedan 'dobar' rat kojim će se korigovati 'loš' i nepravedan mir ili preduprediti još jedan genocid."

U ovom broju objavljujemo reagovanje na Čirjakovićev tekst Dragana Popovića, direktora Centra za praktične politike, kao i opširan izveštaj s tribine u organizaciji nemačkog Foruma zFD i "Vremena", sve u veri da će barem naši čitaoci steći širi, sveobuhvatniji i jasniji uvid u prošlost i sadašnjost.

Sve pomenuto, međutim, govori da je ovde glavni zadatak suočavanje sa budućnošću. Sklonost da se u svim našim sadašnjostima manipuliše sa svim našim prošlostima nije baš obećavajuća. Aleksandar Vučić se tu javlja kao jedan od vesnika mogućih promena i to treba poštovati, ako nije reč o tome da i njemu treba – novi zamrzivač.

Srebrenica, dvadeset

U organizaciji nedeljnika "Vreme" i Foruma ZFD, 10. jula, održana je tribina pod nazivom "Dvadeset godina od genocida u Srebrenici". Istog dana na ulicama Beograda iz "bezbednosnih razloga" zabranjeni su svi skupovi povodom obeležavanja dve decenije od srebreničkog genocida, to jest desničarskih organizacija koje negiraju genocid počinjen u Srebrenici. Na tribini su učestvovali bivši predsednik Srbije Boris Tadić, tužilac za ratne zločine Republike Srbije Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine Bosne i Hercegovine Ibro Bulić i Staša Zajović, aktivistkinja "Žena u crnom". Moderator je bio Filip Švarn, odgovorni urednik nedeljnika "Vreme"

BOL KOJI NE JENJAVA: Potočari, 11. jula 2015.

Premijer Srbije Aleksandar Vučić u subotu, 11. jula, otišao je u Potočare da oda poštu žrtvama masovne likvidacija muslimanskog muškog stanovništva u Srebrenici 1995. Poseta je u Beogradu najavljena kao gest pomirenja i dobre volje. "Istorijsku" posetu pozdravili su i

Brisel i Vašington i sve evropske vlade zainteresovane za stabilizaciju bezbednosno rovitog zapadnog Balkana. Pre nego što je otišao da se pokloni nad žrtvama masakra koji su počinile trupe bosanskih Srba pod komandom generala Ratka Mladića, premijer Vučić je izjavio da bi voleo da i Bošnjaci odaju

počast srpskim nevinim žrtvama u Bosni i Hercegovini. Istovremeno, predsednik Republike Tomislav Nikolić zamolio je Rusiju da uloži veto u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija na rezoluciju o Srebrenici koju je predložila Velika Britanija. Premijer je podvukao da će, ukoliko Moskva ne uloži veto, Srbija znati

godina kasnije

Foto: AP Photo

da je u teškim trenucima sama. Rusija je uložila veto, rezolucija nije prošla. Ali je zato Evropski parlament usvojio Rezoluciju o Srebrenici u kojoj se eksplisitno pominje genocid.

Premijer Vučić je otišao u Srebrenicu priznajući da je tamo počinjen jeziv zločin, ali indirektno negirajući da je reč o

genocidu, kao što su to utvrdili i Tribunal za ratne zločine počinjene prilikom raspadanja Jugoslavije i Međunarodni sud pravde. Sarajevo je insistiralo da Beograd prizna da je u Srebrenici počinjen genocid. U Srbiji se govorilo da postoji pokušaj da se Srbi obeleže kao genocidan narod.

Premijer Vučić je otišao u Potočare, gde

ga je grupa ljudi izviždala, gađala kamenjem, pokušala da ga "linčuje". Ministar policije Nebojša Stefanović govorio je o pokušaju atentata na premijera Srbije, neki srpski mediji o "organizovanom pokušaju ubistva". Na konferenciji za medije nakon incidenta Aleksandar Vučić je smirio tenzije i poručio da njegova

ruka "ostaje ispružena". Istraga je u toku.

U organizaciji nedeljnika "Vreme" i Foruma ZFD, 10. jula, održana je tribina pod nazivom "Dvadeset godina od genocida u Srebrenici". Istog dana na ulicama Beograda iz "bezbednosnih razloga" zabranjeni su svi skupovi povodom obeležavanja dve decenije od srebreničkog genocida, to jest desničarskih organizacija koje negiraju genocid počinjen u Srebrenici.

Na tribini su učestvovali bivši predsednik Srbije Boris Tadić, tužilac za ratne zločine Republike Srbije Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine Bosne i Hercegovine Ibko Bulić i Staša Zajović, aktivistkinja "Žena u crnom". Moderator je bio Filip Švarn, odgovorni urednik nedeljnika "Vreme".

ŠTA STE RADILI 11. JULA 1995?

Na tribini su otvorena pitanja o odnosu Srbije prema Srebrenici, njenoj moralnoj odgovornosti za ono što se događalo leta 1995, o genocidu, ili pak poricanju genocida jednog dela srpske javnosti, te zašto je tako teško da se o svemu tome pokrene javna rasprava.

Švarn je počeo diskusiju konstatacijom da je Srebrenica naročito neuralgična tačka u odnosima Srbije i BiH i dodao da srpsko društvo i država Srbija moraju da imaju izraženo osećanje empatije kada je reč o Srebrenici. Pitao je sagovornike šta su radili tog 11. jula 1995. godine.

Evocirajući svoje uspomene na taj datum, Boris Tadić je rekao da u tom trenutku nije ni slutio da će on imati neki uticaj u kasnijem poimanju i razrešenju ovog događaja, jer nije planirao da se aktivno bavi politikom. "Saznao sam za Srebrenicu tek kad se ona dogodila. Moj utisak je bio da se iza brda valja nešto veliko, da to nije samo običan zločin. Toj vojnoj operaciji beogradski mediji su pridavali dosta značaja, ali su izveštaji bili nejasni, puni magle. Do dana današnjeg nismo uspjeli da saznamo ko je kakvu ulogu u njemu imao", rekao je Tadić.

Saglasan sa ovim stanovištem bio je i tužilac za ratne zločine Vukčević koji je u to doba bio zamenik okružnog tužioca Tužilaštva u Beogradu. "U to vreme vladala je medijska blokada za događaje u Bosni. Ovih dana sam pregledao neke medijske izveštaje iz tog vremena.

U SREBRENICI JE IZVRŠEN GENOCID: Filip Švarn, Boris Tadić, Staša Zajović, Ibko Bulić i Vladimir Vukčević

Televizijski Dnevnik je 11. jula 1995. godine počeo sa izveštajem o poseti tadašnjeg predsednika Vlade Mirka Marjanovića žitnim poljima. Ni mi koji se bavimo tim poslom nismo ni znali šta se dešava u Srebrenici", rekao je Vukčević.

SLUČAJ KRAVICE

"Tužilaštvo u Bosni i Hercegovini deset godina radi na predmetima u vezi sa Srebrenicom pokušavajući da dokaže da je tada izvršen genocid", nadovezao se Bulić. Prvi slučaj koji to pokazuje razrešen je 2005. godine. Reč je o slučaju masovne egzekucije preko hiljadu Bošnjaka u skladu zemljoradničke zadruge Kravica.

Od samog početka rada na ovom slučaju tužilaštvo BiH se oslanjalo na presude Haškog tribunala i tek vrlo skromnu sopstvenu riznicu dokaza, kaže Bulić. "Dokazi su bili veoma oskudni, ali upornim radom došlo se do rezultata i taj

predmet je presuđen kao genocid, u tome su nam mnogo pomogli i insajderi. To su složeni predmeti i slučajevi se istražuju i po tri godine da bi mogli da se iznesu na sudu. Genocid je najteže delo protiv čovečnosti. Strogi su zahtevi da bi se nešto nazvalo genocid, ali kada se ti zahtevi ispune, onda nema nikakvog razloga da se to tako i ne kvalifikuje. Genocid se odnosi u najviše slučajeva na glavne političke faktore i zapovednike, on ide od gore prema dole", objašnjava Bulić.

Dešavanje u Kravici Sud u Srbiji okvalifikovao je kao ratni zločin i procesuirao ove godine osam ljudi koji su bili neposredni izvršioци, to je prvo hapšenje na teritoriji Srbije zbog masovnih egzekucija u Srebrenici i okolini. Predstavnici porodica žrtava ratnih zločina, u svojstvu oštećenih, dali su saglasnost pravosuđu Srbije za procesuiranje ovih osumnjičenih.

Saglasan sa kolegom da je reč o

Foto: M. Milenković

genocidu bio je Vladimir Vukčević. On je rekao da je genocidnu nameru teško dokazati kod običnih izvršilaca, a mnogo lakše kod ljudi na višim položajima. "Za izvršenje ovakvog krivičnog dela treba da postoji specijalna genocidna namera. To znači da kod ljudi koji čine ratni zločin i genocid, postoji svest da oni to rade. Oni istrebljuju jednu etničku grupu zato što su Muslimani, Hrvati, Albanci ili bilo ko drugi. Tu ne smeju da se mešaju motiv i namera. Može se desiti da se iz osвете odigra ubistvo celog jednog muslimanskog sela. Tu nije prisutna genocidna namera, već osveta, što je vrlo delikatno i teško za dokazivanje. Zato imamo situaciju da su pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu osuđena dva generala, Radoslav Krstić i Zdravko Tolimir, oficiri Vojske Republike Srpske Ljubiša Beara i Vujadin Popović, kao i oficir policije Dragan Nikolić. Dakle, to je petoro ljudi koji su

tada bili na visokim položajima i osuđeni su za genocid", objasnio je Vukčević. Prva presuda Tribunala za genocid izrečena je 2001. godine za pomaganje i podržavanje genocida generalu Vojske Republike Srpske Radislavu Krstiću.

ODLAZAK U POTOČARE

Komentarišući odluku predsednika Vlade Srbije Aleksandra Vučića da prisustvuje na sahrani posmrtnih ostataka još 136 žrtava srebreničkog masakra, religijskom obredu i obeležavanju dvadesetogodišnjice od tog zločina, Boris Tadić je rekao da je on pre deset godina sam odlučio da ode i da niko na njega nije vršio pritiske. "Razmišljao sam šta mogu da uradim po pitanju Srebrenice i tih žrtava. Dobrica Ćosić mi je rekao da nikako ne treba da idem, moj otac mi je rekao da sam odlučim, a Dragoljub Mićunović mi je rekao da svakako treba da odem. Moj

motiv je bio da neko ko obavlja funkciju predsednika Srbije mora da bude tamo na desetogodišnjici. Smatrao sam da to mora da bude unilateralni akt izvinjenja kao pretpostavka pomirenja. Mislim da je bitno da to bude jednostrano. Kreirane su kontroverze istog trenutka. Želeo sam da to uradim bez ikakvih zahteva za reciprocitet. Bez pomirenja ne bi bilo progresa na Balkanu", prisetio se Tadić.

Poredeći svoj prvi odlazak na komemoraciju u Srebrenicu 2005. sa sadašnjom situacijom, Tadić je rekao da pre deset godina nije bilo nikakve organizacije njegovog puta i da su danas bezbednost i organizacija na višem nivou. "Mene su tada sa beogradskog aerodroma ispratili pripadnici obezbeđenja sa istetoviranim ružama, koji su protestovali zbog mog odlaska u Srebrenicu, a tamo me dočekala žena koja je govorila da sam ubica. Najveći protivnici mog odlaska tada sada sami odlaze u Potočare. To je pozitivno. Ne treba da se vraćamo deset godina unazad, već treba da idemo napred. Tada je izvršen taj čin izvinjenja u ime jedne zemlje, sada Vučić treba da se izvini u svoje ime i to bi bio veliki doprinos da stvari stvarno počnu da se menjaju. Zbog onog što je nekada govorio dobro je što Vučić ide, ali ne bi bilo dobro da nas vraća u atmosferu od pre deset godina. Nažalost, i sa bosanske strane ima ljudi koji bi želeli da se vratimo na ono što je bilo. Mora da postoji iskrenost, to nema veze sa politikom nego sa elementarnim ljudskim odnosom. Važna je unilateralnost u reagovanju. Ne izvinjavate se vi da dobijete kontrapostupak, jer je to onda knjigovodstvo, trgovina, nego zato što ste moralno obavezni da to uradite. Čin izvinjenja je vaš čin i on ne podrazumeva zadržku, ja ću to uraditi ako vi uradite meni, pa se nađemo na sredini puta, to je besmislica. To je infrastruktura u moralnim odnosima. Čin uniletarnosti je izuzetno važan, istorijski i civilizacijski."

Na moralnu stranu odlaska i iskreno prihvatanje odgovornosti osvrnula se i Staša Zajević: "Da nije bilo svestrane, logističke i svake druge pomoći Srbije, ne bi bio moguć genocid u Srebrenici. Svi oni koji su učestvovali svih ovih dvadeset godina u opravdavanju, prikrivanju, u prećutkivanju i izjednačavanju žrtava i dželata, moralni su mrtvac. Bio je

■ **“Za izvršenje ovakvog krivičnog dela treba da postoji specijalna genocidna namera. To znači da kod ljudi koji čine ratni zločin i genocid, postoji svest da oni to rade. Oni istrebljuju jednu etničku grupu zato što su Muslimani, Hrvati, Albanci ili bilo ko drugi. Tu ne smeju da se mešaju motiv i namera. Može se desiti da se iz osвете odigra ubistvo celog jednog muslimanskog sela. Tu nije prisutna genocidna namera, već osveta. To je vrlo delikatno i teško za dokazivanje” – Vladimir Vukčević**

to organizovani državni zločin. Kako je moguće da su oni koji žele da građane pretvore u zombije ponovo ožive. Niko ne može Aleksandra Vučića da amnestira za ono što je rekao 20. juna u Narodnoj skupštini Republike Srbije, da za jednog ubijenog Srbina treba ubiti sto Muslimana. Mogu ljudi da se promene, ali da li su se promenili ako negiraju najdublja osećanja žrtava i ne poštuju međunarodne odluke. Mi nećemo prestati da se sećamo, sve dok se Srebrenica ne usidri u kolektivnu memoriju Srbija neće izaći iz crne rupe.” Nevladine organizacije su prve poslale podršku i izvinjenje žrtvama Srebrenice u pismu koje su poslale Majkama Srebrenice i Žepe još 13. jula 1995. godine: “Pošto živimo u gradu odakle se naređuje, režira, odobrava etničko čišćenje ljudi nesrpskog imena, primite naše najdublje saosećanje i izrazite najdublje sramote. Mislamo na vas, suprotstavljamo se fašističkom režimu.”

GENOCIDNA NAMERA

Praksa suda u Bosni i Hercegovini je da se genocidna namera dokazuje na osnovu niza indirektnih činjenica, a to su: opšti kontekst događaja u kojima je počinjeno delo kao i plan izvršenja krivičnog dela, upoznatost izvršioca sa tim planom, posebna priroda dela koja uključuje da nema dela ako nije postojala genocidna namera, jedinstvenost cilja, napori da se savlada otpor žrtava, napori da se

savlada otpor drugih počinilaca, napori da se spreči beg žrtava, kontinuirano učesće u samom delu, ponavljanje destruktivnih radnji, broj žrtava, korišćenje pogrdnih reči prema članovima ciljane grupe, sistematsko i plansko ubijanje, oružje koje se koristi radi nanošenja telesnih povreda, sistematičan način planiranja,

žrtve kao predmet napada bez obzira na starosnu dob, napad na preživjele, način izvršenja i priroda učesća počinilaca.

“Tužioci koji rade na slučajevima utvrđivanja činjenica genocida, imaju velike probleme dok opreme jedan predmet da ga iznesu pred sud”, objašnjava Bulić. “Kada je reč o Srebrenici, ubijanje

■ **“Ne treba da se vraćamo deset godina unazad, već treba da idemo napred. Tada je izvršen čin izvinjenja u ime jedne zemlje, sada Vučić treba da se izvini u svoje ime i to bi bio veliki doprinos da stvari stvarno počnu da se menjaju” – Boris Tadić**

zarobljenika čiji se broj kreće između 7000 i 8000 ne čini jednu zaokruženu pravnu celinu za genocid, ali u kombinaciji sa prisilnim preseljenjem stanovništva, žena, dece, staraca, stvara osnovu za tužbu za genocid. Međunarodni sud pravde u Hagu je tako pre osam godina, po tužbi Bosne i Hercegovine, presudio da je genocid učinjen ubistvom muškaraca i prisilnim preseljenjem stanovništva sa područja u Srebrenici. Tom presudom Srbija nije proglašena krivom za genocid u Srebrenici, međutim jeste za nesprečavanje genocida. Rezolucije o Srebrenici kojima se potvrđuje ta presuda Međunarodnog suda pravde doneli su Evropski parlament, parlamenti zemalja EU, Kanada, SAD i Australija.”

“Negiranje genocida u Srebrenici između ostalog je i nemoralno. Prihvatio sam se ovog posla da ja i moja generacija završimo taj posao. Mi ne smemo da ga ostavimo generacijama koje dolaze”, rekao je Vukčević.

REZOLUCIJA O SREBRENICI

Rusija je uložila veto na rezoluciju o Srebrenici koju je podnela Velika Britanija u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija. Boris Tadić smatra da zvaničnici Srbije nije trebalo da zahtevaju od Rusije ovakav potez. “Karakteristika današnjeg političkog trenutka je višestruka politika, koja će se u budućnosti tumačiti na različite načine. Jedna od njih je zahtev da Rusija uloži veto na rezoluciju Velike Britanije o Srebrenici. Srbija se instrumentalizuje u međunarodnim odnosima. Instrumentalizacija tragedije u Srebrenici je sama po sebi loša. Diskutovanje o brojevima je pogubno jer svaka žrtva je tragedija za sebe. Sada ćemo opet imati instrumentalizaciju Srebreničkog zla. Toga se pribojavam. To nije samo pitanje geopolitike, nego i bezbednosno pitanje. Nije trebalo da se traži veto u političkoj areni. Konsekvence su da imamo usvojenu Rezoluciju Evropskog parlamenta o Srebrenici.”

Tužilac Vukčević potvrdno je odgovorio na pitanje da li bi rezolucija bolje prošla kada u njoj ne bi bio pominjan narod, nego samo imena pojedinaca koji su činili genocid. Deklaraciju o Srebrenici ili Deklaraciju o osudi zločina u Srebrenici donela je i Narodna skupština Republike Srbije 31. marta 2010. godine. U tekstu

KAMEN SPOTICANJA: Naser Orić 2015. i 1995.

Foto: Reuters

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je zbog slučaja Nasera Orića od bijeljinskog okružnog tužilaštva preuzelo četiri predmeta protiv 41 osobe, ali nije podignuta nijedna optužnica. Naime, ratni komandant muslimanskih snaga u Srebrenici Naser Orić uhapšen je 10. juna u Ženevi po poternici Srbije za zločine počinjene u Zalazuju, kod Srebrenice. Nakon hapšenja Orića, isporučen je ipak Bosni i Hercegovini, gde su ga nakon saslušanja pustili na slobodu jer Tužilaštvo Bosne i Hercegovine nije zatražilo da mu bude određen pritvor, nego samo mere zabrane. Osvrćući se na ovaj slučaj tužilac Vukčević je rekao: “Mi smo pokrenuli tu istragu i saslušali više ljudi. Nasera Orića nismo uspeli da saslušamo, pa smo raspisali poternicu. Državni funkcioneri su omeli istragu i poremetili protokol. To je primer grubog mešanja izvršne vlasti u posao pravosudnih organa. Sa ovim se nije složio Bulić koji je rekao da se univerzalne nadležnosti dele na apsolutne i relativne. “Ovde je reč o relativnoj nadležnosti, odnosno da se neko protiv koga se vodi postupak može procesuirati tek onda kada se zatekne u toj zemlji. Tako da Srbija može takve slučajeve procesuirati tek ako se nađu na njenoj teritoriji, sve drugo bi bila univerzalna krivična nadležnost. Slučaj Nasera Orića je slučaj suda i tužilaštva Bosne i Hercegovine”, naveo je Bulić. Dok je Vukčević ostao pri svom stavu: “To nije tačno. To je praksa svih modernih zemalja kao što su SAD, Belgija i dr. Mi smo imali slučajeve da pomažemo Šveđanima i Norvežanima. Nisu se kolege iz Bosne i Hercegovine našle povređene kada smo procesuirali ljude iz Zvornika i počinioce ratnih zločina na Ovčari, ovde je isključivo problem kada su u pitanju srpske žrtve koje su stradale na području drugih država. Porodice žrtava nisu dale iz bezbednosnih razloga da se to uradi u Bosni i Hercegovini. Mislim da sud i tužilaštvo u Bosne i Hercegovine nisu uradili nijednu procesnu radnju.”

deklaracije poziva se na presudu Međunarodnog suda pravde i u tekstu se osuđuje zločin na način utvrđen presudom pomenutog suda, bez pominjanja termina genocid. Tadić kaže da je u tom trenutku bilo mnogo opiranja i nesuglasica oko toga.

“Kada sam ja predlagao rezoluciju o Srebrenici, ona je sadržala presudu Haškog tribunala, i tada su predstavnici

Srpske napredne stranke tražili da se u rezoluciju uključe i zločini prema srpskom narodu. Mišljenja sam da, kada je u pitanju integritet Bosne i Hercegovine, od ogromne strateške važnosti je očuvanje celovitosti. U kontekstu Srebrenice to podrazumeva da se pronađu tačke susreta. Moj stav je bio da bi bilo kakvo ugrožavanje integriteta Bosne i Hercegovine bilo katastrofalno.”

■ **“Posle 25 godina prirodni proces umiranja dovešće do toga da nećemo imati protiv koga voditi postupak. Isto se odnosi i na svedoke, grupe ljudi koje su preživeli zločine, koji bez restorativne pravde, neće moći dočekati svoju pravdu” – Ibro Bulić**

SARADNJA SA HAŠKIM TRIBUNALOM

Praksa suda u Bosni i Hercegovini, ali i u drugim zemljama bivše Jugoslavije je da sarađuje i koristi bazu podataka Haškog tribunala. Za razliku od ostalih sudova i organa gonjenja u regionu Haški tribunal na raspolaganju ima prinudu, tako je mogao nizom pretresa pod nadzorom snaga UN da pribavi važnu dokumentaciju, pre svega materijalna dokumenta, naredbe, izveštaje sa terena, sa najviših pozicija u vojsci i policiji. “Zahvaljujući tome došli su do solidne baze dokaza koje su iskoristili i uspeli da procesuiraju prve slučajeve u vezi sa Srebrenicom. Prva presuda bila je protiv generala vojske Republike Srpske Radislava Krstića, komandanta Drinskog korpusa, u tom predmetu prijavljena je značajna dokumentacija koja je poslužila kasnije i nama u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine da procesuiramo neke slučajeve. Mi smo usvojili zakon da možemo koristiti sve dokaze i činjenice Haškog tribunala, nismo morali da dokazujemo istorijski kontekst o Srebrenici, nego smo ih usvajali. Obilato koristimo ovaj zakon. Imamo protokol o saradnji i sa Haškim tribunalom, postoji protokol da i oni mogu da ostvaruju procesne radnje preko nas”, objašnjava Bulić.

Ovu praksu koriste i institucije u Srbiji kaže Vukčević: “Saradnja je dvosmerna, oni imaju jednu bazu i banku podataka koja je ogromna i to je nama izvor dokaza. Mi imamo direktan ulaz u tu bazu. Zahvaljujući toj saradnji, mi smo došli do nekih svedoka, gde smo rasvetlili u značajnoj meri događaje u Kravici. Ne vidim doprinos Haškog tribunala pomirenju u regionu, pomirenje će doći samo. Naša uloga je da izvršioce ratnih zločina

i genocida izvedemo pred lice pravde, to bi bilo pošteno, a da li ćemo u tome i uspeti, ne znam. Takođe ne znam da li to vodi pomirenju.”

RESTORATIVNA PRAVDA

Pravda se ne može svoditi samo na sudski nivo, smatra Zajević: “Mi radimo sa Majkama Srebrenice svakodnevno i to je restorativna pravda. Videli smo koliko je značajna ta pravda, koliko je obnoviteljska, isceliteljska i koliko je bitna uloga države u tome. Posećivanje mesta zločina, edukacija, ženski pristup pravdi. Kažnjivost se ne može svesti na sudski način, treba uvesti nove vrste kažnjivo-

ako se ne pravi diskontinuitet, onda se nastavlja kontinuitet iste politike, historija većine medija i stvaranje straha. Mediji su pod kontrolom i nadzorom izvršne vlasti, prostor slobode je veoma mali. To pokazuje činjenica da ljudi koji imaju drugačiji stav i stvaraju pluralitet javnosti imaju potpunu zabranu u medijima da govore o tim temama.”

Da je restorativna pravda delotvornija ponekad i od sudske, složio se tužilac Bulić: “Kada su u pitanju poverenje i pravda u vezi sa ratnim zločinima u regionu, nisam optimista, ako se ne bude insistiralo na onome što je nevladin sektor u regionu započeo. Imam poseban odnos prema tome i mislim da se bez restorativne pravde neće moći svi zločinci identifikovati i neće se sve žrtve pronaći, tako da nevladin sektor treba podržati. Svedoci smo umiranja, ne samo činilaca najtežih zločina, jer su u vreme izvršenja zločina bili glavnom komandujući na najvažnijim pozicijama i imali 50-60 godina. Sada, posle 20 godina, prirodni proces umiranja dovešće do toga da nećemo imati protiv koga voditi postupak. Isto se odnosi i na svedoke, grupe ljudi koji su preživeli zločine, koji bez restorativnog načina sagledavanja neće moći da dočekaju svoju pravdu.”

Boris Tadić je bio skeptičan što se tiče stava nevladinih organizacija po ovom pitanju. “Pre neki dan sam čuo izlaganje aktivistkinje jednog NVO-a da je prekasno završena saradnja sa Haškim tribunalom. Prvi haški optuženik izručen je devedesetih godina u vreme Miloševića. Bilo bi dobro da je to završeno u vreme Zorana Đinđića, kada su nam bili dostupni Karadžić i Mladić, bilo bi dobro da je to završeno u vreme Koštunice ili

Još tri tribine u serijalu

Tribina “Dvadeset godina od genocida u Srebrenici” posle “Sedamdeset godina od kraja Drugog svet-skog rata” druga je u nizu razgovora koju Forum ZFD i nedeljnik “Vreme” realizuju ove godine povodom velikih godišnjica u istoriji, a radi pomirenja naroda na Balkanu. Tema narednih događaja iz ovog serijala su: Operacija “Oluja”, 5. oktobar i Dejtonski sporazum.

sti – kolektivne vrste kažnjivosti institucija. Koštunica je predavanje haških optuženika shvatao kao komercijalni aranžman. On se kao žrtvovao za nacionalne interese, inače mu je sve to ogavno i odvratno. Za mene je to otimanje pravde. Ako Vučić ide u Srebrenicu jer ima ličnu odgovornost uvažavanja bola, patnje, time se pravi diskontinuitet sa politikom režima pod kojim je počinjen genocid,

■ **“Mi radimo sa Majkama Srebrenice svakodnevno i to je restorativna pravda. Videli smo koliko je značajna ta pravda, koliko je obnoviteljska, isceliteljska i koliko je bitna uloga države u tome” – Staša Zajović**

na početku mog mandata. Ali dobro je da je završeno. Kada nismo znali gde se kriju optuženi za ratne zločine u nemogućim okolnostima, mi smo tu saradnju završili. Krajnje je uvredljivo bilo kada su nam oni na kraju rekli da smo znali gde se kriju. Ipak, Srbija je dokazala da poštuje međunarodno pravo, ostaje da se završe procesi pred Haškim tribunalom i ostvari pravno finale. Dok god živimo u nedovršenim okolnostima, mi ćemo biti nedovršena država i nećemo moći da izađemo iz konflikata. Meni se čini da je ta borba stalna”, kazao je Tadić

MIR U REGIONU

Učesnici tribine nisu imali zajednički stav oko procesa pomirenja. Vladimir Vukčević je tako ispričao šta mu se dogodilo na jednoj konferenciji u Sarajevu. “Pre tridesetak dana bio sam u Sarajevu na konferenciji povodom godišnjice Srebrenice. Došao sam baš tog dana kada je objavljena vest da je uhapšen Naser Orić u Švajcarskoj. Sugerisali su mi da se vratim u Beograd, ali sam ja to odbio. Šetao sam Sarajevom i Bašćaršijom, imao sam, naravno, obezbeđenje, ali ono nije bilo baš vidljivo. Na panel-diskusiji jedan čovek me je onda pitao kako ja mogu tu da sedim, kada hapsim njihovog zaštitnika Nasera Orića. Odgovorio sam na pitanje pitanjem: Kako možete da mi postavljate takvo pitanje, kada sam uhapsio vaše glavne krvnike? Tada je došlo do komešanja, a ja sam shvatio da do pomirenja ipak neće tako lako doći.”

Predstavnica nevladinog sektora Staša Zajović videla je problem u nedostatku demokratije i otvorenosti društva. Sve dok postoje zabranjene teme, neće doći do kritičke javnosti niti do

pomirenje, kaže Zajović: “Naša odgovornost je u tome da demaskiramo sve to. A policija nas stalno prati. Naše društvo došlo je do toga da su antifašizam i fašizam jedno te isto. To je sunovrat.”

Tadić ističe da je na mladim generacijama ostalo breme pomirenja. “U poslednjih petnaest dana ja sam dva puta bio u Sarajevu. Vodio sam razgovore o

Treba zajednički pisati i udžbenike istorije, jer razlike nisu dramatične. Odnos prema deci i institucijama koje rade na pomirenju mladih je najbitniji. Kada sam čuo analize da raste nacionalizam među mladim ljudima u školama, zapitao sam se koja je svrha onoga što sam radio. Šta tome doprinosi, zašto ponovo imamo šovinizam. Mladi su podlož-

ISTORIJSKA POSETA: Boris Tadić u Potočarima 2005.

Foto: Reuters

pomirenju naroda, pozvale su me međunarodne institucije. Pričalo se o pomirenju nemačkog i francuskog naroda i omladine, kome vlade daju značajan doprinos. Mislim da je to dobar primer i da treba izgraditi takve institucije. Dok sam bio predsednik Republike Srbije, predlagao sam da izgradimo zajedničke ambasade kao skandinavci, to bi bilo simbolično pomirenje Balkana.

ni manipulaciji, s njima treba raditi, jer ako oni ne razviju toleranciju, opet ćemo doći u katastrofalnu situaciju.”

Svi učesnici su zaključili da stabilne regionalne saradnja prema evropskim standardima neće biti ako ne dođe do obostranog pomirenja i prihvatanja krivice za zločine počinjenih tokom rata u Jugoslaviji.

SANJA ŠOJIĆ

Samo jedan čovek u Srbiji mo

Neko mora da preuzme političku odgovornost za sve što nam se desilo u poslednjih 20 godina, a možda bi Vučić jedini mogao da bude taj. Ali, ne postoji teorijska mogućnost da ti istreseš sav prljav veš koji si godinama skrivao i da ostaneš na vlasti. To onda znači povlačenje iz politike, a političari teže da ostanu na vlasti

P olovinom aprila, Dušan Mašić, osnivač i bivši novinar Radija B92, pokrenuo je na Tviteru akciju #sedamhiljada. Inspirisan akcijom zagrebačkih studenata koji su ležanjem odali počast stradalima u masakru u Keniji. Predložio je da 11. jula ove godine, 7000 ljudi na isti način oda počast žrtvama genocida u Srebrenici. Njegovoj inicijativi ubrzo se priključilo 40 nevladinih organizacija iz Srbije. Ubrzo su, međutim, počele da stižu pretnje, a potom i medijska hajka na inicijatore akcije #sedamhiljada. Dan pred obeležavanje 20. godišnjice srebreničkog genocida, Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije zabranilo je sva javna okupljanja u Beogradu 11. jula. U obrazloženju zabrane stoji da je doneta na osnovu strogo poverljivog dokumenta. Vlada Srbije, dakle, zabranila je komemorativni skup. Razgovor sa Dušanom Mašićem počinjemo onim o čemu ceo region govori ovih dana. To nije 20. godišnjica Srebrenice, niti sahrana 136 novoidentifikovanih žrtava, među kojima je 15 srednjoškolaca, već napad na premijera Srbije Aleksandra Vučića u Memorijalnom centru Potočari. "Ne postoji nijedna reč kojom bi se moglo opravdati ono što smo videli u Potočarima. Sva odgovornost je na organizatorima. Pukom srećom izbegnute su žrtve", kaže Mašić u razgovoru za "Vreme": "Sve što je premijer rekao, kako u Potočarima tako i posle njih, takođe zaslužuje

pohvalu, zato što znamo da sve može da bude gore. Mnogo gore. Problem je što ako ono što nam se događa nastave da nam preko tv Pinka tumače Vučelić, Vučičević i Cvijanović, svaki naredni dan će biti gori od prethodnog."

"VREME": Šta zabrana skupa #sedamhiljada govori o odnosu države Srbije prema ratnim zločinima, sa naglaskom na genocid u Srebrenici?

DUŠAN MAŠIĆ: Ova zabrana je do kraja ogolila ono što sadašnja vlast misli o ratovima devedesetih, što se moglo i naslutiti. Srbija je pokazala svoje pravo lice, čemu sam se ja i nadao kada smo počinjali ovu akciju, ali smo se nadali da će to lice biti drugačije. Ima ljudi koji su spremni da odaju poštu poginulima, ali vlast je pokazala da im Srbija to ne dozvoljava, i da samo jedan čovek u Srbiji ima pravo da oda poštu srebreničkim žrtvama.

S obzirom na to da je skup zabranjen, da se u petak uveče dogodio incident prilikom paljenja sveća za žrtve, da je policija prvo odvodila one koji su te sveće palili, a potom one koji su ih napadali, šta znači Vučićev odlazak u Potočare? Da li je to iskreno odavanje pošte ili politički potez?

Šta god da premijer jedne zemlje radi, to je politički potez, o kojoj god zemlji da je reč i kako god se premijer zvao. Ono što pravi razliku u ovom slučaju, ako uporedimo odlazak Borisa Tadića i Aleksandra Vučića u Potočare, jeste to što je Vučić otišao da se suoči sa samim sobom. Njemu sigurno nije lako da ode tamo. Ono što je tamo video je posledica onoga za šta se nekad zalagao. To je već Filip Švarn napisao u vašim novinama: nije poenta u tome da mi 1995. nismo znali šta se dešavalo u Srebrenici. Poenta je u tome da je reč o čoveku koji je 2008, kad smo svi sve znali, mislio da je Narodna skupština "sigurna kuća za Ratka Mladića", koji je smatrao da Ratko Mladić treba da ima bulevar umesto Zorana Đinđića. Voleo bih da razgovaram sa njim i da mi kaže kakav mu je utisak posle Potočara. Da mu je lako – nije. Da je napravio pametan izbor kad je odlučio da tamo ode – takođe nije.

S druge strane, ja sam srećan što se ovo sa skupom #sedamhiljada ovako završilo. Iskreno, mi smo manjina, i to takva manjina da smo potpuno nebitni za srpsko društvo u celini. Možemo mi sebe da gledamo kao nekakav krem i intelektualnu elitu, ali, izraženo u brojevima, to je

Že da oda poštu u Srebrenici

Foto: Marko Rupena

potpuno minorno.

Možemo mi sad da pričamo da su se ljudi uplašili pretnji, pa nisu hteli da dođu. Ali, mi nismo uspeli da skupimo ni hiljadu ljudi. Mislim da je broj tu negde, oko hiljadu ljudi se prijavilo da učestvuje na #sedamhiljada. Čak i među tih hiljadu, možda je bilo pet ili deset odsto provokatora.

Za razliku od nekih nevladinih organizacija koje su učestvovala u pripremi akcije, ja nijednog trenutka nisam verovao da možemo da skupimo 7000 ljudi. Jer, da je to moguće, ovo društvo ne bi bilo u

poziciji u kojoj se danas nalazi.

Sve je počelo vašim tvitom od 17. aprila. Kako je dalje teklo organizovanje akcije #sedamhiljada?

Kao što znate, živim u Londonu. Ali, živim u "digitalnoj Srbiji". Fizički sam u Londonu, ali sate i sate provodim na kompjuteru, prateći dešavanja u Srbiji. I to ide tako što vidiš nešto na Tviteru i instinktivno odreaguješ na to. Ja sam reagovao instinktivno kada sam video sliku zagrebačkih studenata koji leže i odaju počast žrtvama masakra u Keniji. U jednoj sekundi sam pomislio: a što beogradski studenti ne leže zbog masakra u Keniji? Ali, hajde, ispalo bi da plagiraju zagrebačke studente. U sledećoj sekundi sam pomislio: a zašto ne podignemo stvar na viši nivo?

Kad smo kod studenata, da li ste upoznati sa pismom grupe beogradskih studenata Aleksandru Vučiću u kom traže od njega da ne pristane na Rezoluciju UN o Srebrenici?

Jesam. Ali to nije posledica vladavine Aleksandra Vučića. To je posledica ovih 20 godina.

To su ljudi koji imaju 20 godina. Šta nam to govori o ove dve decenije?

Govori nam mnogo o jednom potpuno pogrešnom odnosu društva prema zločinima. Kad pogledate šta su ti mladi ljudi mogli da čuju i pročitaju o zločinima za ovih 20 godina, njihovo pismo je sasvim logična posledica. Ja bih voleo da posle zabrane #sedamhiljada, prva naredna

inicijativa NVO sektora bude razgovor sa ministrom prosvete, sa SANU, sa istoričarima, pa da vidimo šta je to što treba da stoji u udžbenicima, da ne bismo imali istu ovu situaciju za 20 godina. Da vidimo šta je to što treba da primenimo u našem pristupu modernoj istoriji, da nam se ne bi ponovila zabrana komemorativnog skupa.

Proteklih meseci u Beogradu je održano više skupova na temu sadržaja udžbenika istorije, a nijedan nije dao nikakve rezultate ni konsenzus.

To je jako dug proces, koji treba da traje godinama. Ne zanosim se da će sledeće godine, na 21. godišnjicu genocida, udžbenici izgledati drugačije. Ali pokušavam da zamislim kako će izgledati na 50. godišnjicu.

Ali, nedavno smo obeležili 70 godina od kraja Drugog svetskog rata, pa i dalje u udžbenicima u regionu nemamo konsenzus u vezi sa Jasenovcem ili Blajburgom.

Pa ne znam, ja sam možda mator, ali, nas su u okviru školskih ekskurzija vodili u Jasenovac. Imao sam ideju o tome šta se tamo dogodilo. Nisam bio svestan da se to zove genocid, ali da je to bilo isto što i Aušvic, samo u našoj, lokalnoj izvedbi. Kad već spominjete region, ja sam zaista očekivao da se pojavi neki sarajevski ili zagrebački "Mašić" i da kaže: e, ovo je super, ajmo mi tri hiljade za Bratunac, ili 'ajmo dve hiljade za "Oluju".

Proces o kom pričam ima tri koraka. Prvi je ovo što smo hteli sa #sedamhiljada

»

– da javno pokažemo saosećanje sa žrtvama koje nisu Srbi, a koje su pobijene u ime svih nas. Drugi korak je da inspirišemo druge da urade to isto, a treći korak bi bio da svi zajedno ustanovimo dan koji će biti dan sećanja na sve žrtve.

Ali, posle ovog iskustva sa #sedamhiljada, da me neko pita može li za pet godina takav skup ipak da bude održan, ja bih pre rekao – veća je verovatnoća da za pet godina imamo novi rat.

Zašto?

Zato što količina mržnje koja postoji u ovom društvu, količina nerazumevanja, količina besa koja je iskaljena na meni, na nevladine organizacije, govori o tome da je dovoljna samo jedna svadba, jedan mrtvi svat, kao u Sarajevu '92, pa da se neko popne na brdo ili da digne neku barikadu.

Ali tu vrstu mržnje uvek artikulišu političke elite.

Tako je. Zato neko mora da preuzme političku odgovornost za sve što nam se

Dmitrovića? Međutim, za mene je problem to što su Novosti državni medij. Da država hoće da stvari budu drugačije, su-tradan bi mogla da smeni Ratka Dmitrovića. Ali neće. Ja sa njim kao pojedincem nemam nikakav problem. Imam problem sa njegovim tekstom, koji sam zaista doživio kao "Ćuruvija dočeka bombu". Jer, u celoj raspravi oko Srebrenice, stalno se provlačila teza da je Rezolucija UN nešto najgore što može da nam se desi, a onda on napiše da je #sedamhiljada još gore od Rezolucije. Pa onda na sajtu "Novosti" vidiš 95 komentara u kojima te razapinju na najrazličitije načine, i shvatiš da Ratko Dmitrović nije samo inspirisao 95 ljudi da izliju mržnju na tebe, nego je i dozvolio da se ta mržnja javno pokaže. Dakle, neko je svesno te komentare odobrio i okačio ih na sajt "Novosti". E, onda je to politika. To je uređivačka politika, koja za posledicu ima to da svaka budala može da se zalepi na mene i da dobije naslovnu stranu u

se na novinskom papiru, a služi nečemu drugom. To nisu tabloidi, niti novine, to je Dafiment banka. I to se zvalo banka, a nije bilo to, nego je služilo otimanju para od građana. Ali ovde tabloidi koštaju onoliko koliko koštaju, a ljudi kupuju novine za onoliko para koliko imaju u džepu, pa kupe to. Brojao sam i reklame u tabloidima i shvatio da Dragan J. Vučićević i Rodić treba da dobiju Nobelovu nagradu za ekonomiju, ako mogu da naprave biznis plan sa kojim mogu da funkcionišu. To je sve privid i fikcija, a zapravo je najopasnije oružje za uništavanje političkih protivnika i ucenjivanje poslovnih ljudi.

Da ne ostanemo samo na tabloidima, kako vam izgledaju ostali mediji?

Tragično. Ovo je prvi put da sam došao u Beograd, a da nisam mogao da slušam dnevnik na Radiju B92. Jedan moj prijatelj kaže: prošli put kad na B92 nije bilo dnevnika, 100.000 ljudi je izašlo na ulicu. Tranzicija je pojela naše novinarstvo. A pošto smo dozvolili da se to desi, to znači da mi niti smo imali tranziciju niti smo imali novinarstvo. Vučić je samo nasledio ono što su mu ovi pre njega velikodušno ostavili i samo je to nasleđe usavršio i vulgarizovao. Mediji nemaju nikakvu šansu da bilo šta urade. Tragično je što na prste jedne ruke možeš da nabrojiš pet novinara kojima veruješ, a mogao bi da nabrojiš još deset, ali se više ne bave novinarstvom. Tako će biti dok se građani ne izbore za javni servis kakav on treba da bude, jer javni servis diktira to kako će drugi mediji izgledati.

Kako se osećate povodom vesti da je 13 ljudi otpušteno sa Radija B92, koji ste osnivali?

Ja sam pre osam meseci bio inicijator peticije da se promeni ime B92. Tada sam, posle 20 godina, skinuo sa kompjutera B92 kao *home page*. Kad ti roditelji ostave pare, a ti ne radiš ništa, nego potrošiš te pare, onda se nađeš u situaciji u kojoj je B92. Ja nisam od onih koji osuđuju Verana Matića zbog prodaje B92. Zameram mu možda neke druge stvari, ali ne i to. U toj konkretnoj situaciji je prodaja bila jedini izlaz. Mogao si da otpustiš 350 ljudi ili da izabereš manje zlo. Izgubljen je kredibilitet, ali deca tih 350 ljudi imaju šta da jedu.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

■ Dovoljna samo jedna svadba, jedan mrtvi svat, kao u Sarajevu '92, pa da se neko popne na brdo ili da digne neku barikadu

desilo u poslednjih 20 godina, a možda bi Vučić jedini mogao da bude taj. Ali, ne postoji teorijska mogućnost da ti istreseš sav prljav veš koji si godinama skrivao i da ostaneš na vlasti. To onda znači povlačenje iz politike, a političari teže da ostanu na vlasti. Zato smo imali onaj cirkus od pokušaja donošenja deklaracije o Srebrenici u Skupštini Srbije. Da smo tada uspeali da proguramo reč genocid, mi bismo danas imali #sedamhiljada.

Nakon što se pročulo za akciju #sedamhiljada, počeli ste da dobijate pretnje. One su stizale od pojedinaca, neke su bile i anonimne, ali bilo je i tekstova u medijima, poput onog u kom vas je glavni urednik "Novosti", Ratko Dmitrović žestoko napao. Kako je to uticalo na vas?

Pretnje nisu bile upućene samo meni. Imaš čoveka koji mrtav 'ladan napiše: "Daj da miniramo plato ispred Skupštine", ili "Daj da ih sve pregazimo buldožerom".

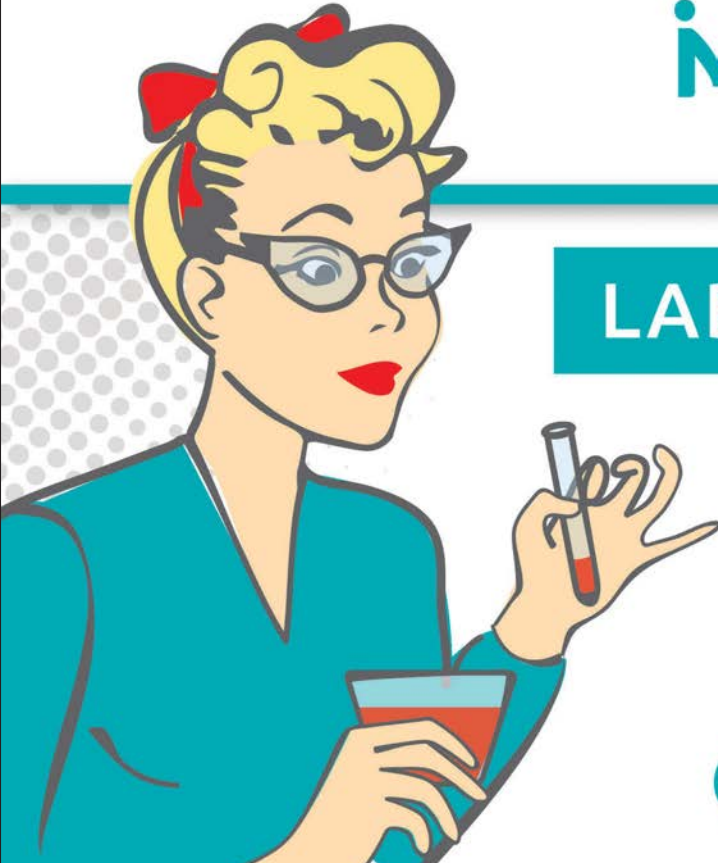
Svi znamo ko je Ratko Dmitrović. Bilo mi je čak i glupo da se žalim na to šta mi radi Ratko Dmitrović, jer su mi ljudi govorili: pa šta drugo očekuješ od Ratka

"Novostima" kao heroj. Ali, opet i činjenica da je Ratko Dmitrović 2015. godine urednik "Novosti", govori o tome kakav je naš odnos prema zločinima.

Sa Ratkom Dmitrovićem mogu da sednem i pričam kao što sad pričam sa vama. On će da priča svoju priču, ja ću da pričam svoju. Problem je u tome kakve posledice proizvodi moja, a kakve njegova priča, čija je moć veća i ko je uticajniji.

Živite u Britaniji, zemlji sa dugačkom i bogatom istorijom tabloida. Kada uporedite britanske i srpske tabloide, da li su i zašto, srpski opasniji?

Postoji jedna ključna razlika između britanskih i srpskih tabloida: britanski imaju obavezu da pišu istinu i ako to ne rade, znaju šta im sledi. Bivaju tako kažnjeni da je *News Of The World* na kraju zatvoren. Jednom sam upoređivao broj neimenovanih izvora u "Sanu" i u "Informeru" i "Kuriru", po jednom broju. Ovde ih ima deset puta više, a svaki neidentifikovani izvor je kredibilitet manje za istinitost informacije. Onda vidiš da to ovde ima samo formu novina, štampa

MEDIGROUP
 DOM ZDRAVLJA *Dr Ristić*

LABORATORIJA

01.06. - 30.06.

Narodnih heroja 38
 Novi Beograd

Visoka 16
 Banovo brdo

dr-ristic.medigroup.rs

 011 2693 287

Poslovni rezultati "Delta Holdinga"

Kad se radi, nema gladi

Delta Holding će do kraja godine započeti realizaciju velikih projekata u oblasti nekretnina. Već krajem avgusta počeće realizacija projekta Deltine nove poslovne zgrade u Novom Beogradu, a krajem godine i šoping-mola Delta Planet na Autokomandi.

Ukupni Deltini planovi u oblasti nekretnina vredni su više od 380 miliona evra, a čine ih osim pomenutih i hotel Interkontinental u Ljubljani, investicija 35 miliona evra, gradnja počinje na jesen, završetak za najviše 2 godine, kao i poslovna zgrada i hotel Interkontinental u Beogradu, investicija 110 miliona evra, realizacija početkom iduće godine.

Delta planira da uloži 50 miliona evra u razvoj voćarstva i povrtarstva na jugu Srbije. Plan je da se podignu zasadi na površini od oko 1000 hektara, poput zasađa jabuka koje Delta već ima u Agraru, a koji predstavljaju najveći voćnjak u jugoistočnoj Evropi.

U ovom trenutku uspostavljeni su kontakti sa lokalnim vlastima u Leskovcu, a namera je da sledeći kontakt bude uspostavljen sa gradskim vlastima u Vranju.

U žetvi ječma i pšenice na imanjima Delta Agrara postignuti su rekordni rezultati, koji se bliže biološkom maksimumu koji ove kulture mogu da dostignu. U upravo završenoj

Dejan Jeremić, izvršni potpredsednik Delte za operative poslove

žetvi na 5 imanja postignut je prosečan prinos ječma od 8,01 tone po hektaru, a pšenice 8,15 t/Ha.

Izvršni potpredsednik Delte za operative poslove Dejan Jeremić rekao je: "Kada pogledate rezultate Delta Agrara, vidite da bi sa našim prinosima Srbija na svojih 550.000 hektara pod pšenicom trebalo da ima oko 3,5 miliona tona tržišnih viškova. To znači da se iza podatka o milion tona viškova zapravo krije činjenica da je prosečan prinos pšenice u Srbiji manji od 4 tone po hektaru, što je poražavajuće."

U prvih 6 meseci ove godine ukupan prihod Delta Holdinga iznosio je 26,3 milijarde dinara, dok je u budžet Republike Srbije u istom periodu uplaćeno 5,82 milijarde dinara. EBITDA (operativni profit pre amortizacije) za 6 meseci iznosio je 3,12 milijardi dinara.

političke i intelektualne elite iz dve susedne vile u Užičkoj ulici. Dakle, šta mi branimo kada se borimo protiv pravne kvalifikacije? Ni narod, ni državu (ili entitet), već isključivo politiku. Politiku rata, etničkog čišćenja, zločina, na kraju i genocida. Politiku Slobodana Miloševića.

Radi odbrane te politike (bilo da su joj služili ili imaju neki drugi motiv da je brane) mnogi koriste i omiljeni argument nacionalista: a šta su oni nama radili (čime smo dali nemerljiv doprinos logici prihvatajući čuveni vic "A šta ste vi radili Indijancima", kao argument). To ponovno ubijanje ljudi i besramno manipulisanje srpskim žrtvama koje služe isključivo za "potiranje" žrtava drugih, biće jednog dana proučavano kao vrhunac licemerja i moralne tuposti. Svakog 11. jula imamo pravu poplavu dušebrižnika koji se naprasno sete srpskih žrtava. U opštinama srednjeg Podrinja (Zvornik, Vlasenica, Kalesija, Šekovići, Srebrenica) od 1992. do 1995. godine, po zvaničnim podacima Vlade Republike Srpske ubijeno je 387 srpskih civila. Za normalnog čoveka i jedan mrtav je previše, a 387 su smak sveta. I svih 387 zaslužuju da se objavi i izučava istina o njihovoj sudbini, da se mesta stradanja dostojno obeleže, da se porodice obeštete i da u zatvoru završe odgovorni za ta ubistva. Umesto toga, srpski nacionalisti su ovaj broj pomnožili sa 10, a onda od toga napravili spomenik svojoj borbi za odbranu ratne politike, umesto memorijala za žrtve. Time su na najmonstruozniji način negirali žrtve i dodatno ih posthumno ponizili.

Za razliku od Ćirjakovića, neki novinari bili su izvođači radova te i takve politike poput Ratka Dmitrovića ili Miroslava Lazanskog. Opet za razliku od Ćirjakovića, logično je da takvi brane sebe od odgovornosti i da plaše ljude budalaštinama poput "genocidnih naroda". Sebično i nemoralno, naravno, ali valjda su ti ljudi devedesetih rekli i pokazali sve što treba da znamo o njihovom moralu. Ali nisu ovi opskurni likovi danas

u falangama ekstremne desnice niti pišu za iščašene portale parafašističkog internet podzemlja. Oni su ugledni urednici i kolumnisti državnih glasila. Zato su neuporedivo značajniji i pogubniji od novinara-pustolova oduševljenog činjenicom da postoje narodi koji ne prihvataju "mrske zapadne vrednosti" poput slobodnih izbora, rodne ravnopravnosti ili Konvencije o sprečavanju genocida.

Nova vlast je odmah nakon izbora 2012. na čelo državnih medija postavila Ratka Dmitrovića i Ljiljanu Smajlović (različitih po pameti, ali sličnih po vrednostima koje zastupaju). Kakva je namera vlasti i kakva je zvanična državna politika ako je reprezentuje notorni ratni huškač Dmitrović? Na vlast su došli, jer su se navodno promenili i shvatili čak i banalne istorijske činjenice poput pada Berlinskog zida. A onda, nakon napada na premijera Vučića u Potočarima, na paradržavnom tv Pinku ceo dan imamo specijalni program gde defiluju vedete ratnog huškanja i širenja mržnje. Neko je već napisao – nakon ove emisije ostaje samo da predsednik naredi mobilizaciju. Svaki pozitivan korak koji je premijer napravio za regionalnu stabilnost neizostavno je praćen ratnim huškačima na zvaničnim funkcijama, govorom mržnje u vladinim i provladinim medijima i dodatnim urušavanjem institucija u Srbiji – jedine efikasne garancije za neponavljanje zločina u budućnosti. U rovitim društvima poput balkanskih, klatno brzo može da se vrati na drugu stranu, pa da od sadašnjeg negiranja i relativizacije opet krenemo putem opravdavanja i pripreme terena za nove ratove i nove zločine. Bojim se da isto klatno vredi i za političke preferencije premijera Vučića. Zato se protiv negiranja treba boriti uporno i dosledno. Sve dok ne budemo sigurni da je tas konačno pretegnuo na stranu vrednosti moderne civilizacije, koliko god ona mrska i "zapadna" bila Zoranu Ćirjakoviću. Eh, ta teška strana reč – genocid! ¶

DRAGAN POPOVIĆ,
direktor Centra za praktičnu politiku

čitajte najnoviji broj
na www.vreme.com
za samo 1,33 EUR*!

*Pretplata za plaćanje karticom preko sistema PayPal, važi za korisnike iz inostranstva

Pirova pobeda u Savetu

Uprkos pohvalama sa Zapada zbog učestalih međusobnih poseta zvaničnika u regionu, pokazuje se da takve bilateralne posete ne ostavljaju dublji trag u društvu i da ne doprinose suštinski unapređenju međusobnih odnosa, a kamoli pomirenju. Razlog za to se može tražiti u međusobnom nepoverenju koje je nastalo i zbog političkih biografija nekih čelnih ljudi u regionu, a i u tome što su rigidnije, tvrđe nacionalne političke opcije potisnule liberalne i građanske partije

Posle posete nemačke kancelarke Angele Merkel Beogradu, premijer Srbije Aleksandar Vučić sastao se u Briselu sa predsednikom Evropske komisije Žan-Klodom Junkerom, a zatim je u subotu 11. jula prisustvovao dvadesetom obeležavanju genocida u Srebrenici u Potočarima. Ove prošlonedeljne aktivnosti predsednika Vlade ukazuju na osnovne spoljnopoliitičke ciljeve Srbije: Tesna saradnja sa Nemačkom, napredak u pristupnim pregovorima sa Evropskom unijom i regionalna politika pomirenja. Potpredsednica Demokratske stranke (DS) Nataša Vučković za "Vreme" govori o Vučićevoj poseti Srebrenici, o odnosima u regionu, o verodostojnosti predstavnika srpske vlade na međunarodnoj sceni, o međunarodnom položaju Srbije.

"VREME": Kako u svetlu spoljne politike Srbije ocenjujete "istorijsko" učešće premijera Aleksandra Vučića na obeležavanju dvadesetogodišnjice genocida u Srebrenici?

NATAŠA VUČKOVIĆ: Prvo, Aleksandar Vučić je morao da ide u Srebrenicu, između ostalog i zbog sebe, mislim da on tu nije imao izbora. Drugo, to nije bila istorijska poseta. Istorijska poseta je bio odlazak Borisa Tadića u Srebrenicu 2010. godine, jer je on bio prvi srpski zvaničnik na tako visokoj funkciji koji je u Potočarima prisustvovao danu sećanja na žrtve iz Srebrenice.

Što se tiče incidenta koji se dogodio, napada na premijera Srbije, ili kako se već sve taj incident kvalifikuje, on gotovo da se mogao očekivati. Izjava premijera po

povratku u Beograd da njegova ruka pomirenja i dalje ostaje pružena je dobro odmerena i ostaje da se vidi da li će se toga pridržavati i u političkoj praksi.

Sve što se dogodilo u Srebrenici navodi, međutim, na razmišljanje o tome kakvi su odnosi u regionu danas. Po mom mišljenju, došlo je do pogoršanja odnosa. Uprkos pohvalama sa Zapada zbog učestalih međusobnih poseta zvaničnika u regionu, pokazuje se da takve bilateralne posete ne ostavljaju dublji trag u društvu i da ne doprinose suštinski unapređenju međusobnih odnosa, a kamoli pomirenju. Razlog za to se može tražiti u međusobnom nepoverenju koje je nastalo i zbog političkih biografija nekih čelnih ljudi u regionu, a i u tome što su rigidnije, tvrđe nacionalne političke opcije potisnule liberalne i građanske partije. To se može videti i u Makedoniji koju su potresli događaji u Kumanovu i u Hrvatskoj u odnosu prema ćirilici, a sada se tome dodaju i događaji u Srebrenici.

Zbog toga je veoma važno da Evropska unija ne marginalizuje zapadni Balkan na svojoj političkoj agendi, jer bi posledice toga mogle da budu opasne.

Kakva je bila međunarodna reakcija na posetu Vučića Srebrenici?

Sasvim je razumljivo da su u Briselu i Vašingtonu pozdravili posetu Vučića. Čini mi se da se od ove vlade očekivalo da, ako ništa drugo, održi kontinuitet prethodne vlade u odnosu na izražavanje pijeteta prema žrtvama, suočavanju sa istinom, zahteve za pomirenjem i politici koja vodi pomirenju. A i da razume da

je presudama Međunarodnog suda pravde i Haškog tribunala masakr u Srebrenici označen kao genocid.

Srbija voli da ističe da je garant stabilnosti i bezbednosti u regionu. Bilo bi, međutim, važno da se deklarativne poruke pretvaraju u dela.

Vučić jeste otišao u Srebrenicu, ali je istovremeno Beograd tražio i dobio ruski veto u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija na rezoluciju o Srebrenici koju je predložila Velika

bezbednosti

Fotografije: Marko Rupena

Britanija. Premijer Srbije, takođe, striktno izbegava da masovnu, organizovanu likvidaciju muslimanskog muškog stanovništva u Srebrenici nazove genocidom, kako je taj zločin kvalifikovao Međunarodni sud pravde. Nisu li to kontradiktorne poruke pomirenja?

Čitava naša spoljna politika je dosta konfuzna. Vučićevom odlasku u Srebrenicu prethodilo je kolebanje i uslovljavanje koje je trajalo nedeljama. To

postavljanje uslova da bi Vučić otišao u Srebrenicu da oda poštu žrtvama je bilo nepotrebno.

Drugo je pitanje zašto je Velika Britanija baš u ovom trenutku izašla sa rezolucijom o Srebrenici i šta su bili ciljevi te diplomatske akcije. Ne verujem da bi usvajanje rezolucije doprinelo pomirenju i stabilnosti u regionu. Ostaje sad i pitanje kako to da naša diplomatija nije imala informacije da se to sprema, tim pre što je Srbija trenutno predsedavajuća

OEBS-a i što se Vlada hvali kako je unapredila spoljnopolitički položaj Srbije.

Pitanje je i kako će se čitava stvar oko ruskog veta na rezoluciju o Srebrenici interpretirati u krugovima naših evroatlantskih partnera. Bojim se da se ta, kako je nazivaju, "diplomatska pobjeda" Srbije, ne pokaže kao Pirova pobjeda u dugoročnom procesu evropskih integracija.

Ruski veto je stvorio sliku ekskluzivnog savezništva između Srbije i Rusije. Ilustracije radi, u francuskom "Figarou"

u tekstu o Srebrenici od 11. jula tvrdi se da je "Putin od Srbije napravio svog najbližeg saveznika".

Političare na Zapadu zbunjuju dualizam i neusaglašenost u našoj spoljnoj politici. Tu je molba predsednika Republike Nikolića Rusiji da stavi veto na britansku rezoluciju, neumesno pismo britanskoj kraljici, odluka da na paradu u Moskvu vodi i vojne jedinice što je izgleda u tom momentu i Vladu iznenadilo, pa njegova platforma o Kosovu o kojoj se nekim čudom više ne govori u javnosti, ali koja, po svemu sudeći, nije u skladu sa principima Briselskog sporazuma. Tu su i brojna odlikovanja bez jasnog kriterijuma.

U međunarodnoj javnosti još postoji prilična inercija u načinu na koji se posmatra Srbija. To se videlo i u vezi sa ovim događajima oko Srebrenice. Čini se da naši evropski partneri zapravo nemaju tako mnogo poverenja u Srbiju. I u tome, između ostalog, treba tražiti razlog što i dalje nije otvoreno nijedno poglavlje u pregovaračkom procesu sa EU.

Kako bi, po vama, Srbija mogla da poboljša svoj spoljnopolitički položaj i ubrza evropske integracije?

Međunarodni ugled jedne zemlje ne može da gradi samo pojedinac, već moraju da budu uključene sve institucije, i Vlada u celini i Parlament, ugled se gradi preko položaja nezavisnih institucija, preko nastupa u međunarodnim organizacijama, u javnosti.

Ključno je pitanje kako se utvrđuje naša spoljna politika i kako se definišu međunarodni položaj i prioriteti Srbije. Ima se utisak da je na delu odlaganje ili čak odbijanje da se ona jasno definiše.

Propustili smo i priliku koju nam je dalo predsedavanje OEBS-om. Zadovoljili smo se time da držimo poziciju da se nikome ne zamerimo. A da ne pominjem koliko je začuđujuće što na ključnim mestima dugo nemamo ambasadore i koliko to ograničava našu diplomatsku aktivnost.

Na kraju, kod nas se diplomatija neprimereno mnogo koristi za unutrašnji marketing. A protokolarne izjave stranih državnika tumače se kao opis realnog stanja. Možda je razlog tome i nedovoljno iskustvo sadašnjih vlastodržaca.

A šta je sa politikom neutralnosti u vezi sa ukrajinskom krizom?

Stalno naglašavanje naše neutralnosti relativizuje želju Srbije da uđe u EU. Naš spoljnopolitički prioritet je ulazak u EU, Srbija ima status kandidata za članstvo, a ne vodimo dovoljno računa o tome, da EU nije samo zajedničko tržište, već i politička zajednica koja teži dubljim integracijama, bez obzira na sve prepreke i probleme.

Rekli ste da je spoljna politika ove vlade konfuzna. Po čemu spoljna politika Vlade predvođene DS-om sa ona, behu li, četiri stuba spoljne politike, nije bila konfuzna?

Suštinska razlika je u političkoj istoriji Demokratske stranke, njenoj neupitnoj i kontinuiranoj proevropskoj orijentaciji i vrednostima koje ona dosledno zastupa od svog osnivanja i koje niko nije dovodio u pitanje. DS je započeo dijalog s Prištinom, ali se danas gube iz vida ogromni otpori koje je pružala tadašnja opozicija, blokirajući često svaki napredak u tim pregovorima.

Kada je reč o evropskim integracijama Srbije, Berlin u prvi plan stavlja implementaciju Briselskog sporazuma i napredak dijaloga između Beograda i Prištine. Kako ste vi shvatili posetu kancelarke Angele Merkel?

Nemačka je jedan od naših najvažnijih evropskih partnera i dobro je da je Aleksandar Vučić to razumeo. Da se podsetimo, DS je dobre odnose sa Nemačkom održavao još devedesetih godina, kada su mnogi koji su danas na vlasti Mićunovića i Đinđića zbog toga nazivali izdajnicima.

U našoj javnosti stvorena je slika da je Angela Merkel manje-više došla u posetu Srbiji kako bi pohvalila ekonomske reforme. Nemačkoj je zgodno da, u kontekstu grčke krize, pohvali zemlju koja rigorozno sprovodi politiku štednje prema smernicama Međunarodnog monetarnog fonda. No, komplimenti za hrabrost samo su pohvala za izvršavanje zahteva.

U izveštajima o poseti manje se govorilo o "kompromisu" koji je Srbija spremna da učini, i od kog će zavisiti dinamika našeg pristupanja EU, a biće da je ipak glavna tema razgovora bio dijalog između Beograda i Prištine, primena Briselskog sporazuma i šta treba da sledi posle toga. Briselski sporazum se u evropskim krugovima naziva Prvim sporazumom, a

nagoveštava se i Drugi sporazum. Vlada bi trebalo da nam saopšti na koje je sve kompromise spremna po tom pitanju.

Naši evropski partneri su prioritetno zainteresovani za Briselski sporazum, za uređenje odnosa između Beograda i Prištine, za regionalnu bezbednost, a u poslednje vreme njihovu pažnju sve više zakuplja i pitanje imigranata koji se u sve

■ **Kod nas se diplomatija neprimereno mnogo koristi za unutrašnji marketing. A protokolarne izjave stranih državnika tumače se kao opis realnog stanja**

većem broju slivaju u Srbiju kao tranzitnu zemlju.

Izgleda da su naše unutrašnje reforme trenutno za Brisel, pa i Berlin, u drugom planu. Ipak, komplimente nismo dobili za reforme u pravosuđu, za stanje prava građana ili slobode medija. Ozbiljna kritika će tu tek stići na dnevni red.

Da li vi vidite disproporciju između

reкла premijeru Mađarske Viktoru Orbanu – da ga tako ubedljiva parlamentarna većina obavezuje na dodatne mere za zaštitu opozicije, drugačijeg političkog mišljenja i slobode medija.

Vučićeva vlada i njena parlamentarna većina neprestano izazivaju konfliktne situacije i tenzije. To je očigledno njihov način vladanja, ali to nije dobro, pogoto-

Mislim da je to teško očekivati. Kod nas je to pitanje emotivno obojeno iz poznatih razloga. O tome mora da se vodi otvorena i odgovorna javna debata. Postoji napredak u odnosima sa NATO-om, ove godine je usvojen Individualni plan partnerstva, pre neki dan je Skupština usvojila sofa sporazum. Pitanje je u kom će se pravcu odvijati saradnja Srbije sa

■ **Nemačkoj je zgodno da, u kontekstu grčke krize, pohvali zemlju koja rigorozno sprovodi politiku štednje prema smernicama Međunarodnog monetarnog fonda. No, komplimenti za hrabrost samo su pohvala za izvršavanje zahteva**

srpske spoljne i unutrašnje politike u okviru evropskih integracija?

Srbija se opredelila za članstvo u EU, a to znači da bi trebalo da primenjuje evropske vrednosti u svim oblastima, i u spoljnoj politici, i zaštiti prava građana, nemešanju u rad pravosudnih organa itd. Moj utisak je da ova vlada proces evropskih integracija razume isključivo kao tehnički proces, kao sprovođenje nekih tehničkih promena u nekim sistemima, a da suštinskih reformi u napretku demokratije nema.

To važi i za ekonomske reforme. Šta je tu zapravo ova vlada uradila: smanjila je plate i penzije, ograničila prava zaposlenih izmenama Zakona o radu i privatizaciji, ali se zapravo nakon preko tri godine, koliko je SNS na vlasti, ne vidi nikakav boljitak. Nedostatak rezultata Vlada stalno opravdava gresima prethodne vlasti, što je već odavno postalo krajnje neubedljivo.

Opozicija vladajućoj koaliciji zamera da guši slobodu medija, da se brutalno obračunava sa političkim protivnicima, da SNS utiče na pravosudne organe i policiju, da se formira neka vrsta partijske države, da je korupcija dosegla ogromne razmere... Da li te primedbe opozicije uopšte čuju u Briselu i Strazburu?

Da, i to sve više. Jer očekivalo se da će pravosuđe biti nezavisnije, da će korupcija dosledno da se iskorenjuje, a ne da se pretvori u hajku na političke protivnike.

Aleksandar Vučić veoma često Nemačku navodi kao uzor za Srbiju, pa me čudi da izgleda nije čuo šta je Angela Merkel

vo kada je reč o društvu kakvo je naše, u kojem postoje talozi nasilja iz prošlosti. Efikasno evropsko društvo znači nešto sasvim drugo, da se konflikti pretvaraju u miran proces razgovora o različitim društvenim ili političkim pitanjima. Nametanje verbalnog, političkog, medijskog ili ekonomskog konflikta, huškanje jedne grupe građana na druge, kao prilikom protesta advokata ili prosvetnih radnika, društvo ne vodi u pravcu evropskih vrednosti.

Kada govorimo o evropskim vrednostima i reformama, za Vladu bi bila važna saradnja sa svim akterima koji imaju proevropsku orijentaciju, i u političkoj opoziciji opozicije i u civilnom društvu. Bilo je dirljivo kako je premijer neposredno pred odlazak u SAD naglo odlučio da pozove predstavnike nevladinih organizacija na sastanak. Pozitivno je što se sreo sa njima, ali nije dobro što je to izgledalo kao štikliranje nekih utvrđenih zadataka pred posetu Vašingtonu. Takvi potezi ne izgledaju dovoljno iskreno. Mora kroz doslednu praksu da pokaže da drži do civilnog društva, a i do dijaloga s opozicijom.

Da se vratimo ponovo na Briselski sporazum. Da li je realno očekivati da Srbija postane punopravna članica EU, a da pre toga ne prizna nezavisnost Kosova?

EU ne voli da uvozi probleme. Srbija će morati da reši svoje sporove pre nego što bude primljena u EU, pa i pitanje Kosova.

Zemlje jugoistočne Evrope su bez izuzetka prvo pristupale NATO-u, a tek potom Evropskoj uniji. Da li je realno očekivati da će u slučaju Srbije biti napravljen presedan?

NATO-om, ali je najvažnije da Srbija bude predvidljiv partner.

Srbija je geografski definisana, definisana je i svojim susedima i njihovom spoljnopoličkom pozicijom i u tom okviru moramo da sagledavamo budućnost Srbije, pa i njen odnos sa NATO-om.

Da li je grčka kriza promenila Evropsku uniju?

Grčka kriza je u prvi plan izbacila pitanje solidarnosti u EU. Pokazalo se da kriza ne može dugoročno da se reši, ako se kao do sada prebacuje samo na leđa građana. Rigorozna politika štednje sprečava razvoj, a kriza razvojnih perspektiva kreira i društvene i međunarodne konflikte.

U Srbiji se radi sve suprotno, od ovoga što ste naveli. Da li postoji opasnost da ogromna nezaposlenost i socijalno nezadovoljstvo eskaliraju, ne samo u Srbiji, već i u regionu?

Kako su izgledi za ekonomski oporavak neubedljivi, svako dalje pogoršavanje ekonomskog položaja građana logično će dovesti do porasta nezadovoljstva koje može da eskalira u velike proteste. Ogromno je osećanje nemoći građana koji su zarobljeni kreditima, šokirani nepredvidljivim i nepodnošljivim porezima, suočeni s nepravdom, sa sve većim ograničenjima u pristupu pravdi. Da li će na to duboko nezadovoljstvo umeti da odgovori demokratska opozicija i da ga razvojno usmeri ili će građani poći za lakim obećanjima populista i ekstremista? Očekujem da će demokratska opozicija ipak ponuditi uverljive odgovore.

ANDREJ IVANJIC

R.I.P. 92,5 MHz

Radio B92 kakav smo do sada poznavali neopozivo je nestao iz našeg medijskog pejzaža; njegova je uloga u ovih četvrt veka neprocenjiva, a njegova "smrt" indikativna i poučna

Nisi starac zbog davnog rođenja, nego zbog dugog pamćenja. Još se dobro sećam tog jesenjeg predpodneva 1991, ustao sam i uključio radio koji je kao i većinu vremena u to vreme bio podešen na FM frekvenciju 92,5 MHz. Program tek što je počeo (mlada i siromašna radio stanica tada još nije emitovala 24 sata dnevno) i sve je trebalo da bude kao i obično, osim što – nije. Nikako nije. Čudni su bili ti glasovi, još čudnije su stvari govorili, ali najčudnija od svega bila je muzika: ni nalik onoj koja se obično čula na toj frekvenciji, ali zato vrlo nalik na onu koja se mogla čuti na skoro svim drugim frekvencijama. A smisao baš ove frekvencije ponajviše je bio u tome da ni po čemu ne nalikuje onim drugim. Po tome je bilo jasno da nešto jako nije u redu, a ubrzo nam je objašnjeno i šta: tadašnja zla SPS vlast preuzela je Radio B92, skrenula ga sa izdajničkog puta i vratila ga poštenom srpskom narodu...

Nije tada još bilo ni interneta, a kamoli m.f. "društvenih mreža" pa da ove eksploziraju, ali svejedno, rumor se proširio brzinom svetlosti, ceo se grad usijao: sranje, upali u B92! Protest, otpor! Sedeo sam kod kuće i dobro se zabavljao jer sam, Tita mi, odmah provalio da je u pitanju samo dobar štos, *navlakuša*, "orsonvelsovska" manipulacija. I furali su je, bogme, dosledno ceo dan, svaki programski segment obrnuvši na glavu, tako da je u sponzorskom terminu nedeljnika "Vreme" gostovao glavni urednik režimske Epohe...

A zašto i po čemu sam provalio igru? Jednostavno je: zbog *elementa preteranosti*, koji je eksplicitno ukazivao na karikiranost, samim tim i neautentičnost poduhvata. Kako? Pa, lepo: ko bi se, u pravom preuzimanju, setio da odmah drastično izmeni i muzičku matricu i uopšte zvučni identitet radija? Zadovoljili bi se uklanjanjem politički nepoćudnih sadržaja, a za ostalo bi ih manje-više *bolelo uvo*.

Ono što je tada bilo uspeli štos, ali i suptilno upozorenje na jednu permanentnu

moćnost, ostvariće se sedam i po godina kasnije, na prvi dan vazdušne intervencije NATO: radio će zauzeti ovlašćena SPS-jugend kamarila na čelu s izvesnim Nikačevićem; ovaj put ništa nije bilo smešno, a čak je i muzika odmah prilagođena ukusu režimskih audio komandosa. Pravi B92 ubrzo je prešao na rezervnu frekvenciju (slava i hvala tadašnjem Studiju B!), a Nikačević i društvo baškari-li su se u uzurpiranom radiju do 5. oktobra 2000, kada su isterani manjom eko-loško-sanitarnom akcijom.

Čemu sve ove reminiscencije? Ovih je dana Radio B92 po treći put u svojoj istoriji drastično i temeljno promenio/izgubio svaki trag svog zvučnog, kulturnog, programskog i svakog drugog (naravno, i svetonazornog) identiteta. Samo što ovaj put to nije ni štos ni upozorenje, ni akt političkog nasilja s vrlo ograničenim rokom trajanja; ovaj put je *za ozbiljno* i po svojoj prilici – trajno. Gotovo svi zaposleni novinari, "muzičari", tehničari i ostali naprasno su otpušteni, informativni program je ukinut, autorske emisije raznih profila takođe, na radiju se kao u kakvom ocvalom džuboksu samo vrti muzika povozdan (i to se, jelenskih mi rogova, zove "letnja šema"!), i to u bar 90% slučajeva takva kakva se doslovno samo dan pre ove promene nikada nije mogla čuti na toj frekvenciji, mada je Radio B92 odavno prešao u svojevrсни "urbani mejnstrim". Drugim rečima, kada danas zađete na tu frekvenciju, mada imate četvrt stoleća slušalačkog iskustva, ništa vas neće upućivati da ste baš na tom talasu; pre ćete pomisliti da ste greškom naboli Radio S, Nostalži ili neku drugu od taksistima omiljenih stanica...

Nije preterano reći da je Radio B92 umro; ili je ipak tačnije reći da je ubijen? Da, ali s tim da ne bi trebalo krivicu tražiti samo i isključivo u ruci koja ga je dokrajčila, onoj koja je povukla oroz. Ubica je tu više, kao u onom romanu Agate Kristi u kojem svako od putnika ima jake motive za zločin...

Nema potrebe da se vraćam na pre-vratničku ulogu radija B92 od osnivanja u 1989. pa do 2000. i da je u sitna crevca razglabam – znanje o tome stvar je opšte kulture. Važno je, ipak, napomenuti barem ovo: nije to bio samo radio na kojem ste mogli čuti necenzurisane informacije i mišljenja "protiv režima": radilo se o široj, sveobuhvatnijoj alternativi skučenosti postojećeg, o tome da je B92 bio utočište drugačijeg osećanja sveta, ispoljavanog i kroz muziku, kroz (sup)kulturne sadržaje svih vrsta, način govornog komuniciranja etc.

U novostečenoj postmiloševićevskoj slobodi, Radio B92 postaje RTV B92, tek osnovana televizija dobija primat, a ubrzo i kreće u nepovratni put komercijalizacije do i preko granica posvemašnje

**NEKAD
BILO, VIŠE
NE POSTOJI:
Slavni dani
Radija B92**

Foto: Goran
Basarić

profanacije (famozni "Veliki brat" tu će biti međaš, tačka-bez-povratka), dok radio polako odlazi u zapećak. Kako je to zapećkovanje izgledalo? Nije bilo šokantnih sknavosti kao na televiziji, ali je u godinama koje će doći posle 2000. radio mic po mic postajao sve manje istinska svetonazorna i kulturna alternativa dominantnim komercijalnim obrascima a sve više, rekoh već, urbani mejnstrim, sve više i više zvučno i sadržinski oblikovan po banalnim mudrovanjima japi-genijalaca (sorta koju treba pips-om i raidom držati podaleko od svake poštene redakcije!) koji su sa kratkih kurseva tzv. menadžmenta i ostalog novovekovnog proseravanja donosili blagovesti o "top 40" profilisanju muzike, o Neobaveznom Čeretanju Ničega kao o daleko

najpoželjnijem govornom obrascu etc. Ukratko, B92 kao takav postao je *big biznes*, industrija, hiperunosni brend koji je valjalo što bolje utržiti – ili je to bar bila ambicija onih koji su ga vodili. Zato je i rastao preko mere koju je mogao suvislo, dostojanstveno, pametno i *održivo* podneti, sve dok nije – pukao. To jest, počeo da posrće i da tone pod teretom (u startu nepotrebne) predimenzioniranosti i ambicije da se utrkuje sa ajkulama koje mu nisu društvo, koje ne samo da ne možeš pobediti nego, što je mnogo važnije – nemaš ni zašto, jer ne bi ni trebalo da se takmičite u istom sportu. Kako se to završilo? Sistemsom krizom i posledičnom prodajom, naravno. Kome? Jebe mlige, za sve ove godine nisam shvatio: "nekom Grku", Antena group, kako li se

to već zove... Kao da je uopšte bitno. Šta je bilo s televizijom dobro znamo, to nam je *utisak godine*. Danas na njoj nema doslovno ničega, osim sve stranijeg telešćeta zvanog "24 minuta". Radio se tu držao naizgled diskretno i po strani, činilo se da "Grk" naprosto ne zna šta će s njim; jedno se vreme govorkalo čak da će biti nekog džentlmenskog razvoda u smislu da stara ekipa dobije radio, a ovi novi zadrže televiziju, pa kud koji... I onda najedred – ovo... Otužan, apsurdan, jadan, cinično brutalan kraj nečega što se dobrano utkalo u naše živote, nečega što je naprosto bilo više od još jedne radio stanice: nečega što je bilo dostojniji model življenja i opstajanja u jednoj profesiji, ali i u jednoj kulturi, ako nismo tikve bez korena. A verovali smo da nismo. Sada imamo bar jedan dokaz manje za to.

Da li je moglo biti drugačije? Sa "Grkom", kao metaforom – teško. A pre "Grka"? Da, svakako. Ima takvih, svetlijih primera radio i tv stanica (i novina, portala...) profila sličnog Radiju B92, i po eks-vu i po (post)tranzicionoj istočnoj Evropi koje su manje-više uspešno i bez nepodnošljivih i neoprostivih gubitaka u ljudstvu i materijalu, ali i u *sadržaju, profilu i smislu*, preživeli čeonu sudar s blagodetima beslovesnog kapitalizma. Izgleda da je na B92 neko prespavao ključni trenutak kad se nešto još moglo učiniti. Jasno je da ne možeš celog veka biti gerila i andergraund, nije traagično uvažavati i izvesne poslovne modele, pa i sadržinske korekcije, ali samo one koje nikako ne zadiru u suštinu tvoje drugačijosti, jer – na kraju krajeva – i tvoja drugačijost je tvoja tržišna niša, ti si potreban samo *svojim* slušaocima, gledaocima, čitaocima, i treba da ih paziš – oni drugi lepo žive i bez tebe! Okej, kad već mudrujem – a koji je to propušteni trenutak? To je ono kad nekakav japi mudroser uđe u uredničku ili novinarsku sobu ne bi li nešto smatrao i ukazivao, a ti propustiš priliku da zaurlaš na njega "marš napolje!", gađajući ga pepeljarom. Ako to ne učiniš, pre ili kasnije dođe "Grk". A kad taj već dođe, pre ili kasnije ubije sve što njemu ionako ništa ne znači. A zašto i da ne ubije, njegovo je?

A sada me izvinite, odoh da obrišem frekvenciju 92,5 iz memorije mog tjunera. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Državna pljačka deoničara

Radio-televizija Studio B uskoro bi trebalo da bude privatizovan. Problem je, međutim, što je ta kuća jednom već kupljena: 86 zaposlenih otkupilo je deonice Studija B još 1992. godine, ali nikada nisu uspjeli da "uđu u posed", a ni da dobiju svoj novac

Višegodišnja natezanja i javne prozivke u vezi s privatizacijom Studija B ušle su ovih dana u završnu fazu, mada se čini da je to, u stvari, tek početak jedne nove, još duže priče.

Agencija za privatizaciju objavila je 25. juna javni poziv za privatizaciju STB-a po početnoj ceni od 528.626 evra, što je ukupna procenjena vrednost kapitala, a čija će konačna cena biti formirana tokom javnog nadmetanja. Za dve sedmice, 27. jula, biće poznato ko se sve prijavio za učešće, kako će to nadmetanje da izgleda i kome je zapravo u interesu da pazar radio i televiziju koji su decenijama važili za jedan od simbola Beograda, da bi tokom poslednjih desetak godina – zahvaljujući uglavnom neskrivenom političkom dodvorištvu – prilično okrnjili sopstveni ugled.

Sve bi to, dakle, bilo divno i krasno, da nije onog famoznog "ALI" bez kojeg i inače malo šta u ovoj državi može da se dogodi. U ovom slučaju, potencijalni kupac ne kupuje samo STB takav kakav je, već i njegova dugovanja: po nekim procenama, veća čak i od ukupne cene te medijske kuće.

Isti taj Studio B već je, naime, kupljen davne 1992, samo što njegovi nesuđeni vlasnici nikada nisu uspjeli da "uđu u posed". Već sedam godina, 51 deoničar (od ukupno 86) u sudskom je postupku protiv STB-a i zahteva isplatu uložnog novca. U tom postupku, ni u jednom

SIMBOLI BEOGRADA: Studio B u zgradi Beograđanka

Foto: A. Anđić

trenutku nije postavljeno pitanje da li deoničari imaju pravo na naknadu – to je nesporno. Tema brojnih veštačenja i ročišta jeste samo – o kojoj je količini novca zapravo reč.

VLASNICI BEZ VLASNIŠTVA

U skladu sa tada važećim zakonom o privatizaciji, grupa od 86 zaposlenih u Studiju B odlučila je 1991. da otkupi svoju firmu: jedinstvo po pitanju te odluke najbolje ilustruje činjenica da je u tom trenutku bilo ukupno 90 zaposlenih, što znači da svega četvoro nije želelo da se

priključi. Bio je to pametan i prilično "dalekovid" potez, posebno imajući u vidu dalju sudbinu ne samo te kuće, već srpskih medija uopšte. Na početku, izgledalo je da će sve što su zamislili uspeti i da ostvare. Zakon poznat kao "zakon Ante Markovića" pravio je razliku između upisanih i isplaćenih deonica – pravo upravljanja i odlučivanja sticalo se upisivanjem, a isplata nakon koje se ulazilo u punopravno vlasništvo mogla je da se obavi u čak 120 rata, odnosno za deset godina. Čitavih 15 meseci, deoničarima se rata za kupovinu deonica odbijala od

plate i sve je bilo u najboljem redu.

A onda se desio susret posle kojeg je bilo jasno da to tako neće moći. "Tokom Vidovdanskog sabora 1992, sreo sam Radomana Božovića, tadašnjeg premijera, koji mi je objasnio kako će oni sada nas da zeznu i da promene zakon, pa će pravo upravljanja moći da se dobije samo na osnovu plaćenih deonica, a ne na osnovu upisanih", priča Zoran Ostojić, jedan od deoničara, bivši novinar, urednik i direktor Studija B. "Odmah sam digao uzbunu u redakciji i mi smo u avgustu 1992. svi pozajmljivali pare i odmah isplatili preostalih 105 rata. Dakle, isplatili smo svih 120 rata, kako bismo bili spremni u slučaju te promene zakona. Platili smo sve, što je u zbiru svih nas 86 bilo oko 500.000 nemačkih maraka."

No, posle toga počinju "godine raspleta" koje će u slučaju Studija B biti i te kako opterećene politikom. Neki deoničari neće biti spremni da pristanu na prodaju udarnih termina Željku Ražnatoviću, na monopol koji je nad terminima u jednom trenutku imao Dragan Vasiljković, na priloge kojih se pristojan novinar stidi: udarna novinarsko-urednička ekipa odlaziće iz te kuće čak dva puta, 1993. i 1997. godine, da bi krajem devedesetih otišla zauvek.

Za vreme tih i takvih redakcijskih lomova, dogodio se i javnosti manje poznat sudski prevrat. Presudom Vrhovnog suda od 26. decembra poništena je vlasnička transformacija, tj. privatizacija, a tokom 1996. skupština grada Beograda donela je Odluku broj 020-60/96-XIII-01 kojom je STB organizovan kao Javno preduzeće. Ipak, čak ni u tom dokumentu, koji je presudno uticao na status deoničara, nisu osporena njihova prava. U članu 5 navodi se da imovinu preduzeća čini "imovina... po odbitku deoničkog kapitala", kao i da će "Upravni odbor preduzeća doneti odluku o načinu i rokovima isplate novčane vrednosti". Čitavih devet godina kasnije, dug i dalje nije bio vraćen, ali je Upravni odbor Studija B na sednici 23. juna 2005. ipak priznao potraživanje deoničara, navodeći da postoji obaveza isplate "odgovarajuće naknade prema fizičkim licima po osnovu njihovih uplata na ime otkupa deonica u postupku poništene vlasničke transformacije".

U međuvremenu, 51 deoničar

DŽABA STE PLAĆALI: Ekipa NTV STB 1991. godine

Foto: TV Novosti

pokrenuo je sudski spor, a do sada je bilo nekoliko veštačenja o visini sume koja mora da se nadoknadi – iznosi su se drastično razlikovali, u zavisnosti od toga ko je obavljao veštačenje i po kom principu. Prema prvoj proceni, ukupna obaveza prema deoničarima iznosila je nešto više od pet, a prema drugoj nešto više od tri miliona dinara. Veštak kojeg su angažovali tužioci 2011. godine, obračunao je dug u četiri varijante – od 311 do 55 miliona, u zavisnosti od metode obračuna. Iduće godine, veštak kojeg je angažovao sud procenjuje obavezu na 12 miliona i 196.000 dinara, da bi prema poslednjem veštačenju ekspertkinje koju je takođe angažovao sud, dugovanje bilo procenjeno na 38.692.649 dinara ili približno 320.000 evra. Pošto se ovaj iznos odnosi samo na obaveze 51 deoničara, može se pretpostaviti da bi ukupan iznos obaveza STB-a prema svih 86 nesuđenih vlasnika bio približan ukupno procenjenoj vrednosti te kuće – oko pola miliona evra.

PUJ-PIKE, NE VAŽI

Iako to nije glavni predmet spora, ovde je diskutabilno i poništenje privatizacije iz 1996. Formalno-pravno, tadašnji privredni sud tu je odluku obrazložio činjenicom da je Studio B (bio) javno preduzeće i da zato nije mogao da bude privatizovan. Ali, u trenutku privatizacije, 1991. i 1992. godine, to nije bio slučaj – osnivački akt kojim je STB postao javno preduzeće donet je, kao što je već navedeno, tek 1996. čitavih pet godina nakon upisa deonica.

"U trenutku kada smo se mi privatizovali, Studio B nije bio javno, već društveno radio-difuzno preduzeće. U to vreme, medij je morao da ima osnivača, a naš osnivač je bio Socijalistički savez radnog naroda Beograda, poznatiji kao Soc-savez. Studio B je zapravo osnovala 'Borba' kao savezno glasilo, ali pošto je zaključeno da ta kuća ne može da ima i radio-stanicu, formalni osnivač je posle nekoliko godina postao taj Soc-savez. A Soc-savez je zajedno sa Savezom komunista u leto 1990. napravio Socijalističku partiju Srbije. Tada, dakle, Studio B nije imao nikakve veze sa Skupštinom grada. Pre bi SPS mogao da kaže da je vlasnik Studija B, jer je Soc-savez ušao u sastav SPS-a", objašnjava Zoran Ostojić.

Šta god stajalo iza ovakvih, u najmanju ruku čudnih sudskih odluka, činjenica je da danas – dve sedmice pre početka javnog nadmetanja – teško može da se očekuje neka kosmička pravda. Iako postoje dokumenta, iako postoje svedoci koji tvrde da je presuda o poništenju vlasničke transformacije doneta bukvalno "preko noći", čini se da deoničari u najboljem slučaju mogu da se nadaju samo onome što jeste osnovni predmet spora – novac.

Ipak, Lila Radonjić, nekadašnja urednica Studija B i deoničarka, još i pre javnog poziva Agencije za privatizaciju rekla je da neće novac. "Spadam među one deoničare koji smatraju da postoji način da se obnovi ceo postupak, jer je Studio B praktično nacionalizovan. Mi smo ga po zakonu koji je tada važio kupili, dali sopstveni

Plan B za STB

Prethodne sedmice, mnogo pažnje privukao je Plan B – inicijativa petoro Beograđana da građani sami, udruženi u zadrugu, otkupe Studio B. "Cilj je da Studio B pripada Beograđanima i da kvalitetno radi u njihovom interesu oslobođen bilo kakvog privatnog uticaja. Svako zainteresovan može postati član zadruge uz članarinu od 1000 dinara što je ujedno i pojedinačni ulog u skupljanju sredstava za učestvovanje u javnom nadmetanju povodom privatizacije Studija B. Model zadruge je odabran u konsultaciji sa pravnicima jer taj model garantuje ravnopravnost svih zadrugara. Svaki član zadruge ima podjednak uticaj i pravo glasa. Zadruga ima skupštinu i nadzorni odbor. Moguće je i davanje donacija, s tim da donator ne može ostvariti veći uticaj u zadrugi ako je dao više novca od ostalih", navodi se u tekstu koji je vrlo brzo "osvojio" društvene mreže. Ideja je više nego zanimljiva, posebno imajući u vidu ono u šta se STB pretvorio u poslednjih nekoliko godina. Ipak, već se sad neminovno postavlja pitanje uređivačke politike i kadrovsko-tehničkih rešenja u toj "građanskoj" medijskoj kući. Po rečima Aleksandra Aćimovića, jednog od inicijatora, presudnu ulogu u tom delu procesa imaju stručnjaci koji su im se već pridružili: "Mi smo pre svega pokušali da pokažemo ljudima da je ovaj model moguć. Najviše nas je zanimalo da se stvar pokrene, očekujući da ćemo tom idejom, za koju verujemo da je dobra, pokrenuti stručnjake, novinare i ljude svih drugih profila. To se već desilo. Očekujemo tu i respektabilne advokatske timove, ekonomiste, i iz tog nekog kruga ljudi formiraće se stručni savet koji će se pozabaviti problemima koji brinu sve građane". Aćimović u razgovoru za "Vreme" ističe da je za sada prvi cilj učestvovanje u nadmetanju. "U tom procesu nije garantovano ni ko će se pojaviti, ni ko će sedeti preko puta nas, ni ko će se nadmetati. Mi ne znamo ni s kojom cifrom raspolazemo. Ali, ovde je pre svega bitno da se pokaže model putem kojeg ljudi mogu da učestvuju u privatizaciji medija u svojim sredinama." Odgovarajući na pitanje o deoničarima Studija B, on kaže da Plan B podržavaju neki od njih i da je to jedan od problema koji će se rešavati nakon privatizacije.

"Nakon otkupljivanja dokumentacije, imaćemo bolji uvid u trenutno stanje i šta još treba da se uradi. Do tada, moramo da što više širimo priču, da prikupimo novac i da ovu stvar učinimo transparentnom, da svakom ko ima nedoumice pokažemo da smo obični i otvoreni građani koji nemaju nikakvih drugih pretenzija, nego da pokrenemo ovu akciju i uspemo zajedno. Nikakve veze ovo nema s dnevnim politikom. Iako se mnoge stvari ukrštaju, iako je to medij koji je jak, mislim da građani zaslužuju medij na koji mogu da utiču sami i da se više ne plaše ko će uticati na njega", ističe Aćimović.

novac, otkupili vlasništvo. Onaj ko je to poništio, neka brine o tome zašto i kako. Imovina je nacionalizovana i 1945, pa se evo danas vraća. Postoje sudovi, postoje papiri koji dokazuju da privatizacija nije smela da bude poništena." Neki od deoničara s kojima je "Vreme" još stupilo u kontakt nisu želeli da se opredeljuju, ističući da mora da se sačeka kraj prodaje i kraj sudskog procesa, da bi se o bilo čemu

uopšte moglo razgovarati.

Kako bilo, onaj ko odluči da kupi Studio B nikako neće moći da izbegne dugovanja te kuće – bila ona u formi xv novčanog iznosa ili nečeg drugog. Osim dugova, taj neko kupiće i opremu koja nije najnovijeg datuma i ne vredi mnogo, kao i zemljište u okolini Beograda na kojem se nalaze predajnici Studija B – u Borči, Kumodražu, na Kosmaju itd. Prostorije u

Palati Beograd u kojima STB radi, nisu u vlasništvu preduzeća, već Skupštine grada Beograda. Iz svega toga proizlazi da je najveća vrednost Studija B ono što su stvarale generacije zaposlenih u toj kući – imidž i ugled.

"Studio B ima znak, logo i imidž, ali i to možemo da gledamo u kontekstu uređivačkih politika u poslednjih nekoliko godina, pa samim tim i gledanosti koja je u neku ruku zanemarljiva. Sve to marketinški malo vredi", ocenjuje Zoran Ostojić, ističući da ni politička moć Studija B svakako nije onakva kakva je bila ranije. Po njegovom mišljenju, interes da kupi takav medij ima neko ko želi "nekačkan kanal komunikacije koji sada nema" ili

neko ko "može da kupi jeftino, pa ga onda skuplje proda nekom drugom."

Da je Srbija država kakva nije, Studio B bio bi najpoželjniji mogući kapital svakog ko ima milionče evra u džepu (a takvih ovde ima, i te kako). Ugled legendarne gradske radio-stanice kroz koju su prošla najveća novinarska imena, kao i marketinški potencijal televizije tog profila, zapravo bi vredeo mnogo više. No, pošto ovde ne važe pravila razumljiva ostatku normalnog sveta, nije zaista nikakvo čudo što se nekadašnji simbol Beograda prodaje po ceni malo većeg i luksuznijeg stana u centru grada, što je ugled te kuće toliko ofucan da nije jasno kome je zapravo uopšte i potrebna, pa ni to što će novi vlasnik biti prinuđen da vraća dugove stare četvrt veka. Priča o vlasnicima čija prava grad i sudovi ignorišu već 25 godina, "stilski" uopšte ne odskače: ona je zapravo samo jedan od elemenata koji situaciju u kojoj se Studio B trenutno nalazi čini toliko bizarnom i tužnom kakva već jeste.

TAMARA SKROZZA

Princip hladne odbojnosti

Ne, neću na ovom mestu o suboti u Srebrenici, Potočarima, kamenovanju... drugi će o tome, ali i mala priča koja sledi zapravo pripada istom kompleksu, nečemu što bi se moglo nazvati *postjugoslovenski angst*. Raspad našeg zajedničkog sveta, raspad u ognju, krvi i sramoti, i dalje nas – toliko godina kasnije – određuje na bezbrojne načine, mnogih nismo ni svesni dok ne banu pred nas. Određuje, bogme, čak i klince, one koji su bili tek rođeni ili još nisu bili ni u planu dok je ta zemlja umirala u mukama svojih kćeri i sinova. *Siročići Jugoslavije*, i oni koji su tu svoju bledu mater voleli, i oni koji je nisu voleli, kao i oni (možda najbrojniji) kojima se naknadno čini da je nisu voleli jer im je rečeno da bi tako trebalo da se osećaju, kao da stalno

javiti protivzakonito ponašanje policijske službenice susedne države? Ma ne, baš u tome je stvar: plavuša po svoj prilici nije prekoracila nijedno svoje ovlašćenje, formalno je učinila sve u granicama zakona. Pa ipak, svako ko se nije juče rodio ili pao s Marsa dobro je u svakom trenutku znao, baš kao što je i ona znala da znamo, da nas naprosto kinji jer joj se može: kao kad te saobraćajac zaustavi i traži ti svaku sitnicu, uključujući i nešto što na papiru svako treba da ima a u praksi uglavnom nema niko, što znači da ili je rešio da od tebe izmuze neke pare, ili da te naprosto zajebeva. Što mu je dosadno, ili što te eto ne voli, na primer zbog toga odakle dolaziš. Tako vam je – pa još mnogo više – i s graničnim službama, naročito ovim

Kako mi je policijska plavuša uspešno pokvarila dan i kakve to veze ima s “postjugoslovenskim besom”

lelujaju u bipolarnoj nekoj amplitudi od besa do hladnoće, pri čemu hladnoća ume da povredi mnogo više – a baš o tome, u *opscenom užitku u povređivanju i unižavanju* se ovde i radi.

Elem, vreme radnje: prošli petak, oko pola 2 popodne, mesto radnje granični prelaz Srbija-Hrvatska, to jest Bačka Palanka-Ilok. Putnici autobusa na liniji Novi Sad-Osijek ulaze u hrvatsku policijsku kancelariju na proveru dokumenata. Posednici hrvatskih papira prolaze brzo kao na traci, a nas nekoliko nevoljnika koji imamo samo srpski pasoš stojimo u redu pred šalterom, za kojim sedi drusna policijska plavuša (u Sremu smo, a narodna pesma kaže “a ja volim Sremicu, debelu, pa malu”), odlučnog pogleda i kretnji, kao da se upravo sprema da sama savlada ceo ISIS. Nas je petoro-šestoro, neki momak i par devojaka ispred mene, sve neko lokalno stanovništvo sa bačke strane granice, mahom namereno u posete rodbini po Vukovaru, Osijeku i okolnim selima, sve vam je to u osnovi *lokal*, između panonski komšiluk, jebiga, nisu to baš izbeglice iz Sirije ili azilanti iz Bangladeša. Plavuša, megjutoa, svakog, ali baš svakog od putnika pita za razlog putovanja, pa je nepoverljiva i nezadovoljna odgovorom (ako joj kažeš da ideš kod brata, tražiće ti da joj dokažeš da uopšte imaš brata; s jednom je devojkom nestala u drugoj prostoriji na nekoliko minuta, valjda da telefoniraju mitskom Bratu), pa koliko ostaje, pa da mora da se prijavi, pa ne znam šta još sve, i na kraju i – koliko ima novaca; u kešu, naravno. Jedini ispravan odgovor je: bar pedeset evra po danu boravka. Devojci koja je rekla da ide na deset dana tražila je petsto evra na uvid, dok sam joj ja u mislima skidao sve svece i usput je priupitavao: “A imaš li ti, policijska plavušo, petsto evra na raspolaganju za narednih deset dana svog života?!”

Oteglo se bilo sve to zajedno, drndali smo se u besmislu i jadu na ulazu u velevažni Ilok, jedva smo nekako priveli kraju taj bazično larpurlartistički maltretman i pošli dalje, a meni je police blonde uspešno pokvarila dan. Oh, kanim li ja to pri-

između ex-yu suseda: kad naletiš na odviše revnosnog kerbera ili kerberušu, znaš koliko je sati. A ne možeš mu ništa, jer on samo (sa znakovitim viškom revnosti i užitka) “primenjuje svoja ovlašćenja”.

A onda stignem u Osijek, otvorim novine i vidim da je tzv. Kapetan Dragan uspešno pristigao u Split gde će mu se suditi, ali da neko njegovo prvo izjašnjavaње glede krivice još ne može da bude obavljeno jer, pazi sad – čeka se ovlašćeni sudski tumač za srpski jezik. Po Draganovom zahtevu, ako žurnalisti nijesu slagali. Ko biva, postoji nekakav “srpski jezik” koji nije lingvistički isto što i nekakav “hrvatski jezik”, nego ih se mora međusobno prevoditi... Da li je to odvratna palanački cirkus? Jeste, jer ti jezici – u svom *odvojenom* svojstvu – naprosto ne postoje. Ali zato postoji “pravo svakog građanina” – stranog utoliko više – “na svoj maternji jezik”, i na odgovarajućeg tumača... Dakle, ni tzv. Kapetan Dragan, ako je uistinu tražio tumača, nije učinio ništa što mu formalno i na papiru ne pripada, nije “prekoracio svoja ovlašćenja”; ne, učinio je samo nešto što je u idiotskom neskladu sa stvarnošću, ali to i ne mora da bude njegov problem. Baš kao što nije problem policijske blondine što ju je neko postavio baš tu gde jeste, da na nekim malim, bezazlenim ljudima sa druge obale Dunava vežba svoju revnost unutar granica *legalnog šikaniranja*.

Šta pisac hoće da kaže? Tako su stvari postavljene na razvalinama Jugoslavije, od tzv. svakodnevnog života pa do još takozvaniye visoke politike, da se imamo ponašati jedni prema drugima ili sa vrelom mržnjom onih koji se tobože “previše dobro poznaju”, ili s hladnom odbojnošću *apsolutnih stranaca* (koji tek slučajno spavaju u istom krevetu) koji će prebrojavati evrice u buđelaru, kopati nam po rodoslovnom stablu ili se praviti da se ne razumeju bez prevodioca. I sve dok je tako, ovo će biti pusta divljina kojom će patrolirati robotizovane plavuše, muške ili ženske, domaće ili uvozne, svejedno, sasvim svejedno.

Mala preduzeća su šansa

Sve naše vlade zaklinju se u mala preduzeća i preduzetnike, obećavaju podršku i usvajaju strategije, od kojih su već tri samo mrtvo slovo na papiru. A gde smo sada? Sredinom 2015. imamo samo desetak odsto više malih firmi nego 2002. Ali u njima je manje zaposlenih nego pre 13 godina

Piše: **Nenad Popović, predsednik Srpske narodne partije**

Ako su u junu 2002. lideri EU usvojili Evropsku povelju za mala preduzeća, kojom se pozivaju Evropska komisija i zemlje članice da pruže podršku i pomognu malim preduzećima u ključnim oblastima, poput obrazovanja i obuke preduzetnika, ali i stvaranjem efikasnijeg zakonodavstva, propisa, poreskog i finansijskog sistema, čini se da bi posle punih 13 godina nešto slično mogla da uradi i Vlada Srbije. Umesto što strane investitore, često moćne multinacionalne kompanije, iz polupraznog budžeta časti subvencijama i od 10.000 evra za svako novo radno mesto, Vlada Srbije bi praktično mogla da reši gorući problem rastuće nezaposlenosti sa mnogo manjim novčanim podsticajima, a možda i bez njih.

Trenutno u Srbiji posluje najmanje 300.000 malih i srednjih preduzeća i preduzetnika. Oni, po nekim procenama, stvaraju tek 30 odsto bruto domaćeg proizvoda, upola manje nego u zemljama EU.

Sve naše vlade zaklinju se u mala preduzeća i preduzetnike, obećavaju podršku i usvajaju strategije, od kojih su već tri samo mrtvo slovo na papiru. U onoj iz 2003. definisana su dva ambiciozna cilja, da se broj malih i srednjih preduzeća i preduzetnika do 2008. poveća na 400.000 i da se u njima otvori više od milion novih radnih mesta! A gde smo sada? Sredinom 2015. imamo samo desetak odsto više malih firmi nego 2002. Ali u njima je manje zaposlenih nego pre 13 godina!

I, da se razumemo, nije se to desilo zato što naši ljudi nemaju preduzetnički duh i što skrštenih ruku čekaju pomoć države, kako to tvrde pojedini političari. Preduzetnicima u Srbiji nedostaje samo dobar sistem, sa normalnim uslovima poslovanja, kakvi postoje u većini razvijenih zemalja. A, koliko su oni žilavi najbolje ilustruje podatak da su tokom veoma teške, recesione 2014. godine sopstveni biznis pokrenula 29.102 preduzetnika i to je prvi put u poslednjih pet godina da je više radnji otvoreno nego zatvoreno! Da su to ljudi koji čekaju pomoć države, ne bi ni kretali u sopstveni biznis.

Ali, Srbija definitivno ima sistemski problem, jer se po-

slednjih godina na šest novih ugasi deset postojećih malih i srednjih preduzeća.

Ako se već toliko insistira na evropskim integracijama, zašto se ne potrudimo da izgradimo sličnu privrednu strukturu kao u većini evropskih država? A u EU funkcioniše 23 miliona malih i srednjih preduzeća. Iako ih ima 99 puta više od velikih kompanija, Evropska komisija je usvojila strategiju za njihov razvoj u narednom periodu (Horizont 2020) i formirala 78 milijardi evra vredan fond za istraživanje i inovacije, sa ciljem da se poveća konkurentnost malih i srednjih preduzeća EU, koja zapošljavaju dve trećine, a u nekim sektorima i četiri petine radnika.

Srbija će biti mnogo otpornija na krizu kada dostigne privrednu strukturu Austrije, u kojoj 99 odsto svih firmi čine mala i srednja preduzeća. Dostizanju tog ideala mogli bi pomoći i recepti, koje su primenile neke države, koje su u međuvremenu postale članice EU, a pre dve i po decenije su ekonomski lošije stajale od Srbije. Češka je, na primer, 1992. odlučila da podrži mala i srednja preduzeća. I dok je Srbija samo menjala strategije, Češka je olakšala osnivanje malih firmi i formirala fondove, koji su se finansirali iz budžeta, i tako pomogla malim firmama da ekonomski ojačaju. Poljska je pak 1995. usvojila nacionalnu strategiju i sada ima dva miliona takvih firmi, koje zapošljavaju oko 60 odsto radne snage i stvaraju polovinu BDP-a. Slovenija je, s druge strane, usvojila Zakon za promovisanje malog biznisa i formirala fond za razvoj malih preduzeća, koji se finansirao iz budžeta i drugih izvora, a rezultat je da se u toj zemlji mala preduzeća najbrže razvijaju.

Sam podatak da tek svako 25. malo preduzeće iz Srbije nešto izvozi u isto vreme zabrinjava, ali ukazuje i na pravce mogućeg delovanja. Ona u ukupnom izvozu učestvuju sa 8,8 odsto, što znači da stranim kupcima isporuče robe za nepunu milijardu evra. Kada bi se broj izvoznika među njima povećao na evropski prosek (11,9 odsto), srpski izvoz bi automatski skočio za 20 odsto. Šta tek reći za Dansku, koja ima 4,5 puta

Foto: FoNet/Zoran Mrda

više izvozno orijentisanih malih preduzeća od Srbije. Ona u izvozu Danske učestvuju sa čak 37,2 odsto, a da Srbija ima tako jak sektor malih preduzeća, njihov izvoz ne bi bio nepunu milijardu, već 4,1 milijardu evra! U tom slučaju, naravno, Srbija ne bi bila među šest najsiromašnijih zemalja Evrope.

Ni fiskalna konsolidacija, na kojoj Vlada insistira sa željom da se smanji minus u državnoj kasi i visoki javni dug, nije nepremostiva prepreka za veću podršku malom biznisu. Za to bi bile dovoljne samo "mrvice" od 700-800 miliona evra, koliko se svake godine izdvaja iz budžeta za subvencije raznim gubitašima. Na stranu to što je država za protekle četiri godine usmerila čak 392 milijarde dinara raznih podsticaja za regionalni razvoj, a zna li iko efekte tih podsticaja?

Vreme je i da se zapitamo hoćemo li i dalje i dokle izvoziti smrznute maline, sveže trešnje, kukuruz i balvane? Ili je bolje stvoriti uslove da se preduzetnicima obezbede krediti na 10 do 15 godina, uz kamatu od dva-tri odsto, i period mirovanja obaveza od jedne do pet godina, te da oni taj novac usmere u male fabrike koje će izvoziti sokove od malina, slatko od trešanja, kornfleks i nameštaj od punog drveta?

Država može pomoći stvaranjem garantnog fonda, koji bi bankama garantovao vraćanje kredita, jer sada preduzetnici nemaju dovoljno kvalitetno sredstvo obezbeđenja za vraćanje zajmova. Zato im banke i ne daju kredite, ili im pozajmljuju novac po visokim kamatnim stopama, koje ih na kraju oteraju u bankrot. I problemi sa finansiranjem su veći što je preduzeće manje. Uostalom i u zemljama EU, Mađarskoj i Malti, trećinu malih preduzeća banke ne žele da kreditiraju.

Ako neko i sumnja u značaj garancija, neka pročitava nedavnu izjavu Johanesa Busea, predstavnika EBRD-a: "Garancije su dobro sredstvo da se pomogne bankama da prošire svoje poslovne odnose na neka mikro preduzeća." Bez jedne takve "šeme", Srbija će se teško pomeriti sa 105. mesta na rang listi 144 zemlje po dostupnosti kredita. Konačno, ako su takve institucije bile potrebne Austriji (AWS) i Mađarskoj (Garancijski fond za poljoprivredno preduzetništvo), teško da Srbija može bez njih da pokrene stvari sa mrtve tačke.

Nekim preduzetnicima, koji već imaju dobar proizvod, nedostaje samo novac za njegovu promociju, što bi im omogućilo značajno povećanje proizvodnje i otvaranje novih radnih mesta. Zar su svi u nekada uspešnim firmama, koje čekaju stečaj, a nekada su sarađivale sa velikim multinacionalnim kompanijama, zaboravili da rade? Zar u njima nema stručnjaka koji bi uz malu finansijsku injekciju mogli da pokrenu sopstveni biznis?

Dobrim sistemom podsticaja mogli bi da se aktiviraju mnogi potencijali, koji sada stoje neiskorišćeni. A državi bi se, kroz poreze i doprinose, svaki uloženi dinar višestruko vratio. A uz pažljiv odabir projekata vratio bi joj se i svaki dinar podsticaja. Kakvi su tek potencijali Srbije u turizmu, sektoru informacionih tehnologija... I ne treba smetnuti sa uma da bi sa novim modelom podsticaja možda neki mladi stručnjaci rešili da ostanu u Srbiji i ovde pokrenu biznis, umesto što odlaze u inostranstvo zato što ovde nikada nisu dobili pravu šansu.

Sopstvenim snagama do uspeha

“Država kroz socijalne programe daje veliki novac koji ide u kompanije, a u njima su predstavnici vladajuće stranke. Ne možemo da kažemo da država zapostavlja Vranje, ali ona pomaže nešto što je u kontroli mehanizama vladajuće strukture. Ipak, uz podršku međunarodnih partnera uradili smo brojne projekte, a novac od države dobijamo minimalno ili ga ne dobijemo uopšte”

Na 364. kilometru južno od Beograda, približnoj udaljenosti od Soluna od 320 km, uz trasu budućeg Koridora 10 nalazi se grad Vranje, administrativni, industrijski, kulturni, zdravstveni i obrazovni centar Pčinjskog okruga. Stanovnici ovog grada nekada su živeli od kompanija Simpo, Jumko, Koštana i Duvanska industrija Vranje, ali je transformacijom ovih preduzeća većina zaposlenih ostala bez posla. Danas oko 84.000 stanovnika Vranja živi u gradu koji, prema Zakonu o regionalnom razvoju i Uredbi o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave, pripada drugoj grupi gradova i opština u Republici po stepenu razvijenosti sa još 34 lokalne samouprave. U strukturi privrede danas dominiraju prerađivačka industrija, trgovina na veliko, poljoprivreda, građevinarstvo i saobraćaj, dok je razvoj tercijarnog sektora koji čine uslužne delatnosti još uvek nedovoljno razvijen uprkos dobrom položaju, kulturnim i turističkim potencijalima, poput Vranske Banje, koja ima najtopliju vodu u Evropi, i ski-centra “Besna kobila”.

“Naš grad predstavlja vrata Srbije”, kaže Zoran Antić, gradonačelnik Vranja. “Geopolitički položaj grada je takav da ko god krene ka Bliskom istoku ili Grčkoj mora da prođe ovuda i to je naša velika šansa. Ideja razvoja Srbije ne bi trebalo da bude izgradnja kapaciteta tamo gde nema kvalifikovane radne snage i mogućnosti za konkurentnost na tržištu. Vranje ima izvanredne potencijale – ski-centar, banju i sve institucije na svojoj teritoriji. Problem je što majka Srbija treba da otvori i drugo oko ka nama i da nam omogući da dišemo punim plućima. Mi treba da gradimo dobre puteve,

dobru infrastrukturu i da prodajemo to što ovde najbolje pravimo, a to su kvalitetni poljoprivredni proizvodi, vina, voće, zdrava hrana, i da od toga zarađujemo. Treba uvek imati u vidu da ulaganje u Vranje omogućava i razvoj ostatka regiona – Bujanovca, Preševa, Trgovišta, Surdulice, Vladičinog Hana i Bosilegrada.”

Vlast u Vranju trenutno čini koalicija SPS–PUPS–JS–SDPS, LDP, DS i grupa nezavisnih odbornika, bivših članova SNS-a, koja ima podršku još nekih nezavisnih, samostalnih odbornika u Skupštini grada. Nakon izbora 2012. godine u koaliciji je bio i SNS, koji je sa SDS-om i URS-om sada stranka opozicije. To što je SNS, vladajuća stranka na republičkom nivou, u Vranju u opoziciji, otežava funkcionisanje lokalne samouprave, kaže Antić.

Živimo u državi u kojoj je uobičajeno da se na neki način volja ljudi u lokalnu ne poštuje sa centralnog nivoa. Posredi su disciplinovanje partijskih organa i težnja da se napravi nekakva politička kombinacija. Učinili smo sve da ispoštujemo stavove naših glavnih odbora. Napravili smo koaliciju koja je funkcionisala, ali su naprednjaci izašli iz vlasti 18. decembra 2013. Pre toga su to učinili članovi URS-a. Morala je da se nađe izlazna varijanta da ne bi došlo do uvođenja privremenih mera i raspisivanja prevremenih izbora. Napravljena je koalicija sa demokratama i to sada funkcionise. Na republičkom nivou potpuno je drugačija kompozicija vlasti. To nam otežava komunikaciju i naš partijski vrh nema kapacitete da zaštiti lokal koje bi imao da je drugačija politička situacija.

“VREME”: Kroz šta se konkretno to odražava?

ZORAN ANTIĆ: Kroz politička sitničarenja, politikantstvo, razna podmetanja,

nesofisticirane i bezobrazne pritiske na neki način. Sa druge strane, država trenutno uglavnom ulaže novac u očuvanje kapaciteta Simpa i Jumka, dok za druge projekte ne dobijamo mnogo novca od države, sem za nivelaciju terena u Slobodnoj zoni Vranje, koja je takođe naša velika prednost. Jedinu izvor od Republike je mesečni nivo transfera. Od poreza na zarade pripadajući deo je nešto što opterećuje grad Vranje jer ga nema u obimu koji bi trebalo da se daje. Izvorni prihodi grada su zbog lošeg stanja u privredi takođe slabi i to je ono što onemogućava da sve zacrtane planove i programe sprovedemo. Ali, i u takvim uslovima, uspevamo da realizujemo preko 90 odsto planova na godišnjem nivou.

Većina projekata finansira se iz stranih sredstava. Tražite li sredstva od države?

Država kroz socijalne programe za velike kompanije daje novac. Reč je o velikim izdvajanjima za kompanije u kojima su predstavnici vladajuće stranke, ali ne i za lokal. Već sam rekao da je država finansijski podržala nivelaciju terena za Slobodnu zonu, i to je direktan, namenski transfer novca. Takođe, pomogla je i u izgradnji 400 kw trafo-stanice. Ne možemo da kažemo da država zapostavlja Vranje, ali ona pomaže nešto što je u kontroli mehanizama vladajuće strukture. Novca koji bi trebalo da dođe na lokal, nema. Mi već godinama potražujemo oko milijardu i tri stotine miliona dinara za otklanjanje posledica elementarnih nepogoda, ali sredstva nismo dobili. Poslednja poplava u januaru i februaru ove godine koštala je grad oko 400 miliona a najneposrednije otklanjanje posledica je koštalo preko 40 miliona. Sve

to utiče na likvidnost budžeta, na tekuće obaveze. U prvoj polovini mog mandata na naplatu su došle sve eksproprijacije od 1948. godine naovamo i takva "efikasnost" sudova je "nezapamćena". Sve što je bilo u sudskim sporovima došlo je na naplatu tada, što ide u prilog mojoj tvrdnji da postoje pritisci. Bez obzira na to, mi imamo planove, ideje i ciljeve za koje nam je potreban sopstveni novac. Brojke govore da smo u plusu jer po osnovu poreza od preduzeća imamo potraživanja od preko tri milijarde. No, ne možemo da ih naplatimo jer smo u slučaju Simpa ta potraživanja morali da konvertujemo u akcijski kapital. Takođe, i od Jumka ne možemo da ih naplatimo jer država stavlja branu. To je nešto što dodatno opterećuje lokalni budžet i ne dozvoljava nam da imamo likvidna sredstva kojima možemo da raspoložemo.

Očekujete li da će nakon narednih izbora, ukoliko politička situacija ne bude promenjena, ta saradnja između lokalnih i Republike biti bolja?

Teško je o tome govoriti jer pitanje je kada će biti izbori. Regularni bi trebalo da budu održani naredne godine. Ne želim da zvuči pretenciozno, ali mislim da imamo dovoljno kapaciteta i mogućnosti da na tim izborima napravimo dobar rezultat. Uveren sam da ćemo, ako ostanemo u priči u kojoj smo sada, uz neku modifikaciju, uspeti da ubedljivo pobedimo. Pitanje je šta će se desiti na republičkom nivou.

U okruženju imamo dve opštine u kojima Albanci imaju većinu i drže vlast, imamo i tešku političku konfiguraciju terena u okruženju. Bosilegrad u kome je većinsko stanovništvo bugarsko, koridor preko koga prolaze azilanti, proces readmisije, mnogo toga što će opredeljivati biračko telo. Naše stanovništvo je vrlo siromašno. To su sve parametri koji će bitno uticati na opredeljivanje građana, a sam tok i način raspisivanja izbora je veoma bitan.

Mislim da ćemo svi u državi morati da napravimo priču da istaknuti pojedinci, kvalitetni, politički provereni kadrovi koji su se iskazali u umeću upravljanja lokalnim zajednicama dobiju mogućnost i podršku da izvedu procese. Trenutno nismo u stanju da se delimo jer to će nas odvesti na stranputicu. Pravljenje jednopartijskog sistema u državi nije dobra stvar. Potreban nam je balansirani odnos sa nekoliko političkih stranaka koje imaju solidne korelacije u parlamentu uz poštovanje volje lokalnih i regiona, što je jako bitno za stabilnost države. Ukoliko toga nema, to je problem i za centralne vlasti. Nikada nije dobro imati apsolutno vlast jer je to onda opterećenje za samog vlastodršca. Dobro je imati opoziciju, ali i takvu strukturu vlasti koja može samu sebe da kontroliše.

Koji su problemi sa kojima se stanovnici Vranja suočavaju?

Veliki problem je što je većina stanovništva koncentrisana u gradskom jezgri,

a povezana je stvaranjem velikih privrednih sistema. U brdsko-planinskim predelima ostali su pusti krajevi sa nepovoljnom starosnom strukturom stanovništva, sa lošim potencijalima u stvaranju jakih seoskih poljoprivrednih gazdinstava. Osim loše putne mreže, nema komasacije zemljišta, otkupljivanja poseda, mehanizacija je zastarela. Zato nam je prioritet da asfaltiramo i rehabilitujemo oko 50 km seoskih puteva, što je pravi podvig u današnje vreme. Takođe, izdvajanjem sopstvenih sredstava, putem konkursa, pomažemo poljoprivrednim proizvođačima da razviju i unaprede privređivanje jer jedino na taj način možemo da zaustavimo migraciju. Pri kraju je izgradnja velikog sistema Geoksa, gde će biti zaposleno 1250 radnika. Još jedna italijanska kompanija, "Ditre Italia", počinje izgradnju fabrike u Slobodnoj zoni, a u ozbiljnim smo pregovorima o dolasku još nekoliko investitora. To je šansa da se jedan deo gradskog stanovništva orijentise ka proizvodnim kapacitetima. Drugi segment je to što je određeni broj ljudi sa visokom školom uglavnom učiteljske struke, jer Vranje ima Učiteljski fakultet. U deficitu smo sa zanimanjima koja su nam potrebna, ali smo u suficitu sa vaspitačima, učiteljima koje nemamo gde da zaposlimo. No, kada je reč o deficitarnim zanimanjima taj problem rešavamo na taj način što iz gradskog budžeta izdvajamo sredstva za školu za varioce, za potrebe vranjskog Zavarivača, što je primer dobre prakse. Jednom rečju, činimo sve da pomognemo i građanima i privredi.

Postoje li pokazatelji da su se ljudi opredelili za bavljenje poljoprivredom?

Ima ih, ali ne u obimu u kome bismo mi želeli. Još uvek postoji izvesna doza rezervi i straha. Ljudi žele da se obogate preko noći. Današnje mlade generacije ne shvataju da su po prirodi svog načina života jedan novi proletarijat ove države koji će za pet godina, kada se potpuno okruže proces transformacije kapitala i imovinski odnosi u zemlji, biti radnička klasa koja će morati negde da traži svoje mesto i rešenje. Tu je potreban partnerski i strateški odnos države i lokalnih, kako bismo zadržali mlade i obrazovane ljude.

Možda je jedno od rešenja obnavljanje kompanija.

GRADONAČELNIK NA TERENU:
Obilazak radova na izgradnji fabrike
"Geox" i škole za obuku varilaca

Fotografije: Grad Vranje

Za otvaranje tih fabrika u obimu u kome su nekada radile nisam baš optimista, to će ići teže. Nemoguće je da vratimo 32.000 ljudi u privredu. Optimista sam u delu pronalaženja stranih partnera koji će postati vlasnici dela kapitala u tim sistemima, kako bi bar jedna trećina ljudi ostala u tim fabrikama. Jedno radno mesto je danas jako važno za lokalnu zajednicu. Mislim da država greši što zaustavlja proces privatizacije tih kompleksa i drži ih na infuziji, ulažući novac poreskih obveznika, što dodatno opterećuje republički budžet zarad političkog mira i političkih ambicija. To nije dobro jer ne daje realan rezultat. Prema pokazateljima o stanju privrede, vidi se da je Simpo 2012. i 2013. godine imao suficit u izvozu, prema podacima iz 2014. nije ni blizu izvoznika. Moramo da nađemo liniju kako da sa namenskom proizvodnjom sačuvamo te komplekse. Alfaplam, koji je u privatnom vlasništvu, širi se i razvija svoje kapaciteta.

S druge strane, imamo državnu intervenciju u kompleksima koji su najne rentabilniji i koji predstavljaju opterećenje. Partnera ima, javljaju se iz Turske,

Austrije, Rusije, i njima što pre treba dati te komplekse na upravljanje. Slobodna zona Vranje ima benefite. Gradska uprava ima mogućnost da investitorima obezbedi dozvole po ubrzanom proceduri. Suština je da je Vranje na 365 km od Beograda, u graničnom pojasu, što nam daje određene prednosti, ali je daljina od samog centra veliki problem. Uz pravilan način restrukturiranja nekadašnjih velikih sistema i oprezno ulaganje, otvaranja porodičnih preduzeća, možemo da stopu nezaposlenosti, koja je trenutno nešto iznad deset hiljada, u nekoliko narednih godina smanjimo na polovinu.

Izdvojite najznačajnije uspehe.

Pre svega smo stabilizovali lokalni sistem, tako da sva preduzeća, ustanove i školski sistem funkcionišu. Osnovni preduslov da biste se bavili političkim radom je da sistem kojim upravljate nema problema u funkcionisanju. Mi to držimo čvrsto pod kontrolom. Uredili smo glavnu ulicu, napravili industrijsku zonu, dobili novu fabriku, dobijamo nove sadržaje, gradimo pozorište koje je izgorelo pre početka našeg mandata, borimo se sa nekim dugovanjima iz prethodnog

perioda, relaksiramo grad određenih dugova i kredita koji sada ističu. Za tri godine javna preduzeća u investicije su, uz podršku grada i međunarodnih organizacija, uložila preko milijardu i 163 miliona dinara. Želimo da investiramo u sve segmente društva, tako da smo dosta radili u kulturi, obrazovanju i sportu izdvajanjem milionskih suma iz gradskog budžeta i podršku donatora. Uskoro počinje i izgradnja nove škole u Krivoj Feji, vrednosti 350.000 evra. U delu socijalne zaštite pomoć stanovništvu je velika i izdvajamo dva puta više od države. Takođe, finansijski pomažemo vantelesnu oplodnju, zatim porodilje, ratne vojne invalide, veterane, čak prvu. Sprovodimo program stručne prakse za mlade i obrazovane ljude. Neke komponente društvenog razvoja podigli smo na određeni nivo i postavili prilično paradigmatične uslove za neke druge lokalne samouprave. S druge strane, trpimo zbog loše privrede i to je spoj koji mora da se dovede na isti nivo.

Kako vidite dalji razvoj Vranja?

Mi želimo da se izborimo da mali univerzitet sa tri ili četiri fakulteta bude u ovom gradu i da time animiramo okruženje. Naši ljudi i političari moraju da shvata da Evropa više ne prepoznaje i ne finansira nacionalne projekte, već insistira na regionalnoj saradnji i multikulturalnosti. Mi gradimo mostove sa kolegama u Bujanovcu, želimo da budemo partneri sa kolegama iz Bugarske, Grčke, da te regione upotrebimo da bismo dobili izgradnju vitalnih investicija.

Možda će prisustvo određenih ljudi iz Vranja u nekoj budućoj republičkoj vlasti doneti boljitak. Sada želimo da uredimo šire gradsko jezgro, kako bismo u narednom četvorogodišnjem periodu rešavali periferne delove grada. Vranjska Banja je potencijal i izvor budućeg života zbog tople vode, netaknutih resursa, mogućnosti koje postoje. Ski-centar "Besna kobila" takođe. Tu je šansa države da preko domaćih privrednika neko krene sa ulaganjima u tercijarni sektor. Kulturno bogatstvo Vranja je takođe šansa da se razvije kulturno-istorijski i verski turizam. ¶

KATARINA STEVANOVIĆ

Premio događaj

Nemio događaj došao nam je kao keč na jedanaest, sada kad znamo da je premijer van životne i estetske opasnosti. Iskreno, čovečanstvo nam je postalo odveć dosadno, tim pre što ni ono samo nije neka cvečka: mi taman zabašurimo šta smo sve radili, šta smo potpomagali i za šta smo navijali pre više od dvadeset godina, kad se neko nađe pametan da nam iznova natrlja nos, pa jesu li Nemačkoj, na primer, šezdeset pete godine, a toliko je godina prošlo od hajde da kažemo omanjeg prekoračenja najnužnije odbrane naših u Srebrenici, jesu li o nemačkama Ujedinjene nacije donosile stalno nove rezolucije o ratnim zločinima i holokaustu, dobro, jeste Nemačka posle kapitulacije bila podeljena, i na dve države, i podeljena između vodećih sila ondašnjice, ali zar nismo i mi još kako podeljeni?!

Mi zaboravimo na Kapetan Dragana (da je sreće imali bismo Kapetan Draganovu ulicu ili Kapetan Draganovo zdanje, dar Fonda "Kapetan Dragan" rodu serbskomu), verolomna Australija ga izruči nikom drugome nego Hrvatskoj, zemlji koju

Je li narod čiji premijer smerno okreće drugi obraz, da ga pogodi kamenica ili makar plastični upaljač, mogao naoružavati i finansirati vojsku koja je počinila genocid?

Kapetan nije želeo više da poseti ni kao turista, tja, navodno je i Kapetan Dragan prekoračio ovlašćenja vojnog instruktora i ogrešio se o etiku borilačkih veština čije je raznobojne pojaseve nosio oko srpskog struka: pa zar bi, da je odista komandovao tolikom vojskom i karavojskom, ostao i dan-danas u činu kapetana?!

Do pre nekoliko dana nad glavom nam je bio crni oblak rezolucije o Srebrenici, pa je i predsednik vlade, koji još nije znao hoće li ići na pomen, morao da izvoznici rezolucija očita bukviću: "Ovo poručujem iz srca Šumadije!" (a to je oblast sa možda najviše srdaca: ko god shodno potrebama službe ode u neko ustaničko i hajdučko mesto južno od Beograda nazove tu geografsku širinu i dužinu srcem Šumadije), neće Srbe niko ponižavati, dok je meni na ramenu glave, tako odzvanja preteći deseterac rođen u prečistoj savesti srpske vrhuške, koja jeste i devedesetih godina bila hiperaktivna u politici, ali Srbija nije učestvovala u ratu, ergo, nije mogla da počinji ni prosečan ratni zločin, a kamoli genocid kojim engleska rezolucija vrvi li vrvi.

Iako je u svojoj širokogrudosti i želji da njegova vlada bude prvorazredna prihvatio velestručnu pomoć Tonija Blera, premijer je, okružen brkatim šumadincima, podsetio Britaniju da Srbiju ne može niko ponižavati, ovo je premijerova opsesija i uzrečica – strah od ponižavanja... Samo što predsednik naše vlade ne dopušta sebi jednoličnost, kao autori rezolucije, genocid pa genocid, nego u svojoj pretnji šara: jednom kaže da neće Srbiju niko ponižavati, drugi put kako Srbiju niko ne može da ponižava, treći put da Srbiju niko ne sme ponižavati...

U basnama su ljudski karakteri (kao god i ljudska istrajna beskarakternost) prikazani kroz životinje kojima je u tu svrhu podarena moć govora, nama se posrećilo da imamo političare koji državama pridaju osobine, a naročito strasti ljudi, naša elita celu zapadnu poluloptu, ili da kažemo njezin severni deo, doživljava kao izvor trajne netrpeljivosti, prezira i želje da Srbija i Srbi budu poniženi. Srbija na kolenima! Kako bi se zvala stilska figura gde su države, državni savezi, federacije i vojni paktovi viđeni kao ljudsko biće, kome (biću) čak ni njegovi interesi nisu toliko važni, koliko mu je stalo do toga da malu državu Srbiju vidi presamićenu, osramoćenu, očerupanu, zarozanu i oproštenu od svakog ljudskog i državnog dostojanstva. I sami građani prigrlili su ovaj žanr: "Amerika ne može očima da nas vidi", "Engleskoj pođe pena na usta kad neko pomene Srbiju", "Nemačka i Austrija nisu još zaboravile od koga su dobile po labrnji u dva rata

koje su same lično one izazvale", Milošević je svojim pravnim naslednicima, ali i puku, ostavio matijanski zavodljivu rečenicu da ju svak ima istetoviranu sa unutrašnje strane kože: "Srbija se saginjati neće..."

Naša vlastela žudi za metaforama i apstrakcijama, opija se njima: na jednoj strani su slava, ugled, veličina. Na drugoj su sramota, poniženost, osrednjost, psihička neupadljivost. Elita luduje za velikim rečima i gestovima, političarima se ne omakne nikad da kažu "stanovništvo": jedinica njihove titanske mere jeste narod. Narod je skupina za koju radosno daje glavu (po mogućstvu ne baš vlastitu), ali za narod hoćeš i da pišeš svima čije adrese imaš, od Putina do engleske kraljice. Ako se jednoj vojnoj jedinici spočitava izvestan natprosečno masovan i okrutan masakr (zvani zvanično genocid), našem predsedniku draže je da uvredi, nego da, na primer, kaže: "Znate šta, Srbija nije bila u ratu, otuda ni ratni zločin ni genocid ne može pasti na dušu toj državi. Ako su genocid počinili naši sunarodnici u Bosni, nama je žao, iskreno nam je žao žrtava, žao nam je ožalošćenih; na neki način, drukčiji naravno, žalimo i same počinioce, ali Rezolucija o Srebrenici ima sa državom Srbijom veze koliko ima i sa Kostarikom, Finskom ili Japanom."

Ali je i meni teško ugoditi, kad g. Nikolić ne ode u Srebrenicu, ide mi na živce, kad Vučić ode na pomen, pitam se koga tamo predstavlja: odlazi kao dobar, saosećajan komšija? ...

Da. Neka bude onda tako.

To bi nam svima služilo na čast.

ČOVEK ČASTI I RATA

Egipatski glumac Omar Šarif umro je 10. jula u Kairu.

Njegovim odlaskom kao da se završava epoha u kojoj je film umeo da bude više od umetnosti, da formira i menja sliku sveta, a filmski likovi su mogli da ljude čine boljima

O d mnogih scena iz filma Dejvida Lina *Lorens od Arabije* (1962) koje su obeležile istoriju umetnosti, izdvaja se jedna. Piter O' Tul, kao britanski oficir Lorens, sa svojim vodičem beduinom dolazi do izvora usred pustinje, posle iscrpljujućeg puta. Beduin baca mešine u izvor, kleči i izvlači vodu, a onda pogleda ka horizontu. Skoči na noge i ukoči se, a u očima mu je užas. Kroz jaru koja drhti iznad zemlje, u daljini se nazire crna senka. U sprženom beskraju senka lagano raste i pretvara se u kamilu koja se lakim kasom kreće ka izvoru, a na njenim leđima je jahač odeven u crno. Beduin se prene iz ukočenosti, potrči ka svojoj kamili na čijem sedlu je okačena puška, ali odjekne pucanj i on pada mrtav. Jahač stiže do izvora i mirno sjaše. "Zašto si ga ubio!?", vrišti Lorens. "Njegovo pleme ne sme da pije vodu sa ovog izvora, i on je to znao", odgovara ravnim glasom čovek i skida maramu kojom mu je obmotana glava. Pojavljuje se markantno lice na kome su

najuočljivije plamene, crne oči. Tako je svet upoznao Omara Šarifa.

Lorens od Arabije sniman je u Jordanu, u delu pustinje koji se zove Vadi Ram. Kasnije je filmska ekipa svedočila da su svi umalo poludeli jer su u pustinji bili mesecima, po nesnosnoj vrelini, a samo pomenuta scena snimana je stotinama puta, sve dok Dejvid Lin nije bio siguran da je napravio savršenstvo.

OD LINA DO PRATA

U intervjuu za "Gardijan" Omar Šarif pričao je 2012. o *Lorensu od Arabije*: "Kada sam snimao taj film, pomislio sam: pa ovo je potpuno ludo. U filmu nema devojaka, nema najpopularnijih glumaca, samo muškarci. Čak nije bilo ni mnogo akcije, ni mnogo tuče. Ali taj film je postao veliki samo zbog jednog genijalnog čoveka, reditelja Dejvida Lina."

Linova genijalnost jeste sigurno dala najjači pečat ovom delu, a deo te genijalnosti bilo je i biranje savršenih glumaca za likove koje je kreirao. Tako se, u nizu

briljantnih rola, u ulozi Lorensa našao Piter O' Tul, vođu jednog od arapskih plemena Audu igrao je Entoni Kvin, budućeg kralja Fejsala Alek Ginis, a Omar Šarif, glumac koji je do tada igrao samo u egipatskim filmovima, izneo je ulogu šerifa Alija ibn el Kariša na takav način da je stvorio arhetipski lik.

Možda najbolji opis tog lika dao je mnogo kasnije još jedan genijalni stvaralac, tvorac Korta Maltezea Hugo Prat, na koga je Dejvid Lin imao veliki uticaj. Kroz čitav ciklus *Etiopljana* provlače se posvete *Lorensu od Arabije*, a u kratkoj biografiji Kortovog prijatelja Kuša, abisinskog ratnika i posvećenog muslimana, Prat je napisao: "Čovek časti i rata." Šarifov i Linov Ali je veliki ratnik koji usred istorijskih lomova, kada se u Prvom svetskom ratu na Bliskom istoku formira nova slika tog dela sveta, pokušava da se sa oružjem u ruci izbori za mesto svog plemena i naroda u tom svetu. U toj borbi, Aliju je čast na prvom mestu, ali se njegov zanos sudara sa cinizmom velikih sila, koje crtaju granice i stvaraju

SUDAR SVETOVA: Piter O'Tul i Omar Šarif u filmu Dejvida Lina *Lorens od Arabije*

nove države vođene samo svojim interesima planiranim decenijama unapred, ali i sa okovima tradicije i razmiricama sopstvenog naroda, koje ih guraju iz pobjeda u poraze i poniženja. U takvim događajima ljudi poput Lorensa, sa kojim je Ali postao prijatelj, samo su figure koje igraju zadate uloge, čak i ako na trenutak pomisle da nije tako. Cenu plaćaju životima ili gubitkom časti, kao Lorens koga Ali gleda kako se pretvara u čudovište koje je sposobno i da povede ljude da masakriraju zarobljenike i da izda prijatelja. U jednoj sceni, Ali krije suze dok govori Audi (Entoni Kvin): "Ako ga se ovoliko plašim ja koji ga volim, kako li se tek boji on koji sebe mrzi", zaklinjući se da će pokušati da nauči ono što stranci zovu "diplomatskim veštinama", što je mnogo važnije za konačne ishode ratova neko herojstvo i čast.

Omar Šarif je dobio Zlatni globus za ulogu šerifa Alija, ali nije ostao zatočenik jednog lika. Lin ga je pozvao da igra u još jednom njegovom filmu, *Doktoru Živagu* iz 1965. godine, samo naizgled potpuno

drugačijoj priči. Šarif glumi ruskog pesnika i lekara Jurija Živaga u predvečerje, tokom i posle boljševičke revolucije.

ŠARIFOV PASTERNAK

Film je rađen po romanu Borisa Pasternaka, knjizi čija je sudbina oslikavala atmosferu turobnih pedesetih godina dvadesetog veka. Decenijama je bila zabranjena u Sovjetskom Savezu zbog "antisovjetske propagande", dok je pesnik za svoja književna dela, među kojima je *Doktor Živago* bio *master piece*, na Zapadu bio nagrađen Nobelovom nagradom. Pod pritiskom u svojoj zemlji, Pasternak je bio prinuđen da se Nobelove nagrade odrekne.

I dok su u hladnom ratu Pasternak i njegova knjiga bili samo povod za igre velikih, Lin je iz *Doktora Živaga* izvukao ono najdragocenije, sledeći sjajno u svom filmu poetski duh romana u kome se krhotine svetova ruše na leđa običnih ljudi, sve to kroz jednu od najlepših ljubavnih priča ikada napisanih i snimljenih. Još

jednom se pokazalo da poreklo nije ograničavajući faktor u dubinskom "proziranju" drugih i drugačijih, ako se za to ima volje, duha i poštenja: Britanac ser Dejvid Lin je raspapao arapski svet, sa svim njegovim slabostima i vrlinama, usput filigranski objašnjavajući ciničnost politike imperija, u ovom slučaju britanske; na drugom kraju planete, uronio je u tuge i tragedije sveta koji nestaje i nastaje u plamenu, za koje bi se moglo pomisliti da ih na takav način može razumeti samo onaj ko je tako nešto proživeo.

A Omar Šarif, Egipćanin, uspeo je da svojom glumom postigne ono što je poslao za rukom malom broju njegovih kolega – da je čitajući takvu knjigu poput *Doktora Živaga* u liku Jurija Andrejeviča nemoguće zamisliti bilo koga drugog.

Svet je posle *Lorensa* i *Živaga* bio pod nogama Omara Šarifa, mogao je da bira filmove u kojima će igrati. I bilo ih je, na desetine, ali čini se da se magija kojom je Šarif mogao da se transformiše iz pustinjskog ratnika u blagog ruskog pesnika

ponovila još samo jednom. Film *Noć generala* je režirao Anatol Litvak 1967. godine, a u njemu je Šarif igrao nemačkog oficira koji usred pakla varšavskog geta istražuje ubistvo prostitutke, i zaključuje da ju je ubio nemački general. U filmu još jednu svoju fascinantnu ulogu, nemačkog generala – patološkog ubicu, igra i Piter O' Tul, sa kojim je Šarif postao blizak prijatelj još od snimanja *Lorensa*.

BIOGRAFIJA, DETALJI

U vestima koje mediji prenose povodom smrti Omara Šarifa navode se podaci o bogatom životu čoveka koji je rođen u Aleksandriji kao Mihael Demitri Šalhub, od oca Libanca i majke Jevrejke, o diplomiranom matematičaru i fizičaru koji je porodični biznis sa drvetom zamenio glumačkom karijerom.

Uz svetsku slavu koju su mu doneli Linovi filmovi, Šarif je postao i ljubimac žena na svim meridijanima. "Kada je moja tetka za nekoga mislila da je lep i faca, uvek je govorila: 'Kakav je to dasa bio! Kao Omar Šarif!'", piše u komentaru na odlazak glumca neka obožavateljka sa ovih prostora. Prešao je iz hrišćanstva u islam i promenio ime da bi se oženio egipatskom glumicom Faten Hamama. Brak mu se raspao 1966. godine. Kasnije su ga povezivali sa mnogim ženama, između ostalog sa Barbarom Strejsend, ali nikada se nije ponovo oženio. U nekrolozima se pominje i njegova strast prema kocki, bridžu, konjima. Sumirajući svoju glumačku karijeru, jednom je rekao: "Dala mi je slavu, ali dala mi je i usamljenost takođe. I mnogo nostalgije za mojom zemljom, mojim narodom i mojom državom."

Omar Šarif bio je jedan od simbola epohe u kojoj su se filmovi i knjige činili većim od života, kada je bilo moguće da milioni ljudi širom sveta pročitaju "tešku" Pasternakovu knjigu zbog Šarifovog Živaga i Lare Džuli Kristi, a ne zbog toga što je Pasternak reklamiran kao komunistički disident. Tada su i Lin i Omar Šarif, i Lorens i šerif Ali, svako na svoj način, slali poruku da se вреди boriti za ono u šta veruješ, ma kolika se cena za to plaća. Ta epoha je, čini se, nepovratno prošla. Da nije, svet bi se istoriji, ljudskosti i časti još uvek učio na *Lorensu od Arabije* i *Doktoru Živagu*. ¶

MOMIR TURUDIĆ

Reportaža

Superheroji na leto

Duhovite karikature belgijskih majstora na ovu temu mame osmehe, Supermen svojim snažnim mlazom probija zid u javnom WC-u, telefonska govornica u kojoj neko stalno zaboravlja svoje odelo, Fart Vejder poziva Luka da ga povuče za prst... Ali, kako se ne šaliti na račun heroja koji nose gaće preko hulahopki?

Super heroji su otišli na letovanje, u Knoke-Hejst, belgijsko mondensko odmaralište na Severnom moru. Ili su bar navratili nakratko da i ovde nekog spasu, ne mogu oni da se smire čak ni na odmoru.

U ovom gradu se leti održava festival karikature, ove godine po 54. put. Uporedo sa međunarodnom izložbom, u paviljonu na peščanoj obali prikazane su i najbolje karikature objavljene prošle godine u belgijskim i evropskim štampanim medijima. Deo ove izložbe, čak glavni program, bila je velika tematska izložba stripa i karikature posvećena superherojima. Nije to bila zabava samo za decu, dobar deo namenjen je i nama, velikoj deci.

Organizatori izložbe dali su sve od sebe da nam približe univerzum super bića. Po delivši izložbu u šest celina, šest prostorića u lavirintu paviljona, vodili su posetioce kroz proces stvaranja superheroja. Možda su ih i rodile majke, ali odgajili su ih i obukli mnogi majstori priče i crteža.

POREKLO LEGENDE

Poreklo superjunaka je, kažu, još u antičkoj Grčkoj jer su prve zabeležene priče i legende i bile o herojima kojima su

pridavane nadnaravne moći da bi se izborili protiv zla. Još tada je pripovedač shvatao da nema pobede nad onolikim mračnim silama, zmajevima i zloćama ako nije bar deset puta jači od njih... a i pametniji, zašto da ne? Pa su u pričama junaci postajali deset puta jači i pametniji. To im je ulivalo hrabrost da se izbore sa nagomilanim zlom, a pripovedačima želju da nastave pričanje. Tako brojni crteži na vazama i mermernim tabletima prikazuju Ahila, Odiseja i druge junake u brojnim pustolovinama.

Legende onda, legende i danas, kad nam hrabrost na kilo prodaju Marvel ili DC Comics. Supermen, Betmen i Spajdermen su navratili i u Knoke-Hejst tek da spasu lepoticu koju su otele neke crne spodobе. Ili su to bili profesionalni akrobati, pomislih dok sam ih gledao kako se veru po zgradi, trče po simsu terase, a onda izvođe trostruki salto prilikom ateriranja na zemlju (dobro, nije bio baš trostruki, više nešto kao običan salto, teško je odupreti se želji za preterivanjem). To im nije bilo dovoljno, pa su posle još šetali po plaži tražeći davljenike. Nisu ih pronašli, ne zato što svi odlično plivaju već zato što se niko i ne kupa u hladnom Severnom moru, pa

vanju

Festival superheroja na Severnom moru

Fotografije: Filip Stankovski

su pomagali turistima da bezbedno šeta-ju po plićaku ili onima kojima je vetar nanosio sitan pesak u oči.

Za to vreme, betmobil je ispred paviljo-na glasno urlikao pozivajući turiste. Oni mlađi uglavnom su se zalepili za ovaj crni auto, iako je bio udobno parkiran bez neke želje da pocepa drum, a mnogi su ušli da vide izložbu.

Tu mi je postalo jasno zašto je veliki deo izložbe posvećen i lego kockicama, nije to zbog reklame ili aktuelnog filma, ne, već zato da bi deca na izložbi bila mirna. Veli-ki broj scena urađenih od hiljadu lego de-lića verno je oslikavao enterijere iz *Ratova zvezda* i drugih blokbastera...

Kad smo kod lego kockica, jedna ilustra-cija je divan primer kako su boje i oblici važni u definisanju likova. Na njoj su pri-meri više grupa poznatih crtanih karakte-ra, ali tako da na prvi pogled nije odmah ja-sno šta je u pitanju (vidi sliku gore desno). Zabava je u tome da ih prepoznate. I pored veoma jednostavnih lego oblika, bez deta-lja, verujem da će mnogima biti jasno šta je prikazano...

NA STRANI DOBRA

Deo izložbe posvećen je, naravno, onima koji superheroje čine onim što jesu, mislim, superherojima. Profesori, naučnici, batle-ri, ujaci i očusi, oni tajnu znaju, ali nikom je ne otkrivaju. Vredno rade, razvijaju naj-novije tehnologije uz čiju pomoć se junak lakše bori protiv zla, smišljaju bolje kosti-me, bolje oružje, krpe im pocepane gaće,

Grafički saradnik i ilustrator "Vre-mena" Vladimir Stankovski dobit-nik je ovogodišnje nagrade "Zlatni šešir" koju dodeljuje prestižni Me-đunarodni festival karikature u Knoke-Hejstu u Belgiji. Tim povod-om Stankovski je bio gost ovog fe-stivala odakle piše svoje utiske

a ništa ne traže zauzvrat. Pa, gde to imal!

Ali, više od svih ovih nabrojanih po-magača, superherojima trebaju njihovi arhineprijetelji. Jer, šta bi bio superheroj bez sveg tog čistog zla oličenog u super-negativcima Džokeru, Oktopusu, Leks Lu-toru... Tek neki snažan lik u smešnom ko-stimu. Zar da troši svoju energiju na pre-vođenje baka preko ulice? Na rešavanje matematičkih zadataka?

Mada, ne znam zašto i negativci u ovim savremenim pričama imaju supermoći, kao da ionako nisu dovoljno opasni... valj-da da bi borba bila ravnopravna?! Srećom, na izložbi ih čuvaju zaključane u sefu, što je sigurno, sigurno je...?

I tu je krug zatvoren.

Evropski stripovi su drugačiji. Super-heroji i heroine nastali iz ovih radionica stoje čvrsto na zemlji, to su porodični lju-di, heroji za po kući. Njihovi problemi su realni, oni se rvu sa životnim nedaćama. Lakše ih je razumeti, isti smo, a opet, teš-ko ih prepoznajemo u stvarnom životu mada su tu oko nas.

I ti možeš da budeš pravi heroj, poruču-ju nam organizatori izložbe, samo izaberi

dobru stranu. Što nije baš lako. Na malom testu, iza tamne zavesu su dvojica vrata i dok vodič brzo nestaje iza prvih, bližih vrata, većina posetilaca bira ona dalja koja, ispo-staviće se, vode u tamnu stranu. Da li je to zbog druge strane čovekove ličnosti ili uro-dene želje za istraživanjem, ne bih znao, ali niko se nije zabrinuo zbog ovog, jer i po-sle tamnog hodnika iz kojeg kao da vreba Dart Vejder, izložba se nastavlja.

Puno duhovitih karikatura belgijskih majstora na ovu temu mami osmehe, Su-permen svojim snažnim mlazom probi-ja zid u javnom wc-u, Aladin na letećem plaštu Supermena, telefonska govornica u kojoj neko stalno zaboravlja svoje ode-lo, Dart Vejder poziva Luka da ga povu-će za prst... Ali, kako se ne šaliti na račun heroja koji nose gaće preko hulahopki?!

Za najmlađe posetioce prava stvar je Superherojska akademija. Ko položi ispi-te, dobija SH diplomu za klince. Posle mu ostaje samo da pronađe svoju Lois Lejn.

Ko ne položi, još uvek može sa podignu-tim pesnicama da se slika ispod aparata koji vas umontira na fotografiju gradske plaže iz vazduha. Tako postajete leteći he-roj, bar na fotki. Iza stakla, među mnogim kipovima, pozdravlja nas Hulk u prirodnoj veličini, čuj prirodnoj! Izgleda ko planina.

Posetioци odlaze zadovoljni sa izložbe jer znaju – još jednom, svet je spasen, ali ako je ipak ostao ikakav problem, makar i najmanji, to će rešiti karikaturisti svo-jim humorom.

VLADIMIR STANKOVSKI

I lekari su ljudi

“Ne pišem samo o lekarima. U literaturi me uopšte ne zanima lekarska profesija. Kao što nije ni Ijana Mekjuana kada je opisivao životni dan jednog neuropsihijatra. Nego čovek. Enigme koje se kriju u ljudskoj duši. Individualna i kolektivna podsvest. Psihološki trigeri karaktera i na prvi pogled neobjašnjivih ponašanja i delovanja. Ali pisac se u građenju likova i formiranju priče drži sveta koji najbolje poznaje jer je tako uverljiviji, s obzirom na to da izmaštani deo mora da liči na stvarnost jednako kao sama stvarnost. To je zakon literature”

Nedavno je “Laguna” objavila zbirku priča profesora doktora Gorana Milašinovića *Lekari*. Goran Milašinović je kardiohirurg, direktor Pejsmejker centra Instituta za kardiovaskularne bolesti Kliničkog centra Beograd. Pre *Lekara* – naslov objašnjava ko su glavni junaci priča – objavio je zbirku pesama *Neistraženi bolovi*, epistolarni roman *Voltin luk* (sa Živojinom Pavlovićem) i romane *Heraklov greh*, *Posmatrač mora*, *Camera obscura*, *Apsint*, *Maske Sofije de Montenj*, *Trougao*, *kvadrat* i *Rascepi*.

U svetu književnosti je malo lekara, i obrnuto. Zato nije čudo što je Goran Milašinović prepoznatljiv kao doktor koji je i pisac, i obrnuto.

“VREME”: Čehov i Laza Lazarević su, za razliku od vas, bili samo lekari – nisu se bavili medicinom kao naukom, pa je moguće razumeti da su imali vremena i za pisanje. U vašem cv-ju je zavidan broj aktivnosti, dostignuća i nagrada u oblasti medicine i zdravstva. Kako uspevate da, pored nauke, objavljujete romane gotovo svake druge godine?

GORAN MILAŠINOVIĆ: Čehov je bio lekar koji je radio svakakve poslove u medicini jer nije mogao da drukčije obezbedi egzistenciju. Ali kada je postao slavan i imućan, nekoliko godina pre smrti, nastavio je da samo piše. Mislim da se on nikada ne bi bavio medicinom da nije morao. Sličan primer je i Mihail Bulgakov. Ili naš veliki pesnik Miodrag Pavlović: on je radio kao lekar samo šest meseci. Ali Laza Lazarević je bio istinski veliki lekar i naučnik. Ostavio je ozbiljan trag i u svetskoj medicini, najviše naučnih radova – za ono vreme neverovatnih sedamdesetak – publikovao je iz ginekologije i neurologije. O tome javnost, nažalost, zna

jako malo. Trebalo bi da se neko već jednom oseti odgovornim zbog ovoga. Dva posla uvek prave opasnost od konflikta. Njegošev sekretar Medaković zapisao je nakon smrti gospodara kako je Njegoševa poezija ostala uskraćena: malo je napisao zbog državnih i crkvenih poslova. A crnogorske vladike su mu prigovarale za života kako se malo bavi Crkvom i državom jer stalno piše. Međutim, ako dva posla, ipak, žive zajedno, neka vrsta harmonije je očito uspešla da se uspostavi sama od sebe. Pa bi je u tom stanju trebalo i ostaviti na miru. A kada je reč o tome kako drugi gledaju na nečije dve profesije, po mom mišljenju, trebalo bi ih posmatrati isključivo odvojeno. Isto važi i u mom slučaju: medicina i nauka na jednu stranu, a književnost na drugu.

Zašto pišete o svetu medicinara?

Ne pišem samo o lekarima. U literaturi me uopšte ne zanima lekarska profesija. Kao što nije ni Ijana Mekjuana kada je opisivao životni dan jednog neuropsihijatra. Nego čovek. Enigme koje se kriju u ljudskoj duši. Individualna i kolektivna podsvest. Psihološki trigeri karaktera i na prvi pogled neobjašnjivih ponašanja i delovanja. Ali pisac se u građenju likova i formiranju priče drži sveta koji najbolje poznaje jer je tako uverljiviji, s obzirom da izmaštani deo mora da liči na stvarnost jednako kao sama stvarnost. To je zakon literature. Zbog toga se mnogi pisci oslanjaju, na primer, na svoje porodice i sve što napišu ima oslonac na likovima iz porodičnog okruženja, poput prošlogodišnjeg nobelovca Patrika Modijanija. Svejedno je ko su dati junaci, važna je dubina poniranja u ljudsku psihu. Meni je najbliži svet medicine. Zbog toga su studije karaktera, sprovedene kroz životne priče pojedinaca, u *Lekarima* date baš na primeru medicinara. Kao

što je Raskolnikov podstanar, jer je i Dostojevski celog života bio podstanar. Kao što je mizanscen romana *Čitač sud* – jer je Bernhard Šlink sudija Vrhovnog suda Nemačke. Ali ono što je napisano u *Lekarima* trebalo bi da vredi za bilo koju profesiju, za svako životno okruženje.

Vaši Lekari nisu romansirane lekcije iz medicine, u njima nema stručnih izraza ni latinskih naziva.

Medicina je ovde samo scena. Utoliko ova knjiga može da se čita i kao dekonstruisani roman. Druga okolnost je dodatna intriga koju pruža sam svet medicine jer smo svi za nju zainteresovani i jer je obavijena mnogim mitološkim predstavama. Ako je to nekim čitaocima zanimljivije nego ono što je pisac namestio, neka bude! A kada je reč o stručnim izrazima i latinizmima – to s literaturom ne može ruku podruku. Takvo pisanje sigurno bi smanjilo broj čitalaca, i to onih najboljih. Onih koji bi to pravilno razumeli kao odsustvo umetničke veštine. Oni bi bili razočarani. Jer pisac bi, po mom mišljenju, trebalo da se drži onog što je često isticao Andrić – da uvek treba misliti na najboljeg čitaoca. Onog obrazovanog, prefinjenog i iskusnog čitača, koji nas u nekoj svojoj dalekoj osami izabere na nekoliko sati za najintimnijeg saputnika svoje duše. Koji jako dobro poznaje to o čemu pišete. Njega nikako ne bi trebalo razočarati.

Podnaslov Lekara je “Važi li Hipokratova zakletva i u privatnom životu”? Koji je vaš odgovor?

Takozvana Hipokratova zakletva (jer ju on sam nije napisao nego njegovi sledbenici) naglašava, skoro naređuje, potrebu da lekar bude strogo i do kraja fizičkih i mentalnih mogućnosti posvećen medicini, pacijentu i lečenju – bez obzira na okolnosti i sopstvene žrtve. Neka vrsta

foto: Marko Rupena

sveštenika medicine. Hipokrat je bio takav. Stalno usavršavanje znanja i veštine lečenja, kao i predavanje svakom bolesnom čoveku, makar bio i zločinac ili neprijatelj, bila je njegova životna misija, a sledbenici su to kasnije preveli u osnovni etički princip medicine. Međutim, u savremeno doba, većina lekara ne želi da svoj život do kraja posveti medicini. Ne odvaja je od bilo kog drugog posla. Želi da prema medicini ima profesionalni odnos. Ne želi da radi posle radnog

vremena. Univerzalni i globalni izgovor je da društvo dovoljno ne stimulise lekare, a ispostavlja pred njih preveliku odgovornost. Ali kako da siromašna država plati lekare više no što može? Zbog toga smo svedoci da veliki broj lekara odlazi da radi i na drugi kraj planete, ako je reč o boljoj plati. Naravno, ništa nije moguće postići silom, zakonima i zakletvama te je nastao ozbiljan konflikt: savremenoj medicini sve se više veruje, a lekari su sve više izloženi nepoverenju i podozrenju.

Ako me pitate koji je moj stav, reći ću da sve te činjenice treba uzeti u obzir i razumeti vreme u kojem živimo. Drugim rečima, Hipokratovu zakletvu bi danas trebalo čitati drugačije nego u davnoj prošlosti.

Na jednoj književnoj večeri ste izjavili da je nauka uništila empatiju, da se u bolnici izgubilo saosećanje sa pacijentom. U medicini se, više nego u ostalim oblastima, očekuje prisustvo empatije bez obzira što živimo u svetu u kome je gotovo uopšte nema. Šta predlažete?

Predlažem da prijemni ispit za medicinare sadrži i obavezno psihološko testiranje. Tako bi se, možda, izbeglo da u medicinu zalutaju oni koji su bez empatije, bez mogućnosti uživanja u nesreću kakva je tuđa bolest. Jer za sve to neopodan je zdrav i uravnotežen karakter, sa osećajem za zajednicu. Lekar bi trebalo da voli svakog čoveka potpuno istom ljubavlju, a to je ljubav za ljudsko biće. Trebalo bi da poseduje ono kosmičko osećanje okupljanja ljudske zajednice, u kojem se pomoć drugom u nevolji podrazumeva. A ne da bude neko kome je na pameti stalno prednjačenje i ostvarivanje vlasti nad drugim čovekom, neko sebičan, sujeatan i neosetljiv. Takvi ne bi trebalo da se bave medicinom. Međutim, sve se, nažalost, otkriva *post festum*, kada je već kasno za promene.

Koliko u svojim delima "prepisujete" svakodnevni život? Vaš roman *Rascepi*, na primer, zasnovan je na istorijskoj činjenici: 1958. godine šestoro atomista Instituta za nuklearne nauke "Boris Kidrič" u Vinči izloženo je tokom eksperimenta velikom zračenju, i jedini način da prežive bila je transplantacija koštane srži u Parizu, što je tada prvi put obavljeno.

Mislim da su književna svedočanstva svog vremena, napisana u stilu realizma, veoma važna. Prvenstveno jer je reč o nečem autentičnom. Zahvaljujući Gogolju danas znamo kako se nekada živelo u Sankt Peterburgu. Ipak, od početka xx veka postoje brojni drugi načini da se sačuva istorija, literatura nije više tako važna ni presudna. U mojim dosadašnjim knjigama ima malo književne obrade istorije ili savremenih događaja. Više su me zanimali »

mentalni fenomeni za koje sam mislio da su naši kolektivni, poput zločina u ratu, psihološke podvojenosti između Istoka i Zapada, lažne slobode žena pre feminizma, nesposobnost da jedinka upravlja sopstvenim životom, potom pojedinačne psihološke promene koje nastaju zbog stalnih seoba na ovim prostorima, i slično. Rascepi jesu bazirani na istinitom događaju, ali moj motiv nije bio sam događaj nego preispitivanje naročitog vida humanosti, budući da je bila reč o rizičnoj transplantaciji organa. Isto tako, *Lekari* ne portretišu stvarne, nego tipične osobe na koje sam želio da ukažem. Međutim, budući da su ove priče pisane veoma svedenim realističkim stilom, mogu da ostave utisak da je reč o nečijim prepisanim životima. Što nije protiv namere pisca.

Zašto ste odlučili da se glavni junak priče *Strah*, poznati urolog, odluči da potraži lek od teške bolesti u alternativnoj medicini i u bioenergiji? Šta biste vi uradili da ste na mestu vašeg junaka?

Strah od bolesti i smrti je univerzalan antropološki fenomen od pre dva, tri milenijuma. U društvima koje danas nazivamo

preistorijskim nije postojao. Ljudi se nekad nisu plašili smrti jer su mislili da ona i ne postoji nego čovek samo menja različita stanja svog postojanja. U ovoj priči strah od smrti parališe veoma uspešnog lekara te on poseže za alternativnim metodama lečenja. Ovo je nešto što se ne očekuje od lekara koji bi trebalo da do kraja veruje u objektivnu medicinu i njene mogućnosti. Međutim, u stanjima očajja naša svest lako prelazi granice razuma i prepušta se iracionalnim očekivanjima za spas. To nikako ne bi trebalo da bude za osudu. U osnovi, baš to je ljudski. A lekari su ljudi. Ne može se očekivati od svakoga da se pred opasnošću od smrti ponaša kao Sokrat. Seneka je napisao da je sve što je do tada otkrila filozofija, bilo, u stvari, kako se pomiriti sa činjenicom prolaznosti života i kako mirno umreti. A Njegoš je pred smrt rekao kako je se ne plaši "jer ona je ili samo dugi san, iz kojeg sam u svet jednom i došao, ili neki drugi, bolji svet, pun Božije milosti i mira, u kojem, onda, nemam čega da se plašim". Iskreno se nadam da sam naučio ponešto od svih tih mudrih ljudi, ali ko zna. Jer u kriznim trenucima života u najvećoj meri reagujemo onako kakvi su nam karakteri.

Upravo to bi trebalo da bude misao vodiča priče *Strah*.

Na tv ekranu gledamo doktora Hausa i njegovu ekipu, a onda dođemo u stvarnu bolnicu u Srbiji i vidimo – šta? Ako su zdravstvo i obrazovanje slika države, šta reći o Srbiji?

Tv serija koju pominjete je, po meni, opasna. Ne samo zbog naglašenog sjaja zapadnih bolnica već zbog potpuno iskrivljene slike o nekom idealizovanom geniju koji dijagnoze postavlja čarobnim štapićem. Loša poruka je da je to tako samo tamo, na zapadu. Reč je o opasnoj neistini: niko u medicini ne zna baš sve, kao dr Haus, pogotovo, u današnje vreme veoma uskih polja specijalizacija. Serija neće nimalo doprineti razumnim očekivanjima ljudi od medicine te je treba više razumeti kao naučnu fantastiku ili triler. Ja je doživljavam najviše kao "sapunicu". Kada je reč o nama, naše zdravstvo je isto kao što nam je i država, a naši lekari su isti kao što smo i mi sami. Ovo važi za prosek, što je najvažnije za sistem. O tome bi trebalo da vode računa kako kritičari tako i preterani hvalisavci. ¶

SONJA ČIRIĆ

Lagunine knjige

VREME
i Laguna
preporučuju

Pripovetke

Pričam ti priču

Izbor priča savremenih srpskih pripovedača i klasika nacionalne i svetske književnosti

„Niko ne zna kako nastaju priče. Stiven King jednom je rekao da ne moraš da znaš kako radi motor sa unutrašnjim sagorevanjem da bi vozio kola. Isto je i sa pričama: ne moraš da znaš kako nastaju da bi iz njih izvukao malo zadovoljstva. Bilo da ih pišeš ili čitaš.“

Ove rečenice se nalaze u epilogu nove zbirke priča Dejana Stojiljkovića. U odnosu na romane, priče su danas potcenjena književna forma. Nepravедno. Citirane Stojiljkovićeve reči mogu da posluže i kao poziv na čitanje pripovedačkih zbirki koje se nalaze u „Laguninoj“ ponudi, a čiji su autori savremeni domaći pripovedači, kao i klasici nacionalne i svetske književnosti.

Od knjiga aktuelnih srpskih pisaca preporučujemo pomenutu zbirku Dejana Stojiljkovića, jednog od „Laguninih“ najtražnijih autora. U knjizi *Kišni psi*, naslovljenoj po jednoj pesmi Toma Vejtsa, naći ćete priče napisane u žanrovskom ključu, često s primesama horora ili fantastike, pored ostalih i o Ivi Andriću (i njegovom susretu s junakom *Konstantinovog raskršća* Nemanjom Lukićem), Gavrilu Principu (i njegovim beogradskim danima), Danilu Kišu (kao profesionalnom ubici vampira), kao i priče-posвете Stojiljkovićevim dragim autorima Reju Bredberiju, Nilu Gejmenu i Džonu Fanteu.

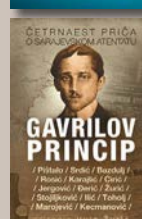
Jelica Greganović, jedan od osnivača Radija B92, prva urednica njegove informativne redakcije, novinarka i blogerka, upravo je objavila novu zbirku vedrih i toplih priča pod naslovom *Osmeh za svaki dan*. O njoj je rečeno: „Jelica Greganović uspeva da bude Efraim Kišon i Ogden Neš i Fransoa Rable! A sve to – u suknji! Kroz jednu naizgled laganu, sasvim šaljivu i dovoljno uvrnutu priču, Jelica Greganović dokazuje istovetnost ljudskih emocija, i osnovnih i nijansiranih, koje ne zaobilaze ni staru ni novu eru, ni Sibir ni Obalu Slonovače, ni

Kolumba ni Hasu ni Sosu – nikoga i nikad. Dokazuje da svi plaćemo iste suze, živimo isti život. I samo nas nijanse čine Kolumbom ili – Jelicom Greganović.“

Pored autorskih, tu su i tematske zbirke priča domaćih i svetskih autora iz edicije „Talasi“. Ova edicija se sastoji od dve vrste naslova. Prvu predstavljaju zbirke nastale tako što domaći autori na poziv urednika pišu priče na određenu temu. Tako su nastale knjige *Gavrilov princip* čija tema je Sarajevski atentat, *Ovako je počelo* s pričama o Staroj Grčkoj, *Putnik sa dalekog severa* čiji je junak Miloš Crnjanski i *Zemljaski dugovi* o Ivi Andriću kao književnom liku. Ove zbirke okupljaju najbolje domaće pripovedače različitih generacija i poetika, u rasponu od Jovice Aćina do Igora Marojevića, od Vladimira Pištala do Muharema Bazdulja, od Nikole Malovića do Gordane Čirjanić, od Ljiljane Đurđić do Svetislava Basare, od Vuleta Žurića do Slobodana Tišme, i pružaju drugačiji pogled na kulturnu i istorijsku baštinu. Druga vrsta naslova iz edicije „Talasi“ jesu tematske zbirke priča svetskih pripovedača koje priređuje Ljubica Arsić. *Riba, patka, vodozemac* je zbirka priča o životinjama, *Tanjir pun reči* je o braku i porodici, *Život je uvek u pravu* je o malim životnim radostima, *Divlji eros donosi* je zbirka najboljih erotskih priča, *Klinci od dva metra* govori o odrastanju, a *Ostrvo na dva mora* donosi najbolje priče o moru. Među pripovedačima u ovim zbirkama su Markes, Atvud, Bucati, Singer, Prilepin, Kundera, Apdajk, Kortasar, Mekjuan i mnogi drugi.

Pored ovih naslova, tu su i zbirka priča Žozea Saramaga *Priče s ovog i s onog sveta*, Kafkine sabrane priče u knjizi pod naslovom *Presuda*, tematski organizovane sabrane priče Ive Andrića, kao i kulturna zbirka *Novi Jerusolim* Borislava Pekića...

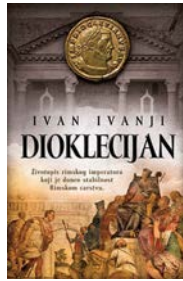
I mnoge druge. Priče su odličan letnji izbor.

Istorijski

IVAN IVANJI: *Dioklecijan*

Romaneska trilogija *Dioklecijan*, *Konstantin* i *Julijan* predstavlja *opus magnum* Ivana Ivanjija. U ovim knjigama Ivanji verno i uzbudljivo rekonstruiše epohu koju je obeležilo stupanje hrišćanstva na istorijsku pozornicu i daje životopise tri rimska imperatora – Dioklecijana, koji je pokrenuo poslednji veliki progon hrišćana, Konstantina, koji je uveo hrišćanstvo kao državnu religiju, i Julijana, koji je bezuspešno pokušao da zaustavi točak vremena napuštajući hrišćanstvo i pokušavši da obnovi helenizam. Posle *Konstantina*, „Laguna“ je upravo objavila i Ivanjijevog *Dioklecijana*. U ovoj knjizi autor prati Dioklecijana od dečaćkih dana, kada je kao sin skromnog provincijskog pisara počeo da se uzdiže na lestvici rimskog visokog društva i postao jedan od najmoćnijih i najznačajnijih careva u istoriji Rima. Ovaj znameniti imperator prvi je uveo tetrahiju – vladavinu četiri cara – i posle čestih, krvavih smena na rimskom prestolu

obezbedio stabilnu vlast u Carstvu. Dioklecijan je okrutnost svojih prethodnika zamenio diplomatskim umećem i obezbedio ravnopravnost svih delova imperije, ali je nezasluženo zapamćen kao veliki progonitelj hrišćana, mada su oni do poslednje godine njegove duge vladavine bili među njegovim najpoverljivijim ljudima! Roman na uzbudljiv način rasvetljava mnoge malo poznate pojedinosti – kako je Dioklecijan postao prvi rimski car koji se dobrovoljno povukao s vlasti i potom odbio da se vrati na presto, kako se posvetio gajenju povrća kraj svoje veličanstvene palate u Splitu na Jadranu, kakva je bila njegova uloga u vaspitavanju budućeg cara Konstantina Velikog, koje su okolnosti dovele do njegove i danas nerazjašnjene smrti... Nakon *Konstantina* i *Dioklecijana*, „Laguna“ će objaviti i završnu knjigu Ivanjijeve trilogije, roman posvećen sudbini imperatora Julijana zvanog „Filozof“, ali i „Otpadnik“. Ako se Ivanjijev *Dioklecijan*, po autorovim rečima, može smatrati „romanom vlasti“, *Konstantin* „romanom ideologije“, *Julijan* je „roman poraza“.

Biografija

DŽORDŽ R. R. MARTIN: *Svet leda i vatre*

Prevod: NIKOLA PAJVANČIĆ

Upravo je okončana peta sezona HBO-ovog televizijskog serijala *Igra prestola*, verovatno globalno najznačajnije aktuelne TV serije. Reč je, naravno, o ekranizaciji književnog serijala iz žanra epske fantastike *Pesma leda i vatre*, čiji je autor Džordž R.R. Martin. Ovaj književni ciklus broji pet romana, kao i nekoliko dodatnih knjige čija se radnja kreće u fantastičnom svetu Vesterosu. Prevođe svih ovih knjiga objavila je „Laguna“, a poslednji objavljeni naslov jeste *Svet leda i vatre*, jedinstvena, raskošno ilustrovan enciklopedija Martinovog univerzuma s podnaslovom „Neispričana povest Vesterosa i *Igre prestola*“. Ova knjiga, zajedničko delo Martina i njegovih dugogodišnjih saradnika i eksperata za ovu temu

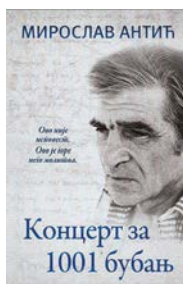

Elija M. Garsije i Linde Antonson, osnivača čuvenog sajta Westeros.org, predstavlja sveobuhvatnu istoriju Vesterosa i njegovih žitelja, počevši od drevnih vremena do epohe Sedam kraljevstava, i pruža žive opise epskih bitaka, ljutih suparništava i smelih buna iz kojih su proistekli događaji opisani u romanima iz ciklusa *Pesma leda i vatre*. U ovoj knjizi objedinjena su sva sakupljena znanja ovog sveta, učenja nagađanja, sačuvana narodna predanja, koja su nam u nasleđe ostavili meštari i obrednici, magovi i pevači. To je letopis koji obuhvata vekove od doba praskozorja i doba junaka do dolaska prvih ljudi i iskrcavanja Egona Osvajača; od Egonovog kovanja Gvozdenog prestola do Robertove bune i pada Ludog Kralja, Erisa II Targarjena, što je dovelo do „sadašnjih“ borbi Starkova, Lanistera, Barateona i Targarjena. *Svet leda i vatre* je najpotpuniji prateći materijal za čudesno osmišljeni svet Džordža R. R. Martina.

Poezija

MIROSLAV ANTIĆ *Koncert za 1001 bubanj*

„Prekoljite već jednom te vaše violine / i obrišite gudala o rukave. // Dignite se na prste kad vas krste / i ljube u belo čelo / i pljuju u oči plave. // Pogasite sveće. / I cveće. / I trave. // Prošla su bezazlena leta“. Ovim stihovima počinje *Koncert za 1001 bubanj*, najljubavnija zbirka pesama Miroslava Antića, jednog od najvoljenijih srpskih pesnika, kojeg „Laguna“ ponovo objavljuje. U ovoj zbirci, posvećenoj „Dami Herc, iz jednog starog špila“, nalaze se neke od najlepših Antićevih pesama, kao što su „Ekspres za sever“, „Najdivniji grad“, „Porodilište“, „Posmrtni marš klovnova“, „Mali kamerni nokturno“, „Uspavanka na domaku svitanja“, „Ekspres za

jug“, „In memoriam“... U jednoj od njih Mika Antić peva: „Ja sam taj što je molio da se izmisli / na nekom pustom ostrvu / jedna neverovatno propala država / u kojoj vladaju kondukteri. // Pa da onda bar po tom toliko pustom ostrvu / svako može da putuje kuda god hoće. // Ja sam taj što je sklapao ruke da se izmisli / na istom pustom ostrvu / jedna odlično propala država / koja kurvama daje penziju / i školsku decu masovno vakciniše protiv samoće. // Nikad te države neće biti. / Odumiremo i kondukterski i poetično. // Mi smo poslednje pijano bez trunke nekog teatra. / Mi smo poslednje pijano koje nije patetično. / I kad se iskreno posmatra: / mi smo poslednja nežna vatra. // Mi smo poslednje pijano što se mučilo, / mučilo, / mučilo, / da nikom ne bude slično. // Mi smo zaista bili vatra. / Stvarno: najnežnija vatra.“

Triler

TONI PARSONS **Stari grobovi**

Prevod: NENAD DROPULIĆ

Toni Parsons, bivši muzički kritičar koji je svoju literarnu slavu stekao bestselerom *Čovek i dečak*, romanom *Jedan po jedan* uspešno se ogledao i u žanru trilera započevši njime serijal o londonskom detektivu Maksu Vulfu. *Stari grobovi* donose njegovu novu avanturu. Radnja počinje u novogodišnjoj noći. Članovi imućne porodice ubijeni su u bogataškom, dobro čuvanom naselju na severu Londona, a njihovo najmlađe dete je oteto. Oružje ubistva, pištolj kojim se stoka omamljuje pre klanja, odvodi detektiva Maksa Vulfa u prašnjavi ugao Crnog muzeja Skotland Jarda posvećen ubici koji je još pre trideset godina nazvan Klaničar. Ali Klaničar je odrobijao svoje, sada je star i na samrti je. Da li je ubistvo ove srećne porodice bilo besmisleni izliv gneva, izopačena počast imitatora ili naručeni zločin smišljen da okrivi samrtnika? Maks zna samo da mora pronaći nestalo dete i zaustaviti ubicu pre nego što uništi još jednu nedužnu porodicu – ili dok ne nađe put do vrata njegovog doma...

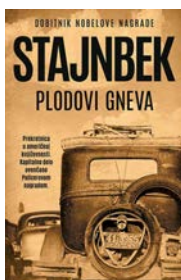
Nobelovci

DŽON STAJNBEK: **Plodovi gneva**

Prevod:

JOVAN POPOVIĆ I RADOŠ NOVAKOVIĆ

„Ljudi dolaze sa mrežama da skupljaju krompir u reci, i straže ih zaustavljaju; dolaze u štropotavim kolima da uzmu bačene pomorandže, no one su polivene kerozinom. I ljudi stoje nepomično i posmatraju krompir kako pliva, slušaju ciku prasadi koju ubijaju, posmatraju kako brda pomorandži postaju trulo blato; i u očima ljudi je nemoć; i u očima gladnih raste gnev. U dušama ljudi plodovi gneva postaju puni i teški, postaju zreli za berbu...“ Amerika tridesetih godina XX veka. Nakon katastrofalnih pešćanih oluja i suša koje su im uništile useve, farmeri iz Oklahome i susednih država proterani su sa zemlje i pušteni da lutaju drumovima u potrazi za poslom. Među njima je i porodica Džoud, koja se sa ostalima zaputila u plodne doline Kalifornije pokušavajući da nađe mesto pod suncem. U Kaliforniji, međutim, pridošlicama je jednako teško: posla nema, kada ga i ima, nadnice su bedne, a došljaci su sve samo ne dobrodošli... Ovaj roman velikog američkog književnika odmah po objavljivanju uzburkao je javnost i čak razbesneo deo publike zbog opisa ruralne sirotinje, te bio zabranjen u raznim delovima SAD, uključujući Kanzas i Kaliforniju. S druge strane, privukao je ogromnu pažnju i postao jedna od najčitanijih knjiga XX veka, knjiga koja i danas ima uticaja jer se svet nije mnogo promenio. „Stajnbekov radikalni glas protesta čuće se sve dok ima onih koji sanjaju o slobodnom društvu dostojnom čoveka.“

Drama

SIMON DE BOVOAR **Nesporazum u Moskvi**

Prevod: GORDANA BREBERINA

Simon de Bovoar, francuska književnica, filozofkinja egzistencijalizma, teoretičarka, politička aktivistkinja i feministkinja, jedna je od amblemskih ličnosti XX veka. Kao što je to činio i njen životni saputnik Žan-Pol Sartre, i ona je koristila književnost da bi u nju transponovala svoje političke i filozofske stavove. Jedno od takvih dela je i roman *Nesporazum u Moskvi*, čiji se izlazak uskoro očekuje. On govori o bračnoj krizi i krizi identiteta kroz koju bračni par profesora u penziji, Nikol i Andre, prolaze za vreme putovanja u Moskvu. Nikol sumira svoj život: „Zaklela se da će se usprotiviti svojoj sudbini: napisace doktorsku tezu koja će podići prašinu, dobiće katedru na Sorboni, dokazaće da ženski mozak vredi isto koliko i muški. Ništa se od svega toga nije desilo. Držala je predavanja i bila aktivna u feminističkim pokretima. Ali kao i druge žene – one koje nije volela – dozvolila je da je iscede muž, sin, kuća... A onda se odrekla svih svojih ambicija iz mladosti: zbog njega.“ Provlačeći problem komunikacije kroz celo delo, De Bovoar analizira gorke posledice starenja: propadanje tela, odustajanje od planova i seksualnog života, gubitak nade... Posledica zaoštavanja „nesporazuma“ jeste sve dublje zaranjanje u prošlost koje na kraju dovodi do zapitanosti o samom smislu ljudskog života. U brzom ritmu smenjaju se stanovišta glavnih junaka te tako paralelno stičemo uvid u muško i žensko gledište, njihove razlike i sličnosti.

Ljubavni

DEJVID NIKOLS **Mi**

Prevod:

BRANISLAVA RADEVIĆ-STOJILJKOVIĆ

Koni i Daglas, bivša slikarka i biohemičar, četvrt veka su bili u braku i sada su u pedesetim godinama života. Njihov sin Albi je upravo upisao koledž i sprema se da napusti porodični dom. Jednog jutra Koni kaže svom mužu: „Mislim da je naš brak odslužio svoje. Mislim da želim da te ostavim.“ Daglas pokušava da neumitni tok događaja zaustavi i preusmeri organizovanjem porodičnog putovanja u Italiju i Španiju koje bi ponovo trebalo da ih zbliži. Putovanje se pretvara u katastrofu. Roman *Mi* Dejvida Nikolsa, autora bestseler *Jedan dan* i *Početno stanje*, donosi priču o raspadu jednog braka, o tome šta je do raspada dovelo i kako nastaviti život nakon njega, o tragičnom nerazumevanju između supružnika, ali i između oca i sina. „Dejvid Nikols i u ovaj umešno zabavan roman unosi isti onaj inteligentni humor koji krase njegov neverovatno popularni bestseler *Jedan dan*. *Mi* je roman o tome kako održati brak i porodicu, kao i o tome šta se dešava i šta naučimo o sebi kad sve pretilo da se raspadne. Književni i antropološki *tour de force*. Mudro osmišljen sa briljantnim zapažanjima o životu, umetnosti, kulturi...“

AKCIJA

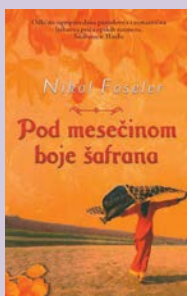
NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI” U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena” u neku od knjižara „Delfi” i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 18. jula do 21. avgusta 2015.

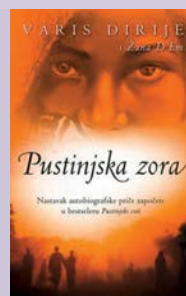
Nikol Foseler:
**POD MESEČINOM
BOJE ŠAFRANA**

Pustolovna i romantična ljubavna priča o Engleskinji koja sredinom XIX veka sanja o životu na Orijentu i odlazi u Arabiju gde je otimaju beduini

Wolfgang Jetke:
KĆI STEPE

Istorijski roman o Skitima, Sarmatima i čudesnoj i uzbudljivoj sudbini mlade amazonke Manje, koji se odigrava u VIII veku pre nove ere u ruskim stepama. Izvrsno rekonstruisana epoha, podneblje i svet drevne Skitije

Varis Dirije i Žana D'Em:
PUSTINJSKA ZORA

Autobiografija žene rođene u tradicionalnoj porodici pustinskih nomada u Somaliji, koja je s pet godina obrezana, s dvanaest preko pustinje utekla od kuće bežeći od ugovorenog braka sa starcem, zatim postala londonska čistačica, a onda vrhunska manekenka i ambasadorica UN-a

Li Čajld:
MESTO ZLOČINA

Izvrstan triler, prva knjiga iz serijala o Džeku Ričeru, bivšem vojnom policajcu bez stalnog prebivališta, majstoru borilačkih veština i savršenom akcionom heroju, koga je na velikom platnu igrao Tom Kruz

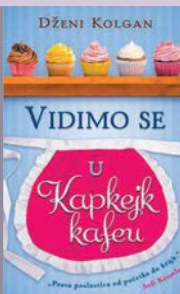
Trejsi Ševalije:
IZUZETNA STVORENJA

Biografska priča o Meri Aning, ženi koja je uprkos predrasudama svog vremena prevazišla ograničenja klase i pola i postala jedan od najvećih paleontologa, lovca na fosile dinosaurusu i preteča Čarlsa Darvina

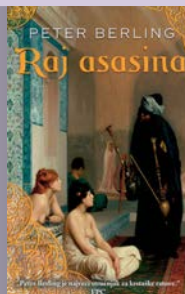
Dženi Kolgan:
VIDIMO SE U KAPKEJK KAFEU

Proглаšena za tehnološki višak, ali naoružana dedinim receptima za kolače, ona otvara kafe s najukusnijim poslasticama u kraju, ali peripetije tek tad počinju. Zabavan čiklit roman

Peter Berling:
RAJ ASASINA

„Ono što je Džordž Lukas među filmskim rediteljima, to je Peter Berling među piscima istorijskih romana”, rečeno je o autoru ove knjige o krstaškim ratovima i čuvenom bratstvu asasinskih ubica

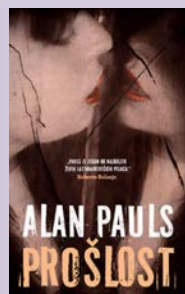
Linda Bakli-Arčer:
KRADLJIVAC VREMENA

Fantastično-avanturistički roman o putovanju kroz vreme, smešten u savremeni London i Francusku u doba revolucije, deo trilogije o vremenskim putnicima, jednom sekici i džentlmenu i dvoje tinejdžera iz budućnosti

Sem Born:
POSLEDNJI OBRAČUN

Obezbeđenje zgrade UN-a ubilo je bezazlenog starca pod sumnjom da je bombaš samouubica. Zadatak mladog pravника Toma Berna je da umiri porodicu, ali se upliće u mrežu zavere čiji konci vode do strogo čuvane tajne Drugog svetskog rata

Alan Pauls:
PROŠLOST

Zbog ove knjige Roberto Bolanjo je Argentina Alana Paulsa nazvao jednim od najboljih živih latinoameričkih pisaca. Majstorski napisan roman o staroj ljubavi koja se niotkuda ponovo pojavljuje u životu junaka ne dopuštajući da bude zaboravljena

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka” (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC” (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije” (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun” (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac” (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš” (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Super Vero” (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča” (TC Kalča, Imla E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata” (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak” (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad” (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo” (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)

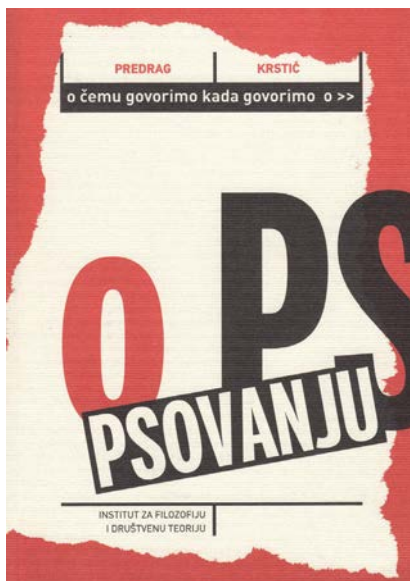
Delfi knjižare d.o.o. „Rodić” (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira” (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ” (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar” (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo” (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica” (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac” (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo” (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart” (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. „BIG” (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Jagodina” (Vivo shopping park, Jagodina)

Psovka: verbalni tik ili subverzija

Studija Predraga Krstića o „skarednim rečima“ je osvežavajući iskorak u svet „nedostojnih“ tema, kakvih za filozofsko ili bilo koje drugo ozbiljno posmatranje čoveka i sveta, naravno, nema

Razlog je jednostavan: i reči potpadaju pod režim politike, makar one jezičke, a po svoj prilici i sva sila odnosa moći, potčinjavanja, gospodarenja, administriranja, takođe uvek stoji iza ili iznad toga. Možda je iluzorno i pomisliti da može biti drugačije, kao što je svakako jalovo postupati kao da već nije drugačije. Ružne reči ne postoje, ali su uvek tu u određenim relacijama.

Šta neki verbalni iskaz – recimo, autorski tekst namenjen publikovanju – čini vulgarnim? Nije li to njegova moguća banalnost, trivijalnost, čak tupoumnost njegovih postavki i teza, beda metodologije, kukavnost ili naprosto nepodnošljivo mediokritetstvo izvedbe? *Muvogenocidnost* dosade kojom, na posletku, isijava? Namensko, cilj(a)no kretanje strogo unutar granica predviđenog i predvidljivog, štaviše odobrenog od fluidnog, ali sveprisutnog i vrlo delotvornog autoriteta Opšteprihvaćenih Merila Društva? U kanonu tzv. akademskog diskursa, najsigurnije je baviti se stvarima dovoljno *uzvišenim* i *apstraktnim* da ne mogu biti ni svetonazorno-politički ni akademsko-zanatski upitne, pa vas ne mogu izvesti na loš glas... Čini se da Predrag Krstić, filozof i teoretičar mlađe generacije, ne mari mnogo za takve kanone i tabue nego se radije upušta u kreativne i igrive, na koncu bogme i produktivne „rizike“, pa je tako već napisao i zamašnu studiju o seriji *Star trek* (koja je višegeneracijski globalni kult), a sada, evo i o – psovanju, o *dirty words* sa ili bez direktnih erotskih konotacija, o celom onom polupodzemnom području skaredne verbalnosti koja je stara koliko i ljudska usmenost i pismenost, i koja nam o stanju sveta i nas u njemu govori mnogo više nego što

smo obično spremni da naslutimo, kamo li da priznamo.

Taj svet skarednosti, psovanja, bogoradanja, proklinjanja, doslovno „jebanja majke krvave“, u knjizi „karverovskog“ naslova *O čemu govorimo kada govorimo o psovanju* (Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd 2014) Krstić – odlično naoružan dostupnom literaturom – zahvata sa istorijskog, teorijskog, lingvističkog, psihološkog, kulturološkog, čak neurološkog stanovišta, i u ovoj relativno kratkoj studiji (125 str.) i u knjizi odličnog izgleda i kreativnog preloma (koji pri tome olakšava čitanje, a ne otežava ga, kako se zna dogoditi kad se vizuelni „kreativci“ malo previše zaigraju...) kroz čudesni svet izabrane teme čitaoca vodi stalozeno i upućeno, sa diskretnim žaokama umesne ironije i duhovitosti, ne ustežući se od aktivne primene „psovačkog“ diskursa tamo gde mu je mesto – a to gde mu jeste, a gde mu nije mesto ne određuje „osećaj za građansku pristojnost“ nego nešto mnogo važnije: osećaj za jezik, za ono što razdvaja živu od mrtvosane njegove upotrebe i interpretacije.

Daleko od toga da se Krstić bavi infantilnom apologijom psovke „kao takve“. Sama psovka je po sebi neretko akt verbalne agresije, nekad kao uvod u fizičku agresiju, nekad kao njen nadomestak; izgovarana kao ritualizovani način vredenja i unižavanja drugog, ona je i sama činilac ružnoće sveta, glas i ospoljenje najnižeg jezikovnog i misaonog registra, „verbalni tik“ koji pre blokira nego što oslobađa prostor za mišljenje; na drugoj strani, međutim, „skaredne reči“ mogu, u određenom kontekstu i na izvestan način upotrebljavane, biti i te kako oslobađajuće, i zato ih trajno i ustrajno proganjaju najrazličitiji faktori društvene moći, osobito oni najdirektnije povezani s patrijarhalnim ustrojem naših kultura te sa seksualnom i kulturno-običajnom represijom, poput verskih poglavara, intelektualno-pedagoških dušebrižnika ili državno ovlašćenih žbirova dežurajućih na graničnim prelazima slobode izražavanja. O tome će Krstić, na malom (samo)zadatom prostoru, iscrpno i preledno svedočiti.

Najzanimljiviji je, bar ovom čitaocu, Krstić ipak kada se poduhvati analiziranja „skarednih“ verbalnih konstrukcija iz našeg okruženja, tj. tipičnih za naš jezik, ponekad ne baš lakih za prevodenje, odnosno rekontekstulizovanje. Jer poznato je da smo odlični psovači, mada možda ne onako ekskluzivni kako volimo da mislimo: to da „niko ne psuje kao Srbi“ još je samo jedna od mitologijica u koje vole da veruju čak i oni koji se inače krste i ibrete nad „ružnim rečima“, a istina je, avaj, mnogo banalnija...

Sve u svemu, ova je knjižica zanimljivo istraživanje globalne i lokalne psovologije, pisana s akribijom poznavaoaca i meraklije; a hoće li biti shvaćena i prepoznata kao nešto više od bizarnosti, što bi rekao autor – jebem li ga.

TEOFIL PANČIĆ

AKROPOLJ U SEK

Kako je Cipras kapitulirao da Grčka ne bi bankrotirala i kakva je to kapitulacija koja Nemce i druge poverioce košta novih 86 milijardi evra

Ujeku euforije nastale pred grčki referendum "protiv štednje" i "nemačkog pedagoškog imperijalizma", filozof Slavoj Žižek se setio starog sovjetskog vica. Građanin Rabinovič traži otpust iz državljanstva. Birokrata ga pita zašto to traži. Rabinovič kaže da ima dva razloga, a prvi je da se boji da bi mogao da propadne Sovjetski Savez, posle čega bi mogla da se javi atmosfera antisemitizma i pogroma. Birokrata mu odlučno odgovara da se Sovjetski Savez nikada neće raspasti. Rabinovič na to kaže: "To je moj drugi razlog."

Reprint vica u kontekstu grčke krize: mladi Grk traži australijsku vizu. Službenik ga pita za razlog i on kaže da ih ima dva – prvi je da se boji da će Grčka da napusti evrozonu i da će nastati siromaštvo i kaos. Službenik mu kaže da se to neće desiti i da će Grčka ostati u evrozoni i uvesti finansijsku disciplinu: "To je moj drugi razlog", kaže mladi Grk.

U ponedjeljak 13. jula ujutru pregovori 19 evropskih lidera-poverilaca s Grčkom ušli su u sedamnaesti sat sa svim elementima trilera bez ishoda, da bi samo nešto malo kasnije belgijski ministar tvitovao samo jednu reč: *Agreement* (sporazum).

To je tzv. *greekment*, "grčki sporazum" o tome da će biti postignut sporazum o novom kreditu za Grčku od 86 milijardi evra, od čega 37,5 milijardi treba da ode grčkim poveriocima, 26 milijardi treba da ide za dokapitalizaciju banaka, 12,5 milijardi evra treba da bude namenjeno podsticanju privrednog rasta. Novac treba da stigne u Grčku u periodu od tri godine.

U 2015. dospele obaveze Grčke iznose 26,7 milijardi evra, u koje spada i otplata dospelih obaveza prema MMF-u, koje Grčka nije platila, što MMF, za sada, tretira samo kao kašnjenje i dospele obaveze prema ECB (3 milijarde do 30. jula). Narednih godina dospeća će biti manja, ali i dalje opterećujuća. Koliko će novi zajam dati prostora Grčkoj da prodiše, a koliko će je gušiti prihvaćene obaveze, ostaje da se vidi.

Kada ističe rok za otplatu novog zajma od 86 milijardi evra (96 milijardi dolara) tek treba da se odluči u pregovorima koji bi mogli da počnu ako grčki parlament za 48 sati donese odgovarajuće odluke i ako to prihvati Evropski parlament, parlamenti poverilaca i naravno nemački Bundestag. Krediti po prethodnim aranžmanima za spasavanje Grčke, zaključenim 2010. i 2012, ističu 2054. godine. U međuvremenu, Evropska centralna banka bi trebalo da odobri Grčkoj zajam za premošćavanje kojim bi se deblokiralo finansiranje tekuće likvidnosti grčkih banaka.

O IZBORIMA U DUŽNIČKIM ZEMLJAMA

Siriza je povećala uticaj i dobila izbore na osporavanju Memoranduma s poveriocima koji je potpisala prethodna vlada. Pokušaji grčkih pregovarača da se ponovo pregovara o tom programu naišli su na zid. Varufakis u intervjuu za britanski socijalistički magazin "Nju stejtmn" prepričava kako evropski pregovarači zapravo nisu hteli da pregovaraju s Grcima, kako se pregovaralo o svemu, što je značilo da se ne pregovara ni o čemu. Posebno citira tvrdokornost nemačkog ministra Volkfanga Šojblea: "Neću da razgovaram o programu – to je prihvatila prethodna vlada i ne može se dozvoliti da se zbog izbora išta promeni. Postoji nas devetnaest, svi imamo izbore, ako bi se svaki put kada su izbori nešto promenilo, ugovori između nas ne bi značili ništa."

Na to Varufakis ustaje i kaže: "Pa, možda bi trebalo da se jednostavno više ne održavaju izbori u zaduženim zemljama", na šta nije bilo odgovora.

Varufakis uz sarkazam interpretira gladišta svojih partnera: "Da, to bi bila dobra ideja, ali se teško može sprovesti. Dakle, ili se potpišite na crti ispod, ili ste van igre."

CIPRAS PRED KLASNIM NEPRIJATELJEM

Cipras je raspisavši referendum hteo da pojača karte u pregovorima, a

Evropljani su ga grubo dočekali. Nobelovac Pol Krugman je napisao da su uslovi nametnuti Grčkoj – čista osvetoljubivost.

Britanski "Gardijan" je izveštavao da su u Briselu evropski lideri prema Ciprasu primenili mentalnu torturu zvanu vaterbording. Ministar finansija Malte Džozef Muskat saopštio je da je grčka strana ponizavana toliko da je to bilo teško slušati, zbog toga što dve nedelje ranije nije prihvatila ponuđeni paket.

Lako je razumeti taj psihološki mehanizam: na evropskoj političkoj sceni dominiraju političari sa desnog centra koji mora da gaje urođenu netrpeljivost prema levičarskoj jeresi, a i bojazan da se ne proširi "zaraza", da se u vakuum ne infiltrira Putin. Tome može da se doda moralnopolitička nastava iz imperijalne pedagogije tipa: biće kažnjen ko kaže "ne", šlihtanje saveznika iz malih i prezaduženih zemalja, itd.

Bilo je i znakova priželjkivanja da se režim u Atini udavi i promeni, ali se čini da se s tehnologijom *promene vlasti* nije otišlo predaleko – jer destabilizovanje članice NATO-a na jugu kontinenta i nije tako perspektivno, a i na južnim obalama Mediterana se pokazalo kao kontraproduktivno.

Bilo kako bilo, jedan grčki list je na prvoj stranici u naslovu istakao "Grčka u Aušvicu".

"Vodili smo tešku bitku. Suočeni smo sa teškim odlukama. Preuzeli smo odgovornost za odluke da bismo sprečili najekstremnije planove konzervativnih krugova u Evropi... Uspeli smo da restrukturiramo dug i obezbedimo srednjoročno finansiranje. Grčka će nastaviti borbu da bi mogla da se vrati rastu", izjavio je Aleksis Cipras posle maratonskih pregovora, rekavši da ga očekuje teška borba u Atini.

Ciprasov doskorašnji saborac, nekonvencionalni ekonomista Janis Varufakis, uporedio je rezultat pregovora u Briselu s Versajskim ugovorom iz 1919. koji je upropastio Vajmarsku Nemačku, a posle

VESTRU

POBEDA NEMAČKE: Aleksis Cipras i Franso Oland

Ciprasovog "da" referendum je okarakterisao kao prokockanu šansu. Janis je iritirao evropske pregovarače tako da je još u aprilu bio povučen iz pregovora, a u Atini je ostao u manjini kada je predlagao da Grčka preduzme radikalnije poteze, na primer da uspostavi kontrolu nad Grčkom nacionalnom bankom, koja je veza na pupčanom vrpcom za Evropsku centralnu banku, da emituje obveznice dezinominovane u evre, itd.

O POVERENJU I REVIZORIMA

Cipras se naročito opirao nemačkom zahtevu da Grčka imovinu u vrednosti od 50 milijardi evra stavi pod sekvistar i poveri je institucijama van Grčke, možda u Luksemburgu, da bi se formirao fond

koji bi služio kao menica za sveže kredite, a čiji bi prihodi od privatizacije ili od drugog oblika monetarizacije imovine služili za servisiranje duga.

Kad je u pitanju grčka državna imovina, Ciprasu su u Briselu dali malu koncesiju: sporazumom je predviđeno da taj garantni fond u koji ulazi "porodično blago" bude u grčkoj jurisdikciji, ali su "zbog izgubljenog poverenja" insistirali da mora da bude pod međunarodnom kontrolom.

Simbolički gledano, to s državnim imovinom u sekvistru odjeknulo je kao najveći udarac na grčki suverenitet. Ta stvar međutim nije sasvim nova. O privatizaciji državne imovine od oko 50 milijardi evra govorilo se u dokumentima vezanim za aranžman iz 2010. Tadašnja vlada je obećala da

će završiti tu privatizaciju, ali je prodala imovinu u vrednosti od samo 3,5 milijardi evra. Oko toga se rasplamsavala bučna polemika, naročito kada je jedan poslanik nemačkog Bundestaga pitao zašto Grčka ne bi prodala i Akropolj. Iz Atine su poručili da je taj poslanik popio mnogo piva. O mogućoj prodaji pojedinih ostrva pisao je i Džozef Stiglic. Pominjani su luke, železnica, elektroenergetski sistem.

Grci su tvrdili da je to stavljanje imovine pod sekvistar pokušaj da se Grčka pretvori u vazala evrozone ili u protektorat. U dokument o sporazumu je upisana suma od 50 milijardi evra, a Grci su tvrdili da realno mogu da stave pod hipoteku nekih 17 milijardi. Šef Evrogrupe Holanđanin Jerun Dijselbaum je rekao »

Šta će Grčkoj da rade za 96 milijardi dolara

1. Grčka mora da nastavi da traži podršku od Međunarodnog monetarnog fonda, koji je zahtevao mere štednje za Grčku još od aranžmana u 2010. godini.
2. Da poveća prihode Vlade proširenjem poreske osnovice, jer Grčka ima obimnu sivu ekonomiju i prikuplja 34 odsto BDP-a – manje od evropskog proseka od 40,1 odsto BDP-a, prema podacima Eurostata.
3. Da usvoji promene penzionog sistema. U 2012. godini Grčka je trošila 17,5 odsto BDP-a na penzije, više nego bilo koja druga zemlja evrozona. Irska, na primer, troši 7,3 odsto BDP-a na penzije svake godine.
4. Da pruži uveravanja da je grčka nacionalna statistička agencija ELSTAT potpuno nezavisna tako da poverioci mogu da budu sigurni da su izveštaji o grčkoj ekonomiji i finansijskom sistemu tačni.
5. Da uspostavi mehanizam automatskog smanjenja javne potrošnje ako ne ispunji svoje budžetske ciljeve.
6. Da smanji troškove za rad sudova i pravosudnog sistema.
7. Da smanji birokratiju u nizu industrija, od farmaceutske do pekarske.
8. Da privatizuje operatora mreže električne energije u zemlji.
9. Da sa evropskim standardima uskladi moć lokalnih sindikata i kolektivnog pregovaranja.
10. Da uvede agresivniji nadzor nad bankarskim sistemom i lošim potrošačkim kreditima.
11. Da formira fond od 50 milijardi evra (56 milijardi dolara) od delimično privatizovane grčke javne imovine kao garant novih kredita.
12. Da smanji državnu potrošnju smanjenjem birokratije i modernizuje sistem.
13. Da se savetuje sa svojim kreditorima – Međunarodnim monetarnim fondom, Evropskom centralnom bankom i zemljama evrozona prilikom promene zakona pre nego što se oni stave na uvid javnosti i dostave parlamentu.
14. Da preispita obaveze preuzete u februaru 2015. u okviru finansijske pomoći koju je tada dobila.

da će to što ulazi u spisak pod hipotezom proceniti stručnjaci. MMF u svom memorandumu, objavljenom pre referenduma, pominje poželjne prihode od privatizacije od po 500 miliona evra godišnje u narednim godinama. U prvim komentarima provejava skepsa da se grčke nekretnine mogu uspešno privatizovati a da to ne bude puka rasprodaja, to jest da se predviđeni prihodi ne mogu realizovati.

MMF PONOVO U IGRI

Kad je u pitanju zahtev kreditora da u trogodišnji program spasavanja bude uključen Međunarodni monetarni fond (MMF), Cipras se opirao pa popustio: u dokumentu Evropske komisije stoji da će Grčka od proleća 2016. ući u aranžman sa MMF-om radi praćenja i zaduživanja.

Da MMF bude uključen u rešavanje grčke krize zalagala se inače Angela Merkel, po nedeljniku "Špigel", vođena principom konsultantske kuće McKinsey da je uvek bolje da neprijatnu vest saopšti ekspert nego političar. Nju poneki nazivaju

nekrunisanom kraljicom Evrope, ali ona se, po magazinu "Špigel", često krije iza eksperata i iza Trojke. Za razliku od nje, ministar Šojble je bio za to da grčki problem rešavaju sami Evropljani, a Grci, koji mrze Šojblea, bili su protiv MMF-a zato što su smatrali da on poveriocima nameće kolonijalne uslove.

Predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker je jednog trenutka optužio neke (a to se odnosilo na nemačkog ministra Šojblea) da rade na izbacivanju Grčke iz evrozona. Po listu "Nju stejtsmen", Junker je u nekoj kasi video obimno uputstvo o tome šta se radi ako neka članica evrozona (čitaj Grčka) bankrotira, ali, navodno, nije hteo ni da je otvori. Iza ideje da se Grčka makar i privremeno izbac iz evrozona, Angela Merkel verovatno nije stajala i iz ličnih političkih motiva – njen prethodnik Helmut Kol ostao je upamćen kao ujedinitelj Nemačke, a ona ne bi da njena zaostavština bude Evropa koja se razjedinjuje.

Angela Merkel je posle objašnjavala da

je predlog o zaleđivanju članstva Grčke u evrozoni na pet godina iznet samo kao alternativa za slučaj da to želi Grčka. Ne želi. U Atini za izlazak iz zone evra nisu obavljane nikakve pripreme.

To je možda odraz i u desnom delu nemačke štampe negovane netrpeljivosti prema trošadžijama sa juga kojima Nemci stalno pozajmljuju pare. Takve tvrdnje je po pravilu pratila i spekulacija o tome ima li virusa SFRJ u EU, to jest da li zbog unutrašnjih sporova u EU pored Grexita, preti, paradoksalno, i Gerexit (izlazak Nemačke iz evrozona). Ne preti.

Jedna od poruka grčke krize je, dakle, i da Nemačka ostaje u evrozoni, o čemu govori stari ton takozvanog nemačkog "pedagoškog imperijalizma". Angela Merkel je presuđujuće izjavljivala da otpisa duga neće biti, što, naravno, piše i u dokumentu usaglašenom u Briselu.

U evropskom dokumentu upisano je još jedno ograničenje grčkog suvereniteta – obaveza da se Grčka savetuje sa svojim kreditorima – Međunarodnim

ZAVRTANJE RUKU: Šefica MMF-a Kristina Lagard i ministar finansija Grčke Euklid Cakalotos (levo); ministar finansija Nemačke Wolfgang Šojble (gore); premijer Grčke Aleksis Cipras i predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker

Fotografije: AP

monetarnim fondom, Evropskom centralnom bankom i zemljama evrozone prilikom promene zakona, pre nego što se oni stave na uvid javnosti i dostave parlamentu. Zemljama kandidatima je taj fenomen revizora poznat. Ovde je to opisivano kao mera uspostavljanja izgubljenog poverenja.

PONOR GLEDA U VAS

Novi briselski ugovor je u Atini dočekan s mešavinom poniženja i razočaranja. Neki su ispoljavali olakšanje – po onoj Ničeovoj rečenici koju citira Varufakis: "Ako dovoljno dugo gledate u ponor, ponor će početi da gleda u vas..."

Pitanje je dakle da li će se baš celo grčko razočaranje sručiti na glavu Aleksisa Ciprasa, koji se iz maratonske briselske bitke u Atinu vratio kao žrtva. Jedan od njegovih koalicionih partnera koji ne podržava sporazum, ipak kaže nešto poput onoga što je pisalo u jednom teksaškom salunu: "Ne pucajte u klaviristu, on se trudi koliko može." Memorandum grčke vlade poslat u Brisel posle referendum je, uostalom, sadržao niz kompromisnih predloga.

U medijskim izveštajima se nagađa o tome da li će se Ciprasova parlamentarna većina toliko rasuti da će morati da traži pomoć od probriselske opozicije, da formira vladu nacionalnog jedinstva, ili možda da ide na izbore.

Ovo poslednje bi usporilo proces usvajanja nametnutih obaveza, a u evropskom dokumentu tvrdo stoji da od Grčke zavisi da li će biti produženi rokovi pregovora o novom memorandumu o razumevanju, u kome je ključ od kase. Liberalni krugovi očekivano likuju da je Cipras džaba krečio.

Grci su izašli na referendum uglavnom da bi tražili lakše uslove zaduživanja. Na prvi pogled osvetnički su im nametnuli teži uslovi, ali prvi pogled često vara.

Grčkoj je sada obećano mnogo više od sume od 15 milijardi do kraja 2015. koju su pominjali nemačka kancelarka Angela Merkel i francuski predsednik Francois Oland kada su ubeđivali Ciprasa da prihvati aranžman pre referendum, pa i znatno više od sume od 53,5 milijardi evra, koja je pominjana u memorandumu

MMF-a, objavljenom neposredno pre referendum, na koji se Cipras pozivao tvrdeći da je u pravu.

U prošlonedeljnom izveštaju MMF-a o održivosti grčkog duga se, na primer, konstatuje da je Grčkoj potrebno dugoročno olakšanje duga. Pominjano je i produžavanje roka otplate grčkih kredita na četrdeset godina, sa grejs periodom od dvadeset godina. U briselskom dokumentu se kaže i da je Evrogrupa spremna da razmotri, ako je potrebno, moguće dodatne olakšavajuće mere (mogući duži grejs period), ali o olakšanjima se može razgovarati tek nakon prvog pozitivnog završetka kontrole izvršenja obaveza koje će biti nametnute u pregovorima o razradi briselskog "dogovora o dogovoru" koji će uslediti narednih nedelja.

Evropska komisija u svoj dokument zapisuje i obećanje da će u narednih tri do pet godina, procenjujući stanje, iz drugih evropskih fondova možda obezbediti oko 35 milijardi evra za podsticanje ekonomskog razvoja Grčke.

To obećanje možda predstavlja nekakvo priznanje da lek koji propisuju poverioci ubija pacijenta i da politika štednje mora biti dopunjena podsticanjem ekonomskog

razvoja. Grci su u ranijoj fazi pregovora ponavljali da je njihov DBP pao za 25 odsto tokom sprovedena prethodnog programa spasavanja, što je uporedivo sa efektima Velike depresije u SAD 1929, i Saksove šok terapije u Rusiji 1990, ali slabo su ih čuli, čak i kad je na talasu njihovog nezadovoljstva pobedila Siriza. Da li je taj "dodatak na skupoću" u obliku najavljenog podsticanja razvoja dovoljan u grčkom slučaju?

"Mi se pretvaramo da se stečaj nije dogodio, pokušavamo da ga pokrijemo sa novim neodrživim kreditima." Tu rečenicu izgovorio je Varufakis, u vreme kada je Pasokov premijer Jorgos Papandreu, sa kojim je Varufakis bio i ostao blizak, u svoje vreme pregovarao o aranžmanu za pomoć Grčkoj. Sad je pitanje da li se priča ponavlja?

Posle objavljivanja briselskog "dogovora o dogovoru" bilo je više pesimističkih nego optimističkih analiza o tome da grčka ekonomija verovatno ne može da ispuni ciljeve kao što su štednja, rast BDP-a i smanjenje deficita.

Kako će, dakle, Grčka da vrati tih novih 86 milijardi evra? Po svoj prilici, isto kao i prethodna 323. *Ad calendas graecas.* ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Bankari i njihovi gresi

VATRENA KIŠA ZA ZELENAŠE: Ilustracija britanskog izdanja Danteove "Božanstvene komedije", Gustav Dore, 1857.

Kod hrišćana, zabrane na kamatu važile su u vremenima kada su ljudi umirali od gladi i bili veoma siromašni. Za današnji svet biznisa takav je stav, kao i mnogi koji se direktno iz starog doba "primenuju" na novo – prevaziđen. Da li je zaraditi na nečijem dugu etičko pitanje ili je u toj sferi etika nepotrebna? Da li smo bliži odgovoru dok posmatramo fotografiju starca koji sedi ispred banke i plače dok ga čuvari odnose

Mnoštvo ljudi sedi na ivici ponora i pokušava da se zaštiti od bola, uzalud mašući rukama na sve strane dok po njima pada vatrene kiša. Oko vrata im vise torbe na kojima su porodični grbovi. Ovako Dante Aligijeri opisuje deo pakla u kojem su zelenaši. On ih "stavlja" u daleki, sedmi krug i samo ih još dva kruga dele od Lucifera. Po nekim tumačenjima Dante je u ovom viđenju bio pod jakim uticajem sholastičke misli i njenog odnosa prema kamati, dok drugi pišu da se u držanju velikog srednjovekovnog pesnika prema zelenašima jasno nazire stav koji su crkveni sabori imali po tom pitanju.

No, i ako ostavimo po strani umetničke vizije i njihova kasnija tumačenja, tokom vekova, stav velikih monoteističkih

religija prema kamati bio je izrazito negativan. Tako je, na primer, na Trećem lateranskom saboru (1179) doneta odluka da oni koji ubiraju kamate ne smeju da se pričešte niti da budu sahranjeni po hrišćanskim običajima, naglašavajući da je taj zločin zabranjen i u Starom i u Novom zavetu (iako se danas pod zelenaštvom smatra uzimanje ogromnih kamata, u Bibliji se, i uopšte u ranijim periodima, pod njime smatralo ubiranje bilo kakvih kamata). U Bibliji, kao i u Kuranu, postoji više odlomaka koji se protive ovakvom načinu zarađivanja novca i karakterišu ga kao veliki greh.

"BOJ SE BOGA"

U Starom zavetu na nekoliko mesta može se naći jasna zabrana kada je reč o

kamati. Tako u *Levitskom zakonu* (25:35-37) stoji da ako "osiromaši brat tvoj (...) nemoj uzimati od njega kamate ni dobiti; nego se boj Boga, da bi poživeo brat tvoj uz tebe. Novaca nemoj mu davati na kamatu." Ova zabrana se ponavlja u više navrata, kako odnoseći se na pojedinca, tako i na narod. Verovatno da je najoštrije napisana po *Jezekilju*, glava 18, gde se kao pravednik opisuje onaj koji ne čini nasilje i preljubu, pruža milostinju i "ne daje na dobit" i taj će, prema Starom zavetu, doista živeti. S druge strane, ako neko ne bi činio sve ovo i ako bi "davao (...) na dobit, i uzimao pridavak; hoće li taj živeti? Neće živeti; učinio je sve te gadove, doista će poginuti, krv će njegova na njemu biti." Po ovome se vidi koliko se grešnim smatra uzimanje kamate.

Grčka pravoslavna crkva i ekonomska kriza

Foto: www.eugreek.com

Novembra 2014, u Londonu mitropolit Grčke pravoslavne crkve, Ignjatije, održao je predavanje na temu "Pravoslavna crkva Grčke i ekonomska kriza". Između ostalog, tada je kazao: "Prema procenama mnogih stručnjaka, mi se ne suočavamo samo sa ekonomskom krizom, već i sa humanitar- nom, koja ima ozbiljne posledice po ljudske živote i društveno jedinstvo."

Kritikovao je oštro sopstvenu crkvu, osvrnuo se i na dobre stvari koje je uradila za vreme krize, da bi završio sledećim rečima: "Verni hrišćani su pozvani ne samo da 'prokažu' dominaciju tržišta i društvenog zla već i da, pre svega, ispituju sopstvene greške i propuste i postanu ujedinjeni u dobru i društvenom zajedništvu. Konačno, oni moraju da postanu kreativni, predlažući realne korake za izlazak iz krize i za duhovnu obnovu ljudske ličnosti (...) Ono što Crkva mora da uradi sada je da dalje naglašava, unutar javne sfere, prvenstvo slobode i ljudskog dostojanstva, kao univerzalnih i osnovnih činjenica ljudskog postojanja, koje su u direktnoj suprotnosti sa logikom tržišne dominacije i profita koja pretvara ljudsku ličnost u ekonomsku jedinicu za jednokratnu upotrebu."

nećijeg duga važile u vremenima kada su ljudi umirali od gladi i bili isuviše siromašni. Za današnji svet biznisa, modernog poslovanja, takav je stav, kao i mnogi koji se direktno iz starog doba "primenuju" na novo, prevaziđen i nepotreban.

Ipak, ostaje pitanje – da li je zaraditi na nećijem dugu etičko pitanje ili je u toj sferi etika nepotrebnost. Da li smo bliži odgovoru dok posmatramo fotografiju starca koji sedi ispred banke i plaće dok ga čuvari odnose?

JELENA JORGAČEVIĆ

Međutim, starozavetna zabrana je po nečemu posebna. Postoji stih (*Ponovljeni zakon* 23: 19-20) u kojem se kaže da se strancu može davati novac na dobit, dok se to ne sme raditi kada je reč o bratu. Drugim rečima, Jevreji nisu smeli da drugim Jevrejima uzimaju kamatu, ali jesu ostalima.

"GREŠNICI GREŠNICIMA DAJU U ZAJAM"

Rano hrišćanstvo se jasno odredilo prema ovom vidu zarade, osuđujući ga i zabranjujući ga. Već je Prvi nikejski sabor (325. godina) zabranio sveštenstvu bilo kakvo učešće u zelenaškim poslovima, da bi se ova zabrana kasnije, kao što je već pomenuto, odnosila i na laike. Sabori i teolozi govorili su, u raznim prilikama, protiv onih koji traže kamatu (kao što je poznato, učenje Rimokatoličke i Pravoslavne crkve zasniva se kako na Bibliji tako i na odlukama Sabora, učenju svetih otaca...).

U Novom zavetu se ističe milostinja prema svima, a u opisu života pravednika stoji da treba da vole svoje neprijatelje, čine dobro i daju u zajam ne nadajući se ničemu. Ako čovek da, očekujući da će od toga zaraditi, to nije hrišćanski jer "i grešnici grešnicima daju u zajam da uzmu opet onoliko" (Luka 6:34-35). Opraštanje duga se pominje i simbolički kao izuzetno važan čin.

Kao dokaz da ipak kamata nije tako loša, pojedini protestantski ekonomisti navodili su parabolu o talantima (Matej, 25:14-30). Priča je verovatno poznata i onima koji baš ne provode dane čitajući Bibliju. Naime, ona poziva na budnost jer se nikada ne zna kada će nastupiti sudnji dan. Poređenje glasi – gospodar predaje svojim slugama talante dok je on na putu (jedan talant vredio je otprilike onoliko koliko bi rimski radnik zaradio plata za 15 godina), jednom predaje pet, drugome dva, a trećem jedan talant; prva dvojica su radila i zaradila duplo, ovaj poslednji je zakopao gospodarevo blago u zemlju. Kada se vratio, gospodar je ovu dvojicu pohvalio, dok je trećeg izgrdio rekavši mu: "Trebalo je dakle moje srebro da daš trgovcima; i ja došavši uzео bih svoje s dobitkom." Naravno, parabole se tumače kroz sferu duhovne stvarnosti, pa se tako talanti smatraju dobrima koje Bog daje ljudima: zdravlje, inteligencija, sposobnosti... te prema tome, ono dobro što im je Bog podario treba umnožiti, i pored strahova i rizika koje to ostvarenje sa sobom nosi, jer će ljudi odgovarati

Bogu za ono što su učinili sa svojim darovima. Ipak, ima i onih glasova kao što je savremeni protestantski ekonomista Gari Nort, koji inače pripada jednom podosta fundamentalnom kalvinističkom pokretu. U mnogobrojnim radovima Nort naglašava ovaj odlomak kao dokaz prihvatanja kamate u Novom zavetu.

Protestantizam je, inače, doneo drugačije shvatanje po ovom pitanju. Nakon Reformacije i drugih promena koje su se tada dogodile u društvu, bogatstvo se širilo brzo, a na pravljenje profita se gledalo sa odobravanjem. Time je i kamata počela da biva posmatrana sa više prihvatanja. Takođe, vremenom je uloga Crkve u javnoj sferi slabila pa su se one sve više uzdržavale od mešanja, odnosno davanja smernica vernicima, kada je reč o domenu ekonomije (bilo to uzdržavanje voljno ili nevoljno).

"ČEKA IH RAT OD ALLAHA"

Konačno, kada je reč o islamu, Kuran se vrlo direktno bavi onima koji zarađuju od dugova drugih. "Allah uništava kamatu" (Kur'an, prevod: Besim Korkut), a onaj koji se bavi kamatom je u istoj poziciji kao onaj koji je pod uticajem đavola. Pravi vernici se pozivaju da, ako su pravi, odustanu od kamate ili što je još ispravnije da poklone celi dug. A ako to ne učine, te uzmu kamatu "čeka ih rat od Allaha" (El Bekare 2: 275-279). U poslednjoj propovedi proroka Muhameda, naglašava se da je Alah zabranio zelenaštvo (svaku kamatu). Jedan islamski teolog napisao je da skoro i da nema čina koji je tako jako osuđen u Kur'anu kao što je to zelenaštvo. A greši ne samo onaj koji taj dobitak pravi, već i onaj koji ga plaća.

A da li ima nečeg dobrog u kamati? I u Novom zavetu i u Kur'anu nalaze se delovi koji daju odgovor na pitanje činjenja (ne) dozvoljenog. Tako u knjizi islama stoji da je u pojedinim stvarima veliki greh, ali i dobit za neke ljude, međutim, njihov je greh veći od njihove dobiti. A u Novom zavetu će apostol Pavle u poslanici Korinćanima kazati: "Sve mi je slobodno, ali nije sve na korist; sve mi je slobodno, ali sve ne ide na dobro" (10:23).

NOVO DOBA

U opravdanju kamate koje je nastupilo u novom veku, glavni argument religioznih hrišćana je glasilo da su zabrane zarade od

Izlazna strategija

Stevan je drobilica, Nebojša je razarač, Jasmina je pravi frontmen. Ja sam tu da se izvučem, uživam, ne uprljam mit i uvećam CV raritetnim podatkom – "izveštavao s Guče, svirao na Egzitu". Brži smo nego na probama, ali funkcionišemo. Super funkcionišemo. Tokom poslednje dve pesme primećujem u publici furioznog gitaristu benda Eagles Of Death Metal koji se na našoj poslednjoj stvari približio bini da nas što bolje čuje i vidi. Čoveče, ovo je ludilo

foto: Marko Rupena foto: Radoslav Čebić Čeba

Piše: **Branko Rosić Rosa**

N ikad nisam saznao da li je istina ili mit da su neki iz Egzita hteli da okupe bend Urbana gerila (u kojem sam svirao bas) na jednom od festivalskih izdanja pre nekoliko godina. Nikada nisam ni nešto naročito kopao po tome da saznam koliko ima istine jer sam želeo da to bude mit i da verujem da je neko nekad i hteo da nas okupi. Pre nekoliko nedelja, jedan od članova Egzit tima mi je u razgovoru rekao da bi Urbana gerila mogla da napuni dobar koncertni prostor i da bi možda on to i organizovao.

Svih ovih godina voleo sam da verujem da mitove treba ostaviti neokrnjenim. Da

mit o Urbanoj gerili, kao bitnom pank bendu u kome su svirali Cane, Vlajsa Arsenijević, Uroš Đurić, Kebra, Loka, Draža.. treba i da ostane mit. I trideset tri godine nisam uzeo bas u ruke duboko uveren da bi to bilo kršenje legende. A onda, pre dve nedelje, pozvao me je Nebojša Grujičić, urednik kulture nedeljnika "Vreme", da se pridružim bendu "Vremena" na predstojećem koncertu na Egzitu. Objasnio mi je da bend "Vremena" postoji dve godine i da u njemu sviraju ljudi iz redakcije: on je ritam gitara, Stevan Ristić, direktor "Vremena", bubnjar benda, novinarka Jasmina Lazić je pevačica, novinar Radmilo Marković pevač, a Nebojšin sin Danilo

solo gitarista. U bendu su doskoro bili i Vojislav Milošević, pomoćnik direktora, kao gitarista, i Aca Valčić, foto arhivista, na basu. Imali su već dvadesetak nastupa, neko ih je negde čuo i dobili su poziv da sviraju na Egzitu, u četvrtak na otvaranju festivala, na Jack Daniels stejdžu. Ali su ostali bez basiste i zato mene zovu. Uklapam se u profil benda – pisao sam za "Vreme".

Taj razgovor je vođen dok sam bio u Tašmajdanskom parku nekoliko stotina metara udaljen od stadiona na kome je Urbana gerila odsvirala svoj poslednji koncert. Kao čoveku koji je napržen na mitologiju čitava ta simbolika i geografija

terala me je da kažem "Ne". Ali je Grujičić pribegao odličnom mamcu, rečenici, koski: "Zamisli kad u svom drugom romanu u tvojoj biografiji bude stajalo: Izveštavao iz Guče, svirao na Egzitu." To je bila prva stvar koja me je slomila, druga je bio Egzit, a treće da je ovo novinarski bend što ga je lišavalo bilo kakve pretencioznosti i pridavalo mu alibi zezancije.

Prva proba zakazana je u sredu, u day afteru kada su "Nedeljnik" i "Vreme" već predali brojeve u štampariju. U utorak saznajemo da su sa Egzita odbili da daju izvođačku akreditaciju Danilu, koji je stra-

mi ona omogućava solidan kamiondžijski zvuk. Nemam samopouzdanje, ali Nebojša i Stevan me podržavaju. Sve sam zaboravio. Nemam više blage veze gde je D, G, A. Moje note su brojevi pragova. Zato i bas linije zovemo po pozivnim brojevima za srpske gradove. Ta notna leksika se nalazi u Nebojšinim mejlovima u kojima mi je spakovan kratak kurs za skidanje repertoara. Posle prve probe otkrivaju mi obližnji kafić-biblioteku. Kažu mi: "Pravo mesto za tebe književnika." Iz treće karijere (književne) vraćam se u rikverc na svoju prvu – muzičku. Sledeća proba je

na bokovima što je znak umora i odlaska iz igre. Odlično se zabavljamo. Ovo je zezanje, a ne rušenje mitova kojih se bojim.

Poslednja proba je u sredu, dan pred Egzit, nismo loši. To je kao poslednji trening tima pod reflektorima. U četvrtak se nalazimo na Studentskom trgu gde nas čeka kombi. Zove me Ana Marković iz "Lagune" da kaže da je nadržani pisac otkazao priču za "Nedeljnik". Kažem joj: "Idemo da sviramo." Život počinje u pedesetoj. U kombiju koji ždere kilometre ka Novom Sadu. Prave se fotke i kače na Fejsbuk. Broje se lajkovi. Nikome ne ob-

DŽASMIN I HAUBICE:

Sa probe i na Petrovaradinskoj tvrđavi

foto: Jack Daniel's Backstage@Exit2015/Nemanja Stojanović

šan gitarista, ali ima petnaest godina, a Jack Daniels ne dozvoljava maloletnim licima ulaz na svoj stejdž. Značajno smo oslabljeni. Par dana kasnije saznajemo da smo ostali i bez drugog vokala. Nevena, supruga pevača Radmila i prateći glas, porodila se i donela na svet dečaka. Bend je u minimalnom formatu, na meni je velika odgovornost.

Proba je u naselju ispod Vuka, u atomskom skloništu, tom legatu iz socijalizma koji je adaptiran u vežbaonicu bendova. Leva ruka mi je spora zbog saobraćajne nesreće koja se desila baš pred nastup Džonija Rotena i PIL-a na Ušću. Desna ruka mi je dobra. Nebojša kaže da

u subotu. Sa pevačicom Jasminom i najvećim suportom benda – Čebom. Vežbam repertoar. Vežbam da podvaljujem. Dajem i oduzimam gas volumenom preko potencijometra. Skidam jačinu u pasazi u kojima sam traljav, pojačavam se tamo gde sam siguran, a to je "Lonely boy". Nebojša i Stevan imaju super gruv. Jasmina skuplja podočnjake od dugotrajnog puta ispod naočara za sunce. Odlično peva. Čeba je odličan navijač. Ja učim repertoar i idem po skalama koji su pozivni brojevi gradova "023", "035", "017"... Cela Srbija je u mojim bas linijama. Palimo se za probu od tri sata da bi u tom trećem bili poput fudbalera koji drži šake

znanjujem da sviram. Dolazimo u Novi Sad. Na tvrđavu. Dočekuje nas simpatični Vojkan Bećir koga znam iz njegovog didžejsanja po BG klubovima. Kuju se Egzit narukvice na ručne zglobove. Kuju se čevapi na ručku pred tonsku probu. Na putu ka tonskoj probi na našem Jack Daniels stejdžu prolazimo pored Fusion bine na kojoj ima tonsku probu Darkwood dub. U poslednjem momentu dajem Čebi bas gitaru da me Vuča i Miki ne bi videli sa instrumentom. Ne želim da saznaju da sviram. Pozdravljam se sa Darkvudima i idem s bendom na tonsku. Kratka je. Tonac nam kaže da pamtimoz pozicije na pojačalima. Stevan ih slika mobilnim.

Odlazimo sa tonske i srećem Tomu Grujića. Izigram ranog posetitelja Egzita. On je DJ na našoj bini. Ispoljavam radoznalost za tajming njegovog nastupa ne bi li saznao da li sam bezbedan u svom inkognito nastupu. Toma je super lik. Toma je u 19 h a mi tek pred ponoć, što znači da ćemo se mimoići.

U povratku prolazimo pored tonske probe na *main stageu*. Roudi proba vokale "Hey, hey, hey – Ho, ho, ho". To nam ostaje ceo dan u ušima.

Nekoliko sati kasnije, odlazim sa suprugom na *main stage* gde praše Eagles Of Death Metal, kalifornijski bend s visokooktanskim gitarskim prašenjem iz seta Orange pojačala i imidžom koji podjebava "red nekové". Fenomenalan koncert. To me oduševi kao posetioca i prepadne kao muzičara u bliskoj budućnosti. Jurim ka našem Jack Daniels stejdžu. Lokamo viski. Vidim Tomu Grujića koji je ostao posle svog seta. Skrивam se da me ne vidi. Na bini su Sajsi MC koju sam intervjuisao nekoliko puta. I nju ću da izbegnem. Pomislim: "Čoveče, ona praši godinama, a na istom je stejdžu ko mi veterani od tri probe."

Izlazimo na binu. Imam "note" na papirima pobacanim po podu. Moji pozivni brojevi za srpske gradove preko kojih plivam basom su vidljivi u Egzit noći. Okej je. Toma je otišao, Sajsi je otišla. Mogu da se okrenem ka publici. Stevan je drobilića, Nebojša je razarač, Jasmina je pravi frontmen. Ja sam tu da se izvučem, uživam, ne uprljam mit i uvećam cv raritetnim podatkom. Brži smo nego na probama, ali funkcionišemo. Super funkcionišemo. Čak dobijamo aplauze posle stvar. Tokom poslednje dve pesme primećujem u publici furioznog gitaristu benda Eagles Of Death Metal, koji se na našoj poslednjoj stvari približio bini da nas što bolje čuje i vidi. Čoveče, ovo je ludilo. Od Kori Udovički u ranim osamdesetim nisam imao poznatiju slučajnu publiku.

Završavamo. Aplauz. Ne idemo na bis nego na reprizu pražnjenja flajke Džeka.

Kakvi smo bili?...

Pa ...bili smo... Pa... Bili smo do jaja. ¶

(Autor je zamenik glavnog urednika magazina "Nedeljnik", autor bestseler romana *A tako je dobro počelo*, basista novotalasnih bendova Urbana gerila i Berliner Strasse i gostujući muzičar "Vremenovog" orkestra. Skraćenu verziju ovog teksta možete pročitati u nedeljniku "Nedeljnik")

"Čast mi je da sviju vas pozdravim"

Tačno u 17 h upali se ulična rasveta, u susret defileu krenu gospodin u kratak beli rukav, vitez, akademik i svetski prvak u kuvanju čorbe, oko vrata mu bejaše identifikacija, koja padala po crnoj kravati sa desne bele prugice, na koju ćirilčno pisalo, Predsednik opštine

Naslov, i podnaslov, bili bi dovoljni da istaknu sav sadržaj i kvalitet 35. Čobanskih dana, te njihov nemerljiv grande doprinos afirmaciji kulture i tradicije, jerbo ih je, kao takve, podržalo i Ljajićevo ministarstvo, Odsek turizam. No, ovo je duža forma, pa će biti mesta za jošte kvaliteta, i jošte tradicije. Dakle, nedelja, Petrovdan, poslednji, završni dan Čobanskih dana. U centru Kosjerića hotel, pun gostiju i učesnika. Tu i Skrapež, na uređenom plus travnatom keju demonstrativno sečenje balvana "Stil" testera. Reporter prođe i glavnom ulicom, nekoliko kafana, kafića, štand sa voće i domaći kolači. I to sve.

DIZANJE LETVICE

Na keju trebalo počnu Čobanske sportske igre, razno skakanje i bacanje, satnica već odmakla, tu i takmičari, ali, sve se nešto čeka. Kad, pristigoše dvojica, jedan u crnu, drugi u plavu majicu, i sve ližući sladoled namestiše letvu za skakanje uvis, tačno na 119 cm. Ne bilo sumnje, neka zvanična lica, jedan iz organizacije potvrdi, to su opštinski službenici. Sudija uze

proziva, učesnici skaču, opštinski službenici dižu letvu. Pobedi jedan sa preskočenih 128 cm. Novinar uze 'oda, vidi šta ima još od taj program i sadržaji, pa uze upiše tri teze sa med, šatorče sa ogledala, gde bili i oni magneti sa etno motivima, pa jošte jednu tezu sa ogledala, plus drveni poslužavnici, neku metalnu mašinu za kuvanje i pečenje kukuruza, zeleni plastični sto, na karton kutiji od banana, pun šajkača na koje bejahu kokarde, te hau-bu "golfa" na koju bilo preko svega, pleteni baloni, džemperi, drveni svećnjaci, svirale, podmetači, metle, čiviluci i ofingeri... Preko puta bile teze, dve, sa narodna jela, pasulj, uštupci, još pasulja i uštupaka, na kraju toga svega bina, ispred nekoliko redova klupa, kola Hitne pomoći.

Reporter se vrati na kej do Čobanskih disciplina, stiglo se do nadvlačenja konopca, ona dvojica opštinskih službenika, u crnu i plavu majicu, sve su držali pod kontrolom. Novinar nastavi sa pošo, od sve pasulja na štand sa narodna jela, ostalo samo nešto pite i sitnih kolača, rekoše, sve pojeo narod. Izlagači ženskog roda se predstavili, stigli iz

LETNJA ZANIMACIJA U KOSJERIĆU: Predsednik opštine pozdravlja učesnike i jedna od disciplina, nadvlačenje konopca
Fotografije: D.T.

Rekovca, kolima Hitne pomoći, kola im dala opština. Do Rekovac štanda tezga sa mnogo neke umetnosti, prisutna gospođa uze pokaziva, vezeno jeleće, pa vez Živela kraljeva porodica, sliku na kojoj episkop Rakita. Gospođa uze kaže sve što treba, "Etno radionica Ana", sa Ibarske magistrale, Udruženje umetnika iz Lazarevca, ona je Slađana Đurić, imaju tri povelje od patrijarha, pa pokaza sliku sa episkop Rakita, Kosovo vez, koji lično vezla, "ovo je Kosovo, naša zemlja, ovde su manastiri koji su spaljeni, sama nacrtala i rukom izradila". Slađana pokaza i original diplomu od ambasadora Konuzina, koju dobili za tradiciju, imaju puno pehara i diploma, uze pokaže izvezenog vojvodu Mišića, to je tehnika slikarski bod, sa tim učestvovala na konkursu za suvenir Lazarevca, poništen konkurs, šta da kaže, sve politički, de ima da ne valja Vojvoda...

Kad upisa tezgu sa liciderska srca i svilene bombone, izloženu poljoprivrednu mehanizaciju, motokultivatore i kosačice, dodade pletene balone i stolice, novinar krenu dalje u program i bogate sadržaje. Na kraju glavne ulice, gore pod brdom, stadoše da se okupljaju učesnici za Svečani defile, tačno u 17h upali se ulična rasveta, s druge strane, pa tom glavnom ulicom, u susret im krenu izrazito dominantan gospodin u belu košulju kratkih rukava. Rekoše da to predsednik opštine, SNS Milijan Stojanić, svetski prvak u kuvanju čorbe, u jednom loncu skuvo 10.000 litara, vitez i akademik kulinarsstva, u biografiji mu piše da ima devet knjiga, 4000 zaštićenih jela, iako zlobnici vele da ima samo sedam razreda osnovne škole, Milijan tvrdi da ima Ekonomski fakultet u Subotici, te da sprema doktorat u Budimpešti.

Gospodin Milijan je lako koraćao prema defileu, preko crne kravate, sa ukoso belim prugicama, padala je – za one koji imaju dilemu, koji bi rekli, idi begaj – identifikacija na koju velikim ćirilčnim slovima pisalo, Predsednik opštine.

RUKE POZADI

Predsednik Milijan se zaustavi kod "Božović" kafića, ispred koga bio sto sa pogaču i još toga domaćinstva Stanišić, defile stade kod predsednik, primakoše se deca sa bele kuvar kapiće, primakoše se trubači, ženskinje oko predsednik udari u sitan vez. Nastavi se defile, predsednik stade srdačno i predsednički maše i pozdravlja, to uze odmiče, na kraju se priključi i predsednik sa svoju pratnju, iza njega beše samo muzika, i crveno-žuti vozić.

Defile stiže do onu binu na livadi, sve uze da se raspoređuje, opazimo da Predsednik – u predsednički stav, sa ruke pozadi, identifikacija Predsednik napred – daje izjavu za RTS, priključimo se, uhvatimo da veli, Čobanijada je pokazala da ima veliki broj prijatelja, bez sponzora ne bi mogli da izvedu... manifestacija je odlično koncipirana da očuva tradiciju, kao predsednika to ga raduje, tradicija je da se prenosi sa kolena na koleno, oni to pokazuju na najbolji mogući način, imaju i program sa pevačkim grupama, ponosni su na to, trudiće se da to bude veće...

Uze i reporter "Vremena" pita pitanje, predsednik Milijan iz konobarskog ruke iza leđe stava stade pod voljno, na levoj ruci sat, iznad skoro izbledela JNA tetovaža iz 1973, uze odgovori da od Ljajić ministarstva dobili 500.000 dinara, po konkursu, jer njihova uloga i jeste da oplemenjuju i podržavaju. Onda opriča da predsednik tri godine, našli velike gubitke, ali, iako bile poplave, zemljotresi, iako tuko grad, sve sanirali. Pa, nepitan, reče da se provlači da Kosjerić, kao miljenik vlasti, dobio 46 miliona dinara, to nije tačno, to samo žele da oblate Vučića, opština Kosjerić je, na ime transfera sredstava, u poslednjih 15 godina, oštećena za milijardu,

dobili su samo oni što im i pripada... Na manifestaciju pozvali nekoliko političkih ličnosti, prvo ministra Ljajića, kome to i pripada, međutim, znaju kakva je situacija posle pokušaja atentata na Vučića, nisu se ni nadali da će neko doći, hvala im što su finansijski pomogli... tu im je Miljko Ristić, direktor KCS, njegov lično prijatelj, koji je velikom broju građana Kosjerića spasao živote...

Sa bine dunuše trubači, neko ženskinje u narodnim nošnjama oplete kolo ispred, organizator zamoli sve učesnike programa da prođu sa desne strane. Pojaviše se voditelj i voditeljka, Dobro došli na 35. Čobanske dane, zahvališe se Ministarstvu, sponzorima, rekoše da slične manifestacije imaju mnoge evropske zemlje, da i Kosjerić pripada velikoj evropskoj porodici integrisanih područja, koja daju doprinos prezentaciji kulture i nacionalnih osobnosti... Muški voditelj pozva predsednika Opštine, i predsednika Organizacionog odbora, gospodina Milijana Stojanića, da se obrati. Izađe Milijan gospodin, sa onu Predsednik identifikaciju, pa se reče kano akademik i budući doktor: Dragi prijatelji, čast mi je i zadovoljstvo da u ime lokalne samouprave svijui vas pozdravim... Treba da budemo ponosni da ima mladih koji će nastupiti, i koji će s kolena na koleno prenositi ove divne zvuke pesama koje će se oriti... Voditelji najaviše prvog učesnika sa pesmom *Vezla Jana zlatne grane*, prvi učesnik prvo probesedi da na svaki način pozdravlja ovu priču o pravoslavlju i porodici, Srbi da se okrenu svome pragu, i neće biti problema, pa tek onda viknu, *Vezla Janaaaa...* Po rasporedu javiše se ostali učesnici, bi i *Za goricom vodica, na vodici curica, belo lice umiva...* reporter uslika momke iz Užica, koji čekali nastup, devojke koje u konkurenciji za Najlepšu čobanicu. Sve se nastavi numerom, *Da l' da ga ljubim, da l' da ga budim, il pesmu da mu pojem...*

Dan uze odmiče, s druge strane Skrapeža drugi sadržaji. U jedinoj šatri muzika na pauzi, preko puta nje niz vašarskih tezgi sa donji veš i razne plastika đinđuve. U glavnoj ulici pred jednim objektom drma, gosti za stolovima na trotoaru, harmonika u objektu, a pevač u vratima, *Ako me nema do pola noći/ zatvori vrata, neću ti doći...*

DRAGAN TODOROVIĆ

Odlomak iz romana *Dioklecijan* Ivana Ivanjija

Konstantin veliki bio je Dioklecijanov učenik

Roman o rimskom caru Dioklecijanu počeo sam da pišem 1968, prvo izdanje izašlo je 1973. godine. Zapravo je to bila prva verzija, tek je novo Lagunino izdanje definitivno.

Dioklecijan je bio car od 284. do 305. godine. Uspostavio je čvrst poredak, pre njega je od 235. do 285. godine na vlasti bilo osamnaest careva, većina ih je ubijena. Njegovu vladavinu karakterišu reforme administracije, privrede, vojske, kontrola cena, uveo je tetrarhiju, što znači da su dva avgusta i dva cezara vladala svojim delovima carstva, svakih deset, odnosno dvadeset godina obavezno bi došlo do njihove smene i izbora novih. On lično je svojom abdikacijom dao primer.

Poslednji veliki progon hrišćanstva Dioklecijan je naredio 303. godine, kada su hrišćani već bili jaki i na samom njegovom dvoru, čak su i njegova žena i ćerka bile hrišćanke. Visoki oficir garde blizak caru bio je Konstantin, pod čijom će vladavinom desetak godine kasnije hrišćanstvo postati vodeća snaga u carstvu.

Konstantinov otac Konstancije bio je Dioklecijanov prijatelj i saborac, jedan od njegovih cezara. Diokles – koji će kao car uzeti ime Dioklecijan – prvi put je boravio u Naisusu, našem Nišu,

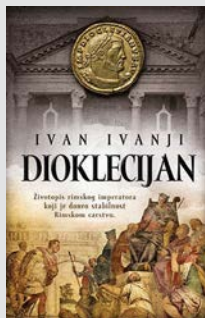
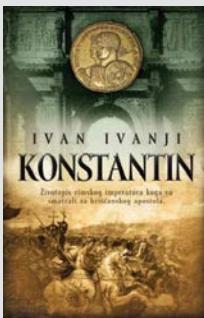
269. godine. U to vreme Konstantinova majka Jelena – docnije sveta Jelena – bila je tabularija, gostioničarka. Ti su podaci nesporni, poznanstvo Dioklecijana i Jelene je plod piščeve imaginacije, dokaza nemam da je tako bilo, ali postoje indicije da je tako moglo biti.

Konstantin je kao mladić služio neposredno uz Dioklecijana, mnogo je od nje naučio, ali je posle odbacio ideju tetrarhije, koja nije funkcionisala, baš kao ni ideja predsedništva Jugoslavije gotovo 1700 godina kasnije.

Ja sam Konstantinovo rođenje i mladost opisao u romanu o Dioklecijanu. Moj izdavač Laguna i ja odlučili smo da se roman *Konstantin* ipak objavi pre njega, u godini kada se proslavljala godišnjica Milanskog edikta, ali radi upoznavanja života tog velikog vladara trebalo bi pročitati roman o Dioklecijanu. Dogodine će Laguna štampati i treću knjige trilogije, roman *Julijan*.

Vreme careva iz naših krajeva, Dioklecijana, Konstantina i Julijana, trajalo je sedam decenija. To je kratak period u istoriji, ali bitan za čovečanstvo jer je tada krenulo putem hrišćanstva.

IVAN IVANJII

Dioklecijan u Nišu

Posle pobeđe nad Gotima štab se odmarao u obližnjoj toploj banji. Diokles je zadržao legiju. Nije morao da stanuje sa carem u namesnikovoj palati, uzeo je sobe u najboljoj gostionici u gradu. Car Klaudije nije bio škrt, sada je i Diokles imao novca. Naredio je da mu doručak donesu u sobu. Poslužavnik je donela veoma visoka, vitka devojka bele puti i crne kose, koja se držala tako da je odmah shvatio da nije ni sluškinja ni robinja.

“Ko si ti?”

“Ova gostionica je pripadala mojim roditeljima. Umrli su. Sad je moja. Ti si Ilir, generale?”

“Ilir jesam, ali general još nisam. Sedi, lepa gostioničarko.”

“Zovem se Jelena i mogu da sednem, samo odmah da znaš, ako sednem, to još ne znači da ću leći.”

“Zašto se braniš, nisam te ni pozvao da legneš.”

Posle deset godina provedenih u

vojnim logorima, prvi put se osećao kao kod svoje kuće. Tražio je da mu kuvaju domaća, ilirska jela, kupus sa ovčetinom, pasulj sa svinjetinom, večeravao je pogachu sa kiselim mlekom. Nije osećao potrebu ni za masnim vojničkim pečenkama, ni za divljači sa carskih trpeza. Jelena mu je kuvala, a komandant Diokles je svoje slobodno vreme provodio u kuhinji gostionice, odlazio sa Jelenom u baštu, brao voće. Nijedanput nije otišao u banju da se okupa u toploj vodi sa svojim carem, sve dok Klaudije nije poslao po njega.

“Kako si, moj Dioklese? Ja nisam dobro.”

“Ne prija ti mirovanje!”, učtivo je rekao Konstancije, zbog bele puti nazvan ble-doliki, koji je prisustvovao prijemu Dioklesa kod cara.

“Pa ne mirujem s lepim krčmaricama, kao neki moji mlađi oficiri...”

“Ko me je tužio?”, pitao je Diokles.

“Ovaj ovde Konstancije. Kaže da si našao najlepšu devojkicu u gradu, a on je

ovdašnji, pa zna. Hoćeš li da mi je dovedeš, moj Dioklese?”

“Ne znam da li bi htela.”

“Ti ne bi hteo da mi je daš, momče. Zar ja tebi nisam davao svoje devojke?”

Diokles nije znao da li se car šali.

“Pozivam te na večeru u gostionicu, ve-ličanstvo, samo dozvoli da to bude prosta, ilirska. Jelena će te služiti. I meni je kuvala i služila me. Što je meni dala, mora i tebi dati. Više ja njoj niti mogu, niti hoću da naredim.”

Klaudije je namignuo Konstanciju:

“Rođeni diplomata. Moraću uskoro da ga postavim negde za namesnika, gde će malo teže da izvrđava nego sa mnom, starcem, koji nema više volje da se nosi s tvrdoglavim devicama. Dolazim na večeru! Drž se dobro, Dioklese, čujem da si cicija, a ova će te večera koštati!”

Diokles je Jeleni sve ispričao:

“Ne boj se, nećeš mi ništa platiti. Car neka bude naš zajednički gost. Meni se to isplati, gostionica u kojoj je car

CAR DIOKLECIJAN: Iz Arheološkog muzeja u Istanbulu

večerao vredeće više svim putnicima.”

Gosti su po rimskom običaju ležali, ali su ih služili domaćim jelima i pićima. Klaudije se šalio, pevao vojničke pesme, ali se videlo da je bolestan. U košulji od finog, domaćeg platna, Jelena je služila cara i Dioklesa, koji je kao domaćin ležao kraj njega. Tek pred zoru Klaudije je ustao i viknuo:

“Devojko!”

“Care!”

Stala je pred njega viša za pola glave: “Daj mi samo poljubac. Ne boj se, uskoro ću umreti.”

“Nisam veštica i ne znam kad ćeš umreti, gospodaru, ali vidim da si tužan, čak i kad se smeješ i pevaš.”

Poljubila ga je u usta, a zatim se duboko poklonila.

Diokles je taman zaspao uz pesmu petlova, kad začu kako se vrata otvaraju. Jelena se podvukla pod medveđe krzno, kojim se pokrivao, iako noći još i nisu bile tako hladne. Četvorokut prozora

postepeno je menjao modru boju noći u sivkastu nijansu jutra.

“Hoću da mi budeš prvi. Posle carevog poljupca nemam boljeg izbora.”

Imao je dvadeset šest godina, ali sve što je znao o ženama naučio je u vojničkim bordelima koji su bili isti na svim stranama Carstva. Jelena i on su bili nespretni, kao da su deca. Prvi put je zaspao u zagrljaju jedne žene, a probudivši se, možda već posle pola sata, nastavio je da je grli. Kasnije, nalivajući mu vodu da se umije, rekla je:

“Ne zaboravi me sasvim. Ali požuri. Legije su krenule. Car je naredio da pođeš za njima kad se probudimo...”

“Zar je car znao da ćemo...”

“Ne boj se. Nije car platio da spavam sa tobom. Ali on sve zna. Carevi treba da znaju više nego što drugi ljudi mogu i da naslute.”

Carska vojska je ubrzano marširala u pravcu drugog kraja kontinenta, prema Germaniji i Španiji, da bi posle rasula,

koje je tamo vladalo više od jedne decenije, ponovo zavela red. Posle pobeđivanja nad Gotima i pogibije 320.000 neprijateljskih vojnika, Senat je Klaudiju nudio trijumf, ali on je bio bolestan, mršavio je, hranio se jedino kiselim mlekom, nije hteo. U Sirmijumu je opet naredio odmor. Rim više nije bio samo onaj grad na Tibru, Rim se nalazio svuda gde je, kao u Sirmijumu, bilo dovoljno palata, hramova, biblioteka, kupatila i pozorišta da bi se živelo na rimski način. Jedino je senat ljubomorno čuvao prevlast jednog grada nad Imperijom i čuvši za carevu bolest napisao mu je pismo u kojem je Klaudijevog brata, Kvintila, predlagao za carevog naslednika. Senat je time hteo da se dodvori moćnom bolesniku, ali i da omete vojsku da posle njegove smrti opet ne nametne nekog svog kandidata za vladara. Kvintil je ceo vek proveo u Rimu i nije bio oficir.

Klaudije je sazvao više oficira i naredio da im se pročita pismo senata. Ležao je prilično onemoćao:

“Nisam bio prisutan kada ste me u Mediolanumu izabrali za cara. To mi daje pravo da prisustvujem izboru svog naslednika. Volim svog brata, ali on nije vojnik. Rimski car treba da bude general. U vojsci su najbolji sinovi svih naroda koji žive u našoj Imperiji. Dajte mi čašu mleka.”

Nekoliko generala, među kojima Aurelijan, Prob, Kar i Aper, čučali su oko careve postelje, ostali su stajali. Diokles je bio kraj vrata. Bio je još uvek najmlađi na ovom skupu, kao i pre dve godine u Milanu.

“Nekad je bilo lako vladati”, nastavio je Klaudije. “Još pre dve decenije u Galiji je bilo dovoljno da nekoliko naših pukovnika, koji dobro piju, sednu s neprijateljskim izaslanicima i da loču s njima sve dok ne padnu pod sto. Danas više ne ostavlja utisak ni kad car u purpuru pred legijama postrojenim u polumesec primi deputaciju. Slušajte, ljudi. Svuda ima otpadnika. Treba ih tući redom. Osigurati granice. Posle duže vremena ja sam prvi car koji umire prirodnom smrću. Izmislite nešto da bi to tako bilo uvek. Ne kažem da ne vredi dati život da bi bio bog za života, niti žalim buduće careve, ali carstvo je važnije od careva, car je simbol vlasti, oličenje božanskog, a ljudi ne smeju da ubijaju bogove. Bežite mi ispred očiju!”

Dioklecijan na novcu

Rekonstrukcija Dioklecijanove palate

Dioklecijan presuđuje Svetom Sebastijanu, slika Paola Veronezea, 1558.

viknuo je nestrpljivo. "Nije dostojno da posmatrate kako se car uvija kao crv."

Neki su uplašeno poskakali, samo se Aper usudio da upita:

"A ko da bude tvoj nasljednik... ako te bogovi pozovu k sebi?"

"Što pitate gluposti, kao da ne znate ko je najbolji među vama. Aurelijan! Aurelijan! A sad idite!..."

Kad je nekoliko dana kasnije objavljeno da je car Klaudije Gotik preminuo,

Aurelijan je preuzeo vlast ne pitajući nikog, što mu niko i nije osporio. Senat je, doduše, poslao poruku da je izabrao Kvintila za cara, ali je Aurelijan odgovorio kao da tu poruku nije ni primio: da je on sada car. Senat se pokorio. Ponosni Kvintil, iako mu niko nije pretio, presekao je sebi vene.

Pre nego što će Aurelijan doneti odluku u kojem pravcu prvo da krenu, Diokles je često sedeo sa Probom u njegovom

vinogradu. U Rimskom Carstvu opšta je vojna obaveza bila kombinovana sa najamničkim odnosom. Nekada davno vojnici su regrutovani samo iz Rima, a kasnije su jedino gardisti-pretorijanci morali da budu rođeni Rimljani. Postepeno, služanje vojske je postala privilegija i obaveza stanovnika italijanskog poluostrva. Ali sada je sve to pripadalo prošlosti. Status rimskog građanina sve više je priznavan ljudima iz raznih krajeva Imperije, pa je tako i vojska sve manje bila "rimska", u onom užem smislu reči. Klaudije, Aurelijan, Prob, baš kao i Diokles, Maksimijan ili Konstancije, bili su Iliri, ali zbog toga ne manje rimski građani.

Diokles je zavoleo Sirmijum. Prepodne često je posećivao biblioteku i vreme provodio čitajući pod njenim hladnim, visokim svodovima, uveče je sedeo u vinogradu, pokatkad kidajući pokoje zrno krupnog, plavog grožđa. Jedanput je pošao u lov sa društvom i tada je prvi put Maksimijanu ispričao priču o vepu. Jedna druidska vračara mu je prorokla da će postati car, ako ubije pravog vepu.

"Da li je to tajna?"

"Zašto tajna? Samo mi može koristiti ako se o tome priča u vojsci."

"Ali ako neko pokuša da te ubije misleći da si pretendent?"

Aurelijan je uskoro izdao naređenje da glavne snage pođu na Istok. Carska flota je ponovo krenula iz Sirmijuma ka ušću Dunava, legije su drumom marširale prema jugu. U Naisusu su prenoćili samo jednu noć. Kao mladi komandant, Diokles je smatrao da obavezno mora noćiti sa svojom legijom. U Jeleninoj gostionici popio je samo čašu vina. Dočekala ga je ljubazno, ali kao da između njih nikada ničega nije bilo, uostalom, nisu bili sami. Bio je tu Konstancije, koga je Klaudije prozvao bledim, bleodilkim – Constantius chlorus. Pošao je sa njima u ratni pohod. Komandovao je kohortom. Bio je obrazovaniji i tiši od većine oficira. Diokles je voleo da se druži sa tim lepim i vitkim mladićem.

Svi rimski carevi koji se pominju u ovom odlomku rođeni su u današnjoj Srbiji, Prob i Klaudije u Sirmijumu (Sremska Mitrovica), Aurelijan u Singidunumu (Beograd), a Konstancije i njegov sin Konstantin Veliki u Naisusu (Niš). Dioklecijan se rodio kao Diokles u Doklei u današnjoj Crnoj Gori.

Šest meseci samoće

Da imam neko znanje i smisla za biznis, odmah bih osnovao lokalni mejl server i ušao u ozbiljne pregovore sa vladom i javnim sektorom, računajući da će se privatni korisnici i kompanije brzo uključiti. Naročito posle novih prekoatlantskih saznanja o funkcionisanju elektronske pošte. Zakoni koji su na snazi već tridesetak godina, a pooštreni su pre tri, dozvoljavaju američkim službama bezbednosti i policiji nesmetan uvid u sve mejlove starije od šest meseci. Reč je, naravno, o američkim kompanijama, ali svako ko koristi android platformu mora da ima i američku adresu, Guglovu.

Naravno da je moguće odvojiti privatno od poslovnog, ali se često te stvari pomešaju, a jedan pogrešno adresiran mejl može svašta da otkrije. Opasnost sada vreba i sa druge strane. Amerika je danima u sajber krizi zbog hakerske (verovatnije špijunske) provale u sistem sa podacima zaposlenih u vladinim organizacijama. Veruje se da su lični podaci više od dvadeset miliona ljudi prekopirani. Ne isplati se menjati ih, ali je onome ko ume da ih upotrebi sada otvoren put za zloupotrebu. Načelnica savezne kadrovske kancelarije (OPM Office for Peoples Managment) podnela je ostavku, ali to je samo kap u moru.

Hakovanje državnih servisa postalo je važna tema i u predizbornoj kampanji. Hilari Klinton izjavila je da je Kina spremna da "upadne u sve što se ne kreće", dok je Peking (očekivano) odbacio sve optužbe rekavši da sa hakovanjem nema veze. Imajte u vidu da su u tom vihoru negde

i vaši podaci, o čemu se ne troši mnogo reči.

Vratimo se na početak. Ako treba da sumnjamo da nas naše službe prate ili da budemo sigurni da nas prati američka, ja bih se radije opredelio za prvu varijantu. Ne zato što se tome radujem ili od toga ne strahujem, već zbog nade da se domaće službe mogu staviti pod domaću kontrolu, makar u teoriji. Što sa američkom službom nije slučaj. Dakle, postojanje domaćeg mejl servisa koji bi se masovno koristio, uključujući i lokalnu verziju klauda bio bi prvi korak ka kibernetičkoj suverenosti. To otvara brojna pitanja, najpre bezbednosna (ako Amerika ne može da se zaštiti, kako li će Srbija), ali sve te dileme već postoje i kod konvencionalnog naoružavanja pa se još niko nije odrekao vojske.

Sajber bezbednost mogla bi da bude sledeća najbitnija stvar kojom će se baviti NATO ili oko koje bi se mogao sastaviti novi vojni savez, toliko je ta stvar ozbiljna.

Oko mogućnosti američkih službi da nam čitaju poštu i lične poruke sa društvenih medija za sada u Srbiji nema neke sekiracije. Srećna okolnost je što su se po tom pitanju uzbudili američki kongresmeni i pokrenuta je inicijativa da se to pravo ograniči (za sada bez uspeha, nisu uspeali ni da je stave na dnevni red). Ako već nismo u stanju da napravimo sopstveni sistem za komuniciranje na mreži, pod jurisdikcijom sopstvene države, ne bi bilo loše da na Kapitol hil bar pošaljemo neke dopisnike domaćih medija. Tamo se rešava naša sudbina pa nije loše da o tome imamo neku informaciju više. ¶

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom (Beograd)	poštom (Srbija)	običnom poštom (Evropa)	avionom (ceo svet)
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije, uplatnicom	iz sveta, karticom
1 broj sa PDF-om	—	~~1,49 EUR~~ 1,33 EUR*
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	~~2600 RSD~~ 2340 RSD*	23 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	~~3600 RSD~~ 3240 RSD*	30 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	~~4300 RSD~~ 3870 RSD*	37 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	~~5000 RSD~~ 5220 RSD*	50 EUR

* Do 1. septembra 2015. za ove pretplate važi popust.

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, sa naznakom za šta je uplata izvršena. **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun broj 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> ili direktno na naš devizni račun (podatke možete naći na istoj veb adresi). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

Usluge internet pretplate na VREME vrši i www.novinarica.net prema svom cenovniku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Sudija

Dok jedna škola mišljenja smatra kako sudija mora biti primordijalni egzibicionista, onaj koji svojim radom koristi jedin(stven)u priliku za sve one koji nisu obdareni vrhunskim talentom, da iz neposredne blizine prisustvuje prvo-razrednim sportskim događajima i tako neposredno, mada indirektno, postaje akter na Velikoj Sceni; drugi pravac razmišljanja upućuje sugestiju da je ovaj naprosto tek rođeni mazohista, čija se uloga potpuno iscrpljuje u tome da na svom poslu ostane *nevidljiv*.

Upravo ove aktere sportskih manifestacija publika širom svih meridijana "najviše voli da mrzi", a za šta će svako ko je ikada bio bar na jednoj fudbalskoj predstavi – i tako iz prve ruke stekao uvid u širok i nada-sve maštovit repertoar psovki i uvreda namenjen nesrećnim deliocima pravde – uvek spremno posvedočiti.

Imena kao što su Mehuto Gonzales, Pjerluidi Kolina ili Roberto Roseti izuzetno su dobro poznata svakom ljubitelju ovog sporta, a oni čine tek *vrh ledenog brega* profesije koja trpi strahovit pritisak od medija, klubova, reprezentacija, Fife i Uefe da bilo kakva greška nije dozvoljena! Tako će, recimo, kontroverzno dosuđena najstroža kazna Haurda Veba protiv Poljske rezultirati pretnjama smrću i danonoćnom policijskom zaštitom njegove porodice u Velikoj Britaniji.

Možda čak više i od savršenog poznavanja pravila, za uzornog sudiju od presudnog značaja može biti savršena kondicija. Za razliku od igrača na terenu, koji u svakom trenutku odlukom trenera ili na sopstveno insistiranje mogu biti zamenjeni, oni moraju u punom tempu na *zelenom travnatom tepihu* provesti svih 90 ili 120 minuta, pri čemu ne treba zanemariti da su uglavnom stariji od igrača i da im to predstavlja proporcionalno veći napor. Rigorozne pripreme za najvažnije mečeve već dugo vremena uključuju i strogu kontrolu ishrane, pa su ovi *nevidljivi junaci* i na tom planu "hendikepirani" u odnosu na većinu svakidašnjih zanimanja. Nadalje, kao mlađi podložni su greškama zbog neiskustva, a zbog visokih fizičkih zahteva rano penzionisanje već u 45. godini onemogućava *akumulaciju iskustva* tako prisutnu u nekim drugim zanimanjima, gde je potrebno duže vreme za sticanje umeća. Baš u trenutku kada praktično i teorijsko znanje dostiže svoj vrhunac, delioci pravde dužni su da napuste aktivno suđenje.

Kod donošenja odluka možda najvažnija stvar jeste doslednost. Blaži ili stroži kriterijum uvek može da varira i neizbežno je subjektivan, ali pravi sudija mora da se jednom odabranog kriterijuma dosledno pridržava. Najbolji je uvek onaj "čovjek u crnom" koji ima hrabrosti da u trenutku done-se – bilo kakvu – odluku i stane iza nje. Jer zaista, neznanje, umor, pad koncentracije, loša pozicija ili, u najgorem slučaju, rđava namera, mogu nehotice presudno odlučiti tok i ishod utakmice. A tada je i "kutak za slobodni trenutak" od slabe pomoći.

Paradoksalno je još nešto u vezi s ovim hobiem, koji tek ponekad preraste u profesionalni poziv. Naime, vrhunski sudija se često može suočiti s neugodnom situacijom da na nekom SP ili EP strastveno navija protiv vlastite reprezentacije, do-

bro znajući da će mu, ukoliko ona daleko dogura, biti onemogućeno da sudi one najvažnije, završne utakmice. Tako da je snažna ambivalencija između razumljivih patriotskih sentimenata i ličnih ambicija u karijeri konstantno prisutna, posebno kod onih koji dolaze iz fudbalski jakih zemalja.

Formacijski su sudije daleko sličnije ulozi odbrambenog igrača i, posebno, golmana nego napadača. Nije bitno koliko se dobrih i uspešnih poteza napravi tokom utakmice, onaj prvi (možda i jedini) loš sve ih poništava i stvara *dežurnog neprijatelja* u percepciji javnosti. Kod navalnih igrača situacija je sasvim drugačija, ukoliko i nakon svih deset neverovatnih promašaja konačno usledi pogodak, spremno postaju heroji dana i miljenici nacije. Dok je igračima cilj da postignu gol više ili makar prime gol manje, njima jedini cilj – koji slave kao pobjedu – predstavlja regularnost i puna implementacija fer-pleja. Uz beskrajno ponavljanje mantre svetog trojstva: sportski, fer i korektno. To zanimanje, u startu osuđeno na trajno i doživotno nerazumevanje, uz asistiranje odsustvo podrške najšire javnosti, onih koji su, ne uvek zasluženno i svojom krivicom, višegodišnja svakonedeljna i laka *meta za odstrel* gnevne i razmažene publike i igrača. Ako se i za koga, a da nije kakav težak kriminalac ili osobenjak, može sa razlogom reći da je *stepski vuk*, onda je to sudija. Razmere izolacije koje ponekad mora da iskusi mogu biti beskrajne, pa stoga nije slučajno da njihov radni vek mahom protiče ovekovčen uz taktove tužne melodije: The Loneliness of the Long Distance Runner.

DEJAN PETROVIĆ

BIZsmartPAKETI

SBB SOLUTIONS

+ BESPLATNA REGISTRACIJA
.CO.RS DOMENA

KOMPLETNO REŠENJE ZA VAŠ BIZNIS

www.sbb solutions.rs
www.eunethosting.com

Kontakt centar: 19966 i 011 3010500

Akcijska ponuda važi za sve nove poslovne korisnike i traje do 31.08.2015. uz minimalnu ugovornu obavezu od 24 meseca. Korisnik dobija besplatno .co.rs domen, 100 minuta (200 min za Biz Smart Pro) za pozive ka fiksnim brojevima u Srbiji i međunarodnim pozivima ka Zoni 1, 0 din/min unutar SBB mreže i 0 din/min za pozive u okviru United Group mreže u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji.

Danubius®

Novo!

Najbolje od Pšenice

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec